

ДЕРЖАВА ХХІ СТОЛІТТЯ: ПОГЛЯД МОЛОДІ

СЕКЦІЯ 1. ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГЕОПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ХХІ СТ.

UDC 94

Alina Datsii, PhD Candidate
Swiss Politics at the University of Geneva

INTEREST GROUP COOPERATION AND LOBBYING SUCCESS IN THE ACCEPTANCE PROCESS OF THE WIND ENERGY PROJECTS IN SWITZERLAND

Following the reactor disaster of Fukushima in 2011, Swiss Federal Council has developed the Energy Strategy 2050. With it, an energy regime that enables the progressive withdrawal from nuclear energy production and the expansion of renewable energy sources should emerge in Switzerland. However, every transformation of the energy system has implications for a significant number of stakeholders. On the one hand, the federal government, cantonal and municipal administrations are responsible for the implementation of political requirements and have potential to advance the transformation of the Swiss energy system. On the other hand, the energy companies play an important role in development, engineering, and construction of the projects. At the same time, the population is also concerned by the energy system transformation and approves it on national, cantonal, and communal referendums. Finally, in the acceptance of the energy projects, interest groups play an important role as well, especially during consultation procedures, parliamentary debates, or referendum campaigns. When involved in a policy process, they face the important strategic choice between either joining forces with others or working alone. Therefore, this may have an impact on their effective influence on political decision-making.

In Switzerland, wind energy is perceived as green and renewable. Moreover, it has the backing of the Federal Council and Parliament, which in 2006 declared it to be in the country's interest. Nevertheless, it faces a strong opposition from several local and national environmental associations due to concerns about landscape preservation and negative effects on ecosystems. This is the reason why we find it interesting to analyse the strategies used by organisations to block or move forward the decision-making on wind energy projects.

The present study focuses on behavioural tactics and advocacy strategies in a decision-making process. Different approaches of measuring lobbying success are used. In this paper, we assess the preference attainment based on data about the interest groups' preferences and the final policy outcomes. Several scholars, such as Bunea (2013), refer to both influence and lobbying success when they define the Preference Attainment Approach. On the one hand, it is considered that the distance between an outcome and the policy preferences of an actor may reflect the influence of this actor. On the other hand, other forces, such as a favorable institutional context, could potentially move the outcomes closer or further away from an actor's ideal point. At the same time, we decide to focus on the lobbying success which doesn't assume causality but recognizes that convergence is not necessarily a direct result of specific actions exerted by an interest group (Dür et al., 2015). Precisely, we analyse whether the final result of the decision-making process incorporates the claims and demands raised by each interest group (Dür, 2008). In addition, we measure interest groups' success per each binding decision by looking at the extent to which each decision satisfied their demands.

The present study focuses on two forms of a lobbying coalition in order to better understand the effects of collective lobbying in decision-making processes in Switzerland.

Firstly, we use the term "advocacy coalition" to define a constellation of actors actively promoting the same policy position on an issue (Sabatier, 1998; Jenkins-Smith & Sabatier, 1993). According to this definition, coalitions form around beliefs, and particularly around policy core beliefs. This is a much broader theoretical construct than a discrete set of groups that have organized themselves for a single issue fight. Therefore, in order to achieve the goals generated by the actors' beliefs, advocacy coalitions are assumed to be instrumentally rational and try to make governmental institutions behave in accordance with their policy cores. Furthermore, the Advocacy Coalition Framework proposed by Sabatier and Jenkins-Smith perceives policy change as a transformation of a hegemonic belief system within a policy subsystem. At the same time, Jordan (1990) also saw the policy network as a statement of shared interests in a policy problem. Consequently, according to the author, a policy community exists where there are effective shared "community" views on the problem.

However, some scholars question whether the shared preferences are a sufficient condition for speaking about a "coalition". It was found that an approach based on preference similarity doesn't provide any evidence about an active cooperation between the policy advocates. In fact, actors of the same advocacy coalition "may be working hand in hand, or they may not even know the other is working on the issue" (Mahoney and Baumgartner, 2015). Therefore, we use the organisational approach to coalitions to analyse the institutionalised ties that foster cooperation between like-minded actors on many issues. Moreover, many researchers found this approach useful for their studies. For instance, Hula (1999) found that interest groups form coalitions to pursue their strategic goals at reduced costs, shape public debate by influencing a broader platform, gather information, and receive symbolic

benefits. He emphasized the need to understand interest groups as part of a network and the relationships among them as relationship ties. At the same time, Granovetter (1983) examined the interpersonal networks and argued that the strength of interpersonal ties relates to the overall capacity of a network to diffuse knowledge, enhance social mobility or ensure social cohesion. Furthermore, according to the Network Theory, more open networks, which are characterized by weak ties and multiple connections between the actors, result in a higher probability of introducing new ideas and opportunities. Granovetter found that organizational decision makers use their social networks to overcome the uncertainty and distrust, as well as to reduce transaction costs. In contrast, Judge (1993) used the concept of policy communities to talk about networks characterized by stability of relationships, continuity of a highly restrictive membership, vertical interdependence based upon shared delivery responsibilities and insulation from other networks and invariably from the general public. Meanwhile, Beyers and Braun (2014) determined that joining forces produces substantial benefits compared to individual lobbying and, mostly, these benefits refer to gaining direct access and the realisation of favourable policy outcomes. According to the authors, the central position of an interest group within a large inter-organisational network gives more access to the policymakers. Moreover, they demonstrated that well-connected groups tend to display higher access to policy-makers.

The degree of conflict over an issue. Many studies on interest groups' success in policy processes highlighted the importance of the degree of conflict over an issue. According to Klüver (2011), if policy issues are highly conflictual, then it creates a difficult environment for interest groups. The author measured the degree of conflict by the dispersion of actors' policy preferences over an issue. Policy preferences are composed of basic policy choices and causal assumptions, which are needed to achieve the Deep Core beliefs of each actor in a given policy subsystem (Sabatier, 1998). Consequently, if many groups contest a policy issue, the decision-makers are confronted with countervailing forces that attempt to push the policy output in opposing directions. Interest groups should therefore find it very difficult to lobby policy-making successfully because they are fighting against a strong opposition. By contrast, if the majority of actors share the same policy goal, it should be easier for them to achieve their preferences because all actors are pushing the legislator in the same direction. Moreover, Klüver affirmed that interest groups, which are fighting for the same goal, can be regarded as one lobbying team whose aggregated efforts are decisive for the achievement of the common policy objective. At the same time, Hula (1999) found that coalition formation is not only a good vehicle for studying lobbying generally, but also it is the best way to study how lobbyists make strategic decisions in a competitive environment. According to the author, an issue is competitive for a lobbyist when he or she is confronted by other lobbyists representing members who desire policy outcomes imposing some cost on, or denying some benefit to, his or her own members. Meanwhile Mahoney (2007) found that civil society organisations are, in particular, less likely to be successful in their lobbying goals if they are engaged on a highly conflictual issue than if they are active on an issue where they face weak opposition. She determined that being part of a large lobbying coalition greatly enhances an organisation's chances of achieving its preferences. Consequently, they are more likely to have a high advocacy success. Based on these findings, we argue that in the context of a high-conflict issue, the interest groups, which belong to a large advocacy coalition, have a higher success on the issue than those which belong to a small one. Moreover, when the overall degree of conflict is high, being a member of a large advocacy coalition is also associated with a higher success in a decision-making process.

Cooperation with central actors. Several studies determined that the network position of a group has a significant impact on its policy influence. For instance, according to Bonacich (1972), the quality of ties and the number of them are important to determine the centrality of groups within a network. Consequently, she found that interest groups that are tied to well-connected groups are more powerful than groups which have a similar number of cooperative relationships with less connected groups. At the same time, Fischer and Sciarini (2015) determined that occupying a central position in a network gives an actor access to other actors' resources or information. In fact, it makes him more powerful compared to non-central organisations. Meanwhile, Christenson and Box-Steffensmeier (2013) calculated the eigenvector centrality of each actor and concluded that interest groups which collaborate with other well-connected interest groups have a greater effect on the probability that a justice rules in their favor. The authors found that in the judicial venue, particularly powerful interest groups are better informed and more attractive network partners. Consequently, they are more likely to influence decision-making processes due to their credibility. Lynch (2004) came to the same conclusion. Moreover, Christenson and Box-Steffensmeier suggested that well-connected organisations might also expect a bigger policy impact within other venues, such as within the legislative or executive. Another way an interest group might play a central role is as a middleman between two other groups (Heaney and Lorenz, 2013). Betweenness measures the number of times an interest group lies on the shortest path between several other groups. Consequently, the high betweenness interest groups are more likely to gain access to timely and sensitive information due to their high status. It was also determined that policymakers are more likely to rely on interest groups with high betweenness as contacts that minimize their transaction costs for managing the advocacy community. As it was determined by Heaney and Lorenz (2013), an interest group is able to join several coalitions, which may include different actors. This means that it may join one coalition to help advertise its issue positions to the public, a second coalition to lobby on an important provision of a pending bill, and a third coalition to advance its interests in the courts. Therefore, we assume that if an interest group cooperates with an actor having a higher degree of centrality, then it has a higher overall success. We also assume that if an interest group cooperates with a less central actor, its overall success is still high because of its position in the network.

Алексеева Т.І., доц., к.е.н,
доц. каф. міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

СУЧАСНА МІГРАЦІЙНА КРИЗА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ В ЄВРОПІ

Світова міграція у XXI столітті як соціальне явище має стійку тенденцію до зростання. За останні роки кількість мігрантів до Європи збільшується. Проблема полягає не тільки в надмірній кількості мігрантів і шукачів притулку, як було до недавнього часу, а в тому, що в Євросоюзі немає однотайності щодо того, як їх приймати та розподіляти. Табори біженців, які створені у Німеччині, Польщі та інших країнах Європейського Союзу, як тимчасові не готові прийняти такий потік людей з дітьми та людьми похилого віку та забезпечити їм довготривале перебування. У 2022 році до числа країн-мігрантів приєдналась і Україна. Тому становище стало ще більш тяжким і це не може не сказатися на економічному та безпековому середовищі країн Європи.

Міграції населення з країн Африки та Близького Сходу призводить до поширення тероризму в Європі задля впливу на політичні процеси країн ЄС. На Близькому Сході постійно виникають нові збройні заворушення, внаслідок чого страждають тисячі людей. Бажання зберегти своє життя та своїх близьких є свідченням того, що мешканці східних територій вирішують долати значну відстань не від хорошого життя, а, навпаки, з великим бажанням знайти притулок та захист. Але далеко не усі мігранти мають такі наміри. Більшість з них проникають та територію європейських країн з терористичними намірами, які стосуються і кібербезпеки і інших злочинних дій.

За даними ООН, країни, з яких походить більша частина шукачів притулку, не змінюються з 2014 року: це Сирія, Афганістан, Сомалі, Південний Судан, Судан, Демократична Республіка Конго, Центральнаафриканська Республіка, М'янма та Еритрея. Аналізуючи ситуацію останніх років, можна побачити, що багато мігрантів із Африки та Близького Сходу під впливом релігійного фундаменталізму створюють загрозу європейській безпеці всередині ЄС. Тому усередині Євросоюзу формуються окремі блоки з протилежними інтересами щодо іммігрантів, що підриває загальний дух та політику ЄС. Активна пропаганда мігрантами своїх ідеологічних цінностей негативно впливає на культурні традиції більшості країн Європи. Загрозою цього процесу може бути вихід країн-членів з ЄС.

У свою чергу це впливає на інформаційну загрозу ЄС. Під впливом активної радикальної пропаганди з боку мігрантів громадяни ЄС поїхали воювати у якості добровольців до Сирії та Іраку, прийнявши іслам, а повертаючись до ЄС були готові воювати на боці радикальних ісламістів. Для країн ЄС, а саме Іспанії, Греції, Італії, Німеччини, Швеції, де мігранти знайшли найсприятливіші умови для проживання та своєї терористичної діяльності, це великий удар по національній безпеці та політичній стабільності.

Треба зауважити той факт, що однією з причин голосування у Британії щодо її виходу з ЄС було збільшення кількості іммігрантів у країні. Зокрема настрої популістів проти втікачів у пошуках кращого життя, зумовили негативні настрої місцевого населення проти мусульман, яких звинувачують у занепаді християнських цінностей у Європі. Наслідки інтенсивної міграції мусульманського населення можуть бути катастрофічними. Якщо потік мігрантів буде лише посилюватися, то ЄС в майбутньому може взагалі втратити контроль над нелегальним перебуванням громадян інших держав.

Задля вирішення проблеми міграційної кризи держави члени ЄС створили спільну комплексну міграційну політику, основа якої базується на принципі солідарності в безпекових питаннях країн, а також на домовленості про розподіл біженців за квотами та соціальної адаптації мігрантів. Інакше кажучи, кожна держава, що входить до Європейського Союзу, зобов'язалася забезпечити притулок для певної кількості біженців і спільно покращувати контроль міграційних потоків та безпекових аспектів.

Для цього необхідним є прийняття нормативно-правових актів, які б регулювали кількість мігрантів у країнах Європи. Проте необхідна розробка документів, які б зобов'язали не лише країни ЄС, а й третю сторону, звідки мігрують біженці, створити обов'язкові умови для нормального існування населення та забезпечення безпеки певному народу на регіональному рівні. Відзначаючи успіхи в подоланні міграційної кризи, 12-й голова Єврокомісії Жан-Клод Юнкер водночас підкреслював, що міграція залишатиметься викликом для майбутніх поколінь європейців на довгі роки.

Таким чином, варто зазначити, що у сучасному світі не тільки інформаційна безпека ЄС, а й безпека усіх країн світового співтовариства знаходиться у небезпеці через ісламський чинник, який впливає на світ в цілому та спричиняє безлад у суспільстві, що в свою чергу призводить до негативних змін у геополітиці.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

В Україні склалася дещо неоднозначна ситуація з визначенням понятійно-категорійного апарату галузі науки «Публічне управління й адміністрування». Науково-методологічну основу цієї галузі становлять положення галузі науки «Державне управління», хоча мало б відбутися навпаки. До речі, галузь науки «Державне управління» була офіційно включена до переліку галузей науки, у межах яких може бути присуджено науковий ступінь, Кабінетом Міністрів України у 1997 році [13].

Причини довготривалого впровадження галузі науки публічно-управлінського блоку варто шукати в традиціях державотворення нашої країни (прагненні спочатку розвивати командно-адміністративну систему управління, а згодом здійснити стрімкий перехід до демократичного управління та публічного адміністрування). У продовження відзначимо, що вітчизняна галузь науки «Публічне управління й адміністрування» відзначається відносно високим рівнем наукового опрацювання, але має стан перманентного розвитку. Погоджуємося з Ю.Ковбасюком, В.Морозом та іншими вченими, які звертають увагу на важливість забезпечення подальшого розвитку вищезазначеної галузі науки шляхом підвищення її ролі в науково-теоретичному супроводі соціальних трансформацій, державноуправлінських реформ, визначенні їхніх наслідків і ризиків, пов'язаних із запровадженням, а також удосконаленні державної політики [13].

Підкреслимо, що в межах категоріального апарату використовуємо окремі напрями вдосконалення галузі державноуправлінського блоку, зокрема розглянуті під час наукових пошуків В.Бакуменка, О.Білотіла, С.Домбровської, Г.Колєди, О.Кошарного, Н.Леоненко, І.Лінтур, І.Лопушинського, В.Мороза, С.Нездоймінова, Т.Райхенбаха, Н.Рибальченко (Гостевої), Р.Рудницької, В.Сиченка, Л.Христенко, Е.Щепанського та ін. [1-15]. Відтак, це дослідження є логічним продовженням проаналізованих наукових робіт зазначених учених.

Розгляд наукових напрацювань [2; 12] дозволив систематизувати найбільш відомі підходи до характеристики змісту категорії «механізми державного управління», що є першоджерелом у визначенні механізмів державної політики в туристичній сфері. Наведені підходи дозволяють зробити такі проміжні висновки щодо сутності дефініції «механізми державного управління»:

– ці механізми включають низку елементів (цілі, функції, форми, важелі, процедури, методи, інструменти, рішення тощо), що відзначаються уніфікованістю, яка необхідна для виконання конкретного завдання із урахуванням певної технології (організаційно-структурний підхід);

– механізми державного управління відзначаються динамічністю (для вирішення кожної управлінської задачі використовуються певний набір функцій, важелів, процедур, методів, інструментів, що зумовлюють постійну зміну стану всієї системи управління (організаційно-функціональний підхід);

– механізм державного управління представляє собою інституціонально оформлену та легітимізовану (визнану суспільством) систему зв'язків між суб'єктами державного управління (органами державної влади та їхніми посадовими особами) й об'єктами державного управління, а також необхідних для нього інструментів і ресурсів (правових, фінансових, адміністративних, людських та ін.) (інституціональний підхід);

– будова механізмів державного управління, а також практика їхнього використання, зумовлюються змістом державної політики, зокрема її цілями та завданнями. При цьому кожен із механізмів державного управління є унікальним настільки, наскільки може бути застосований повторно для досягнення аналогічної мети й однотипних цілей (системний підхід).

Приймаючи до уваги зміст тлумачень категорії «механізм державної політики (управління, регулювання) у туристичній сфері», розглянуті вищезгаданими науковцями, можемо сформулювати такі основні узагальнення:

1) наявна чисельна група науковців, які в запропонованих визначеннях механізму державної політики (управління, регулювання) у туристичній сфері, звертають увагу на те, що цей механізм є системою організаційних структур (органів) та їхніх посадових осіб. На нашу думку, ця група вчених застосовує, насамперед, організаційно-структурний та інституційний підходи, що певною мірою звужує зміст відповідної категорії до статичного рівня її сприйняття;

2) складова механізму державної політики (управління, регулювання) у туристичній сфері як «процедури прийняття управлінських рішень», на наш погляд, також є статичною характеристикою, що виокремлює О.Давидова, застосовуючи організаційно-функціональний підхід. Це цілком відповідає змісту висловленого нами припущення щодо статичності цього та організаційно-структурного підходів до тлумачення змісту категорії «механізм державної політики в туристичній сфері»;

3) механізм державної політики (управління, регулювання) у туристичній сфері є похідним від її ідеї, сутності, тому цей механізм виступає її атрибутом і своєрідним індикатором рівня демократизації державної влади, сталого розвитку суспільного життя, його екологізації тощо (системний підхід).

Таким чином, змістовно-методологічна диференціація понять, яка має місце в межах фундаментальної науки, дає підстави стверджувати таке:

1) категорії «механізми державного управління» та «механізмів державної політики (управління, регулювання) у туристичній сфері» мають спільні складові, але не є тотожними. Кожна з цих категорій відзначається своєю унікальною площиною позиціонування у межах публічно-управлінської науки;

2) різниця між «механізми державного управління» та «механізмів державної політики (управління, регулювання) у туристичній сфері» може бути розкрита крізь призму виявлення специфічних ознак кожної з цих категорій, а також визначенням місця механізму державної політики у сфері забезпечення безпеки туристичної галузі. Для всіх цих механізмів унікальною характеристикою є рухливість організаційно-інституційної системи (представленої практичними діями суб'єктів управлінської діяльності);

3) адміністративні, організаційні, економічні, правові, екологічні та інші механізми державного управління → механізми державної політики (управління, регулювання) у туристичній сфері → механізмів державної політики у сфері забезпечення безпеки туристичної галузі не лише можуть, а й повинні використовуватися за межами суб'єктно-об'єктних відносин державного управління.

Висновки. Вищенаведені узагальнення та пропозиції, зважаючи на складність і багатоаспектність вияву обраного предмету наукового пошуку, не вичерпують порушеної проблематики, тому можуть бути доповнені під час подальших наукових розвідок. Це сприятиме розвитку методологічного підґрунтя публічно-управлінської науки, що, у свою чергу, удосконаленню практики використання відповідних механізмів державної політики у сфері забезпечення безпеки туристичної галузі.

Список використаної літератури:

1. Алексеева Ю.В. Державне регулювання розвитку туристичної галузі України в контексті досвіду Франції : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління. Одеса, 2005. 20 с.
2. Бакуменко В.Д., Князев В.М., Сурмін Ю.П. Методологія державного управління: проблеми становлення та подальшого розвитку // Вісник УАДУ. 2003. № 2. С. 11–27.
3. Валентюк І.В. Організаційно-економічні механізми державного регулювання туристичної сфери України : дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2005. С. 181.
4. Горецький А.І. Складові механізми державного управління розвитком рекреаційної сфери на прикладі Карпатського регіону // Ефективність державного управління. 2014. Вип. 38. С. 326-331.
5. Гостева Н.П. Механізми реалізації державної політики в галузі туризму // Науково-виробничий журнал "Держава та регіони". Серія: Державне управління. 2009. №3. С.27-32. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/gostjeva2.htm.
6. Давиденко Л.І. Державне регулювання сфери туризму на обласному рівні: автореферат дис. к.держ.упр. 25.00.02. ДДУУ. Донецьк. 2006. 19 с.
7. Давидова О.Г. Державне регулювання розвитку туристичної діяльності в Україні : автореф. дис. ...канд. екон. наук. Полтава, 2013. 20 с.
8. Домбровська С.М., Білотіл О.М., Помаза-Пономаренко А.Л. Державне регулювання туристичної галузі України: монографія. Харків: НУЦЗ України, 2016. 196 с.
9. Друк В.В. Особливості політики держави у сфері гірського туризму // Державне управління: удосконалення та розвиток № 5, 2012. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=421>.
10. Козловський С.В. Державне регулювання в галузі туризму: становлення і розвиток в Україні: автореферат дис. к.держ.упр. 25.00.02. Нац. акад. держ. упр. Київ. 2008. 19 с.
11. Коледа Г.І. Реформування публічного управління сферою туризму гна регіональному рівні в умовах децентралізації в Україні. URL: http://www.dridu.dp.ua/nauka/df/dis/Koleda_dissertation.pdf.
12. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посіб. Луцьк: Вежа, 2000. 558 с.
13. Мороз В.М. Діалектика єдності та протиріч змісту категорій «механізми державного управління» та «механізми держави» // Вісник національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2019. Вип. 2. С. 181-196.
14. Пап В.В., Вашурін О.В., Осташ В.В. Механізми державного регулювання туристичної сфери в Україні // Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2016. № 21 (16). С. 225-235.
15. Щепанський Е.В. Форми та методи управління соціально-економічним розвитком: теоретичний аспект // Університетські наукові записки. Часопис ХУУП. 2009. № 3. С. 273-279.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ: МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ

У сучасному інформаційно розвиненому світі проблеми тероризму звертають на себе увагу як окремих держав, так і світової спільноти в цілому, проте події глобального масштабу (11 вересня 2001 р. в США, баски в Іспанії, ІРА у Великобританії, нескінченні вибухи в Іраку і Пакистані) складно порівняти з процесами, що відбуваються на території України. Проте попри те, що Україна не представляє особливого інтересу для міжнародних терористичних організацій, як стверджують експерти, це не є приводом для ігнорування розвитку законодавства і механізмів дії і регулювання стосунків, що виникають у зв'язку з організацією охорони суспільства і держави від тероризму і боротьбою з ним.

На сучасному етапі проявляється нова, особлива функція терористичних актів. Класичний тероризм завжди був формою шантажу влади або світової спільноти і відкрито або навіть демонстративно висував свої вимоги, наприклад, виплатити викуп, звільнити з'язниць однодумців, припинити військові дії і так далі. Проте останнім часом все частіше здійснюються анонімні терористичні акти з незрозумілими цілями. Однією з них може бути об'єднання або розширення власних рядів у відповідь на спровоковані акції відплати.

Варто відмітити, що боротьба за створення легітимних і представницьких політичних установ пов'язана з історичним прагненням виключити загрозу сили і насильства з повсякденної людської взаємодії. На відміну від антитерористичної діяльності відповідальних суб'єктів у боротьбі з тероризмом, орієнтовану передусім на реалізацію спеціальних заходів антитерористичними підрозділами, дії яких регулюються комплексом нормативно-правових актів, антитерористична політика держави повинна мати комплексний характер і реалізовуватися на основі системної протидії. Вона припускає відкритість і публічність цілеспрямованих дій державних інститутів безпеки з регулювання громадських стосунків в цілях мінімізації і усунення причин, що породжують і каталізують прояви тероризму (екстремізму)[1].

У зв'язку з вищевикладеним країни, яким безпосередньо погрожує небезпека підриву соціальних, економічних, політичних стосунків в суспільстві, проводять для вирішення проблем тероризму найрізноманітніші заходи як регіонального, загальнодержавного, так і міжнародного значення. До них можна віднести різноманітні семінари, форуми, метою яких є виявлення критичних цивільних потреб, мобілізацію необхідного досвіду і ресурсів для задоволення таких потреб і підвищення глобальної співпраці, розробку стратегій і програм по зміцненню стійкості у боротьбі з тероризмом, прогнозування і статистичну діяльність, а також здійснення дієвих превентивних заходів. У Конкретній стратегії США (2011 р.) мета і завдання боротьби з тероризмом конкретизовані і прив'язані до конкретних країн і регіонів. При цьому головним об'єктом антитерористичних зусиль американського уряду є національна територія США і діяльність «доморослих екстремістів», інспірованих ідеологією Аль-каїди, проте безпосередньо не пов'язаних з цією терористичною організацією.

Для ефективної боротьби з тероризмом Європейський Союз пропонує організувати свої дії з чотирьох цілей: профілактика, захист, переслідування і відповідь [2].

Виходячи з вищезгаданого, можна сформулювати заходи для ефективного функціонування загальнодержавної системи протидії тероризму в Україні, які залежать від консолідованої реалізації системи заходів за такими напрямками:

- своєчасне внесенню змін і доповнень в діючу нормативно-правову базу, яка повинна забезпечувати змістовну ідентичність основних понять в чинних законах і Кримінальному кодексі України;
- уточненню змісту і суті понять «тероризм», «терористична діяльність», «терористичний акт»;
- вдосконаленню нормативно-правової бази у сфері протидії екстремізму шляхом правового визначення понять «екстремізм» і «екстремістська діяльність»;
- оптимізації системи правових заходів з попередження і припинення діяльності суб'єктів тероризму і їх прибічників;
- розробка адміністративно-правових і кримінально-правових заходів відповідальності за дії терористичного характеру або такі, які сприяли здійсненню терористичної діяльності;
- розробка адміністративно-правового інструментарію відповідальності суб'єктів антитерористичного реагування, які безпосередньо здійснюють таку діяльність або беруть участь в межах своєї компетенції;
- удосконалення і подальший розвиток механізмів міжвідомчої координації і взаємодії відповідальних суб'єктів боротьби з тероризмом шляхом уточнення компетенції центральних органів виконавчої влади, що беруть участь в цій діяльності в межах своєї компетенції;

здійснення парламентського контролю за процесом розробки і реалізації планів і програм в області боротьби з тероризмом при безпосередній участі профільного Комітету Верховної Ради України ;

- посиленню інформаційно-координаційної діяльності Антитерористичного центру шляхом активізації інформаційно-аналітичного і науково-методичного напрямів його роботи;
- забезпечення більшої відкритості і публічного характеру діяльності Антитерористичного центру при Службі безпеки України з реалізації профілактичних заходів у боротьбі з тероризмом;
- вдосконалення процесу стратегічного планування шляхом розробки політико-програмних документів у сфері боротьби з тероризмом;
- удосконаленню процесу державного управління шляхом перенесення центру тяжіння на виявлення і нейтралізацію небезпечних соціальних чинників для зниження рівня теророгенності суспільства;
- коригування державної політики протидії тероризму на основі аналізу реального стану загрози тероризму в Україні;
- концентрації матеріально-технічних і фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках забезпечення діяльності суб'єктів з протидії тероризму, реалізації зваженої кадрової політики.

Список використаної літератури:

1. Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ), Бюро по демократическим институтам и правам человека (БДИПЧ) (2007). Противодействие терроризму, защита прав человека: Руководство. Warsaw: ODIHR
2. Шемшученко Ю. С. Державний суверенітет і правова держава К. : Віче, 2010. 16 (277) . С. 2–3

КОЛАБОРАЦІОНІЗМ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Публічне управління є «діяльністю органів державного управління, органів місцевого самоврядування, представників приватного сектору й інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків щодо формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення, політики розвитку держави й її адміністративно-територіальних одиниць» і «пов'язане з демократичними цінностями, принципами верховенства права, поваги до гідності людини, недискримінації, рівності, справедливості, безпеки, ефективності тощо» [1, с. 144]. З 2014 р. публічному управлінню загрожує проблема колабораціонізму (від фр. collaboration – співпраця) – «усвідомленого, добровільного та зумисного співробітництва з ворогом у його інтересах і на шкоду своїй державі та її союзникам» [2], що спричинює сепаратистські рухи у суспільстві.

Зазначимо, що 17.07.2014 р. був зареєстрований проект Закону «Про протидію і запобігання сепаратизму та подолання наслідків сепаратистської діяльності на території України (десепааратизацію)» (№ 4300а), де під сепаратизмом розуміється «діяльність, яка спрямована на відокремлення частини території України з етнічних, мовних, релігійних мотивів для створення нової держави, наділеної політичною самостійністю або широкою автономією», може мати «ознаки правопорушень, які передбачають кримінальну чи адміністративну відповідальність», й відповідно до суб'єктів публічного управління в розд. 2 запропоновані люстраційні заходи десепааратизації [3]. Проте, цей законопроект було прийнято лише в першому читанні. Така половинчата робота, на наш погляд, не вирішила проблему, а сприяла її поширенню.

У березні 2022 р., в умовах повномасштабної війни Російської Федерації проти України, Верховною Радою прийнято закони: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність» і «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність». Відповідні зміни внесено до Виборчого кодексу України та законів України «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про державну таємницю», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», «Про політичні партії в Україні», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [4]. У Кримінальному кодексі України запропоновано визначити зміст колабораційної діяльності громадянина України (шляхом додання ст. 111⁻¹), зокрема [5]:

1. Публічне заперечення (через поширення відповідної інформації за допомогою ЗМІ або Інтернет мережі) здійснення збройної агресії проти України, встановлення й утвердження тимчасової окупації частини її території; заклики до підтримки рішень, дій держави-агресора та/або її збройних формувань, окупаційної адміністрації до співпраці, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території.

2. Добровільне зайняття посади, пов'язаної / не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, у незаконно створених на тимчасово окупованій території органах публічної влади, участь в організації та проведенні незаконних виборів, референдумів або публічні заклики до їх проведення.

3. Здійснення пропаганди у закладах освіти (різного рівня й форм власності) на підтримку здійсненню збройної агресії проти України й уникненню відповідальності, встановленню й утвердженню тимчасової окупації, впровадженню стандартів освіти держави-агресора.

4. Передача створеним на тимчасово окупованій території незаконним збройним чи воєнізованим формуванням та/або держави-агресора матеріальних ресурсів і введення відповідної господарської діяльності.

5. Організація й проведення заходів політичного характеру (збори, мітинги, конференції, круглі столи тощо), здійснення інформаційної діяльності (створення, одержання, зберігання, використання та її поширення) на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань, уникнення відповідальності за збройну агресію проти України, активна участь у таких заходах.

6. Добровільне зайняття посади в незаконно створених на тимчасово окупованій території судових або правоохоронних органах, участь у незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, надання їм допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України й інших військових і добровольчих формувань, утворених відповідно до законів України, або самостійно організовані для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

7. Вчинення особами, зазначеними у згаданій статті, дій або прийняття рішень, що призвели до загибелі людей або настання тяжких наслідків.

У Верховній Раді України 26.04.2022 зареєстровано проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо очищення влади від засновників та членів антиукраїнських політичних партій» (№ 7318). Проте, чи гарантуватиме прийняття цього закону, що в майбутньому не з'являться інші антиукраїнські політичні сили на національному, регіональному й місцевому рівнях?

Таким чином, на законодавчому рівні закріплено, що саме вважати колабораційною діяльністю й яким чином забезпечити відповідальність осіб, які її здійснювали. Разом з тим, на наш погляд, на державному рівні потрібно більше уваги приділяти: 1) дотриманню суб'єктами публічного управління конституційних та етичних норм у своїй діяльності, 2) виховуванню у громадян, у першу чергу в молоді як потенційних у майбутньому суб'єктів публічного управління, почуття патріотизму, розуміння та відповідального ставлення до того, що «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Суверенітет України поширюється на всю її територію. Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Державною мовою в Україні є українська мова» та інше (ст. 1-3, 10 Конституції України) [6], 3) кардинально змінити інформаційну політику, особливо на підконтрольних з 2014 року державі-агресору територіях тощо.

Список використаних джерел:

1. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петрос та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петрос. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
2. Грабовський С. І. Колабораціонізм. *Енциклопедія сучасної України*. URL : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=4446
3. Про протидію і запобігання сепаратизму та подолання наслідків сепаратистської діяльності на території України (десепаратизацію) : проєкт закону від от 17.07.2014 № 4300а. URL : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JG3BG68A.html
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність : Закон України від 03.03.2022 № 2107-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2107-20#Text>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Закон України від 03.03.2022 № 2108-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>
6. Конституція України від 28.06.1996. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

ДИНАМІЧНА МОДЕЛЬ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ

Для сьогодення важливим завданням кадрової політики вищої школи є можливість переходу від статичної моделі до динамічної. Для цього необхідними факторами будуть: прозорість закладів вищої освіти при рішенні кадрових питань, достатня мобільність викладацького складу, відхід від інститутоцентризму, зменшення контролю та опіки викладацького складу зі сторони центральних органів виконавчої влади, забезпечення достатності в оцінці надійності та прозорості процедур, котрі застосовуються під час реалізації кадрової політики в ЗВО.

Заклади вищої освіти мають право визначати усі вимоги, які висуваються до викладацького складу. Цей перелік вимог формується завдяки основним положенням, котрі формуються центральними органами виконавчої влади. Сучасний викладач повинен підпорядковуватися такій інституції та усім виставленим до нього вимогам. Що стосується динамічної моделі реалізації кадрової політики, то вона повинна виходити за межі фізичного суб'єкта, котрий отримує можливість для власної ініціативи та використовує весь свій власний потенціал, задля обґрунтування можливості займатися викладацькою діяльністю та проводити дослідження в ЗВО. Основним моментом в такій моделі буде не відповідність формальним вимогам кандидата у викладачі, а його перспектива в плані пропозицій, з якими він приходить в ЗВО [1].

Для забезпечення якості кадрової політики закладів вищої освіти необхідно адекватно реагувати на внесені пропозиції. При динамічній моделі ми можемо говорити про спроможність потенціалу ЗВО дотримуватися тієї або ж іншої перспективної пропозиції. Щоб можна було розбудовувати динамічну модель кадрової політики необхідні попередні заходи, котрі можна сформулювати у вигляді рекомендацій:

- необхідне спрощення існуючої ієрархічної моделі науково-педагогічного суспільства, яка досить тісно взаємодіє зі статичною моделлю кадрової політики сьогодні у вищій школі. Буде нерозумно здійснювати перехід до динамічної моделі, коли буде існувати теперішня модель, котра передбачає собою досить складну процедуру присвоєння вчених звань, а також дворівневу систему наукових ступенів;
- проведення ефективної кадрової політики вищої школи повинна базуватися на національній системі забезпечення якості вищої освіти. Саме такий підхід повинен бути визначальним при прийнятті будь-яких рішень, котрі ухвалюються стосовно кадрової політики взагалі у вищій школі [2]. Якраз при підготовці Порядку присвоєння вчених звань варто застосовувати даний підхід, а також при ухваленні рішень, які б привели до відмови цього Порядку. Будь-яке рішення, котре приймається стосовно кадрової політики у вищій школі визначається спроможністю забезпечити якість вищої освіти суб'єктами національної системи настільки надійно, що буде гарантований результат виконання;
- варто остаточно відмовитися від практичного формування формалізованих вимог до науково-педагогічних кадрів та виставляти претензії до повноти таких вимог. Краще проводити пошук оптимальних вимог до викладацького складу вищої школи, котрі висувають та контролюють центральні органи виконавчої влади, а також здійснювати перехід до моніторингу процесів реалізації кадрової політики у вищій школі.
- під час перехідного періоду доцільним буде проведення конкурсів за заміщення посад науково-педагогічних працівників в закладах вищої освіти;
- при проведенні конкурсу на заміщення науково-педагогічних посад в ЗВО насамперед необхідно враховувати пропозиції кандидата та їх перспективи реалізації в найближчі п'ять-десять років;
- завдяки проведенню конкурсу на заміщення науково-педагогічних посад в ЗВО необхідно оцінювати не самого кандидата, а повний перелік його пропозицій. Повний перелік пропозицій не обмежується лише умовами конкурсу, а повинен формуватися особисто кандидатом, та містить в собі усі переваги та підтвердження того, що даний працівник може претендувати на викладання та проведення досліджень в конкретному ЗВО. В такий список доробок входять навчально-методичні та науково-дослідні розробки, котрі кандидат буде впроваджувати в життя продовжуючи працювати в закладі вищої освіти;
- накопичені здобутки кандидата на заміщення посади науково-педагогічного складу в ЗВО можуть лише слугувати підґрунтям для визначення його спроможності до подальшого саморозвитку та досягнення майбутніх поставлених цілей, котрі він перед собою буде намагатися ставити. Проте все ж таки варто оцінювати перспективи кандидата та дослідника в майбутньому. Новітня кадрова політика в вищій школі повинна бути направлена на те, щоб змушувати викладача на постійне осмислення власних перспектив в майбутньому, а не задовольнятися його сьогоднішніми науковими та дослідницькими результатами.

Список використаної літератури:

1. Вавренюк С.А. Підходи та інноваційні технології в освітньому просторі / С.А. Вавренюк // зб. мат. XIV Міжнар. конф. «Стратегія якості у промисловості і освіті», 4-7 червня 2018 р., Варна, Болгарія. – С. 151-154.
2. Вавренюк С.А. Проблеми та напрямки досягнення якості освіти на етапі реформування вищої освіти України / С.А. Вавренюк // Інвестиції : практика та досвід : наук.-прак. журнал. Сер. : Державне управління. – К. : ТОВ «ДКС Центр», 2018. – Вип. 14. – С. 79-83.

УСУНЕННЯ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ШЛЯХОМ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

На початку 20-х років XXI століття Україна піддається багатоманіттю різновидових загроз національній безпеці України, під яким у загальному розумінні визначаємо сукупність умов і чинників країни, що створюють потенційну або реальну небезпеку життєво важливим інтересам громадян й держави.

Наразі однією з таких загроз є проблематика конфлікту інтересів на державній службі, вона є надзвичайно актуальною для українського суспільства та потребує ґрунтовного дослідження. На сьогодні, поняття конфлікту інтересів на державній службі для України є досить новим, та в зв'язку з цим повною мірою недослідженим. Лише нещодавно наша держава визнала факт існування конфлікту інтересів та в законі України «Про запобігання корупції» запровадила цей, у минулому незнаний, новий термін. Проте, проблема виникнення конфлікту інтересів сформувалась протягом багатьох років, вона обумовлена складними систематичними історичними подіями, у зв'язку з якими на території нашої країни ментально укорінилась модель прийняття рішень на користь певних осіб, отримання винагороди за прийняття певних рішень, розподіл посад за принципом «родинних зв'язків», вирішення завдань шляхом впливу «своїх людей» [1]. Все це давно набуло загрозливих масштабів, стало основою для формування корупційної культури, джерелом генерування несправедливості, загрозою національній безпеці.

Як відомо, в умовах сучасності, проблеми національної безпеки виходять на перший план майже в усіх країнах світу в тому числі і в Україні. В час світових геополітичних трансформацій забезпечення національної безпеки України обумовлене гуманітарними, економічними, політичними, військовими, соціальними аспектами. Конфлікт інтересів, як прояв корупції, є однією з основних проблем, що становить загрозу національній безпеці. Саме тому важливим питанням є розуміння його особливостей, передумов виникнення, аналіз наявних шляхів врегулювання та пошук нових.

Конфлікт інтересів є складним і багатозначним поняттям, яке утримує роками стійкий інтерес як у міжнародному науковому співтоваристві, так і у вітчизняному полі досліджень. Зокрема, це поняття зустрічається в міжнародному законодавстві, нормативно-правових актах окремих держав, дослідженнях різних авторів серед яких варто виділити: О.Климович, М.Рудакевича, О.Токар-Остапенко, О.В. Сосніна, Т.Е. Василевської, І.П. Лопушинського, О.П. Дзьобаня, Н.А. Липовської, Б.Авер'янова, Т.Коломоєць, Л.Білої-Тіунової, О.Томкіної, Г.Ткача, В.Колпакова, Ю.Битяка, М.Баюка, П.Волянського та ін.

За результатами аналізу, конфлікт інтересів на державній службі можна ідентифікувати як наявність у певної особи приватного інтересу в галузі посадових чи представницьких повноважень, що може безпосередньо вплинути на прийняття нею рішень, вжиття дій чи вчинення бездіяльності в ході реалізації власних повноважень, або ж це наявність реальних суперечностей між особистим інтересом та повноваженнями особи. Тобто виникає суперечлива ситуація між особистою зацікавленістю державного службовця і законами організації, суспільства або держави.

Для розуміння яку саме загрозу національній безпеці становить конфлікт інтересів визначимо його особливості. До основних з них належать:

- Можливість завдання шкоди законним інтересам інших осіб
- Відсутність об'єктивності у рішеннях службовця, при виконанні ним посадових обов'язків
- Недосконале регулювання з боку законодавства
- Суперечливість між особистим інтересом державного службовця та його посадовими обов'язками
- Відсутність сучасної системи звітності, контролю та аудиту діяльності
- Зміна публічних інтересів приватними
- Невисокий моральний рівень певного державного службовця
- Наявність у службовій діяльності сфер, що передбачають ухвалення рішень на підставі суб'єктивних оцінок.

- Виникнення сумніву у інших осіб щодо «правління закону» та вимоги законності
- Відсутність дієвих норм і правил врегулювання виниклого конфлікту інтересів
- Порушення принципів прозорості, толерантності та рівності.

Виходячи з цього, можемо зауважити, що конфлікт інтересів ставить під загрозу національну безпеку, вражаючи правові, організаційні та моральні основи держави.

- Причинами виникнення конфлікту інтересів на державній службі є [2]:
- різний характер публічної поведінки, ступінь освіти, життєвий досвід;
 - стан комунікацій;

- розходження цілей;
- різне ранжування цінностей;
- обмеженість ресурсів, що розподіляються між групами;
- взаємозалежність завдань окремих груп;
- існування авторитетності.

На сьогодні, в Україні все ще триває процес визначення пріоритетних національних інтересів, які мають бути властиві демократичній державі, стабілізації наявної ситуації всередині країни та формування умов для подальшого її розвитку. При цьому вже з'явилося усвідомлення необхідності мінімізації негативних наслідків такого явища як конфлікт інтересів на державній службі. Але проблеми в законодавстві, недостатня увага держави та суспільства в минулому до даного явища, недостатня боротьба та одноманітні методи врегулювання конфлікту інтересів, становлення конфлікту інтересів безневинним для нашої ментальності призвели до того, що за багато років конфлікт інтересів негативно вплинув на прозорість та ефективність державного управління, сформував недовіру суспільства до держави в цілому, підірвав авторитет державних службовців.

Тривалий час для врегулювання конфлікту інтересів використовувалося наявне законодавство та підхід, який спрямований на усунення наслідків, тобто він застосовувався коли конфлікт інтересів вже відбувся. Зараз же необхідна трансформація цього процесу, розвиток випереджувальних, спрямованих на профілактику конфлікту інтересів заходів, до яких можна віднести:

- навчання державних службовців;
- консультації;
- розвиток свідомості громадян, спонукання їх до контролю за органами влади;
- підвищення ефективності діяльності антикорупційних органів;
- вдосконалення законодавчої бази, її реформування та спрямування на вирішення проблеми конфлікту інтересів з метою забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Враховуючи вищезазначене, заходи в сфері протидії корупції, зокрема врегулювання конфлікту інтересів, які зараз уживає держава через низку політичних, організаційно-управлінських, економічних, морально-психологічних та ідеологічних факторів, не сприяють відчутним позитивними змінам.

Отже, на нашу думку, пошук нових рішень та нових шляхів запобігання конфлікту інтересів, формування цілеспрямованої політики, послідовні дії, вироблення технологій, оцінка здійснюваних заходів та використання міжнародного досвіду сприятимуть побудові прозорого демократичного державного управління в Україні, модернізації наявної системи управління, адаптації її до європейських вимог та стандартів, наданню якісних послуг чесним шляхом та підвищенню довіри громадян до державних службовців, забезпеченню національних інтересів, зміцненню національної безпеки.

Список використаної літератури:

1. Модернізація професійної підготовки державних службовців в умовах глобальних викликів та сучасних змін в суспільстві : зб. тез міжнар. круглого столу, Україна–Литовська Республіка, 08 лип. 2021 р., м. Київ / редкол. : Ольга Андрєєва, Ірина Криворучко, Наталія Ларіна ; за заг. ред. Лариси Комахи. Київ : Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2021. 7-8 с
2. Олійник Є. О., Олійник А. С., Волкова Н. В., Ярошенко А. В. Врегулювання конфлікту інтересів на державній службі як важливий напрям адміністративної реформи в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 20. С. 91–97. DOI: [10.32702/2306-6814.2019.20.91](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.20.91)
3. Кузнік А.Ю Врегулювання конфліктів інтересів на державній службі // Політ. Сучасні проблеми науки : тези доповідей XXI Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених . – Національний авіаційний університет. – Київ, 2021.
4. Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2014. – Вип. 3 (46). – 263-271 с.
5. Біляк Ю.В. Сучасні концепції дослідження конфліктів інтересів / Ю.В. Біляк // *Економіка та держава*. No 9. Київ, 2020. – С. 83–85.

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Механізм регулювання системи охорони здоров'я передбачає взаємодію всіх учасників ринку за допомогою інституцій та інструментів державного регулювання ринку медичних послуг та системи охорони здоров'я України загалом. Публічні інституції здійснюють співробітництво та взаємодію на трьох рівнях: міжнародному, національному та регіональному. Цілі, завдання та інструменти кожного рівня різні, але всі вони спрямовані на вирішення завдань, спільних для сфери охорони здоров'я як на глобальному рівні, так на національному. Роки пандемії COVID-19 та місяці воєнного стану надали змогу Україні визначити роль міжнародних інституцій у сучасному світі та отримати реальну допомогу та постійну підтримку.

Переходячи до аналізу особливої ролі міжнародних організацій в інституційному механізмі державного управління охороною здоров'я, необхідно зупинитися на ВООЗ, Всесвітня медична асоціація, Міжнародний валютний фонд, Загальноєвропейська комісія з питань охорони здоров'я і сталого розвитку та ін.

Завдання ВООЗ – координація дій з розвитку й удосконалення систем охорони здоров'я, викорінення інфекційних захворювань, впровадження загальної імунізації, боротьби з поширенням СНІДу, координація фармацевтичної діяльності країн-членів.

Діяльність ВООЗ носить універсальний характер, але більшою мірою, вона все ж є майданчиком для переговорів представників різних країн та регіонів світу з метою винесення на розгляд світової спільноти консолідованої думки з приводу глобальних проблем медичної сфери.

Впродовж останніх років завдяки зусиллям ВООЗ питання охорони здоров'я стали пріоритетом у політичному порядку денному світу. Їх почали обговорювати на найважливіших політичних форумах, завдяки чому до цієї галузі залучаються нові фінансові ресурси.

Виходячи з зазначеного, функції ВООЗ сьогодні поділяються на дві категорії: нормативна діяльність (здійснюється переважно штаб-квартирою) та технічне співробітництво (здійснюється регіональними та країновими бюро). До головних структур ВООЗ належать Всесвітня асамблея охорони здоров'я, Виконавчий комітет та Секретаріат.

Всесвітня асамблея охорони здоров'я – вищий керівний орган ВООЗ, головними функціями якого є визначення загальних політичних напрямків діяльності Організації.

З метою більш повного врахування регіональних пріоритетів у галузі охорони здоров'я та забезпечення більш тісного зв'язку з потребами національних систем охорони здоров'я головна діяльність ВООЗ здійснюється через її шість регіональних бюро (напівавтономні офіси) та через представництва ВООЗ у країнах (150 звичайних офісів). Бюро Європейського регіону (ЄРБ) ВООЗ, до складу якого входить 53 країни, у т.ч. Україна, розташоване у Копенгагені (Данія) і очолюється Регіональним директором.

Співробітництво України з вказаною всесвітньою організацією – одна з важливих складових міжнародного співробітництва, що спрямована на забезпечення конституційного права кожного громадянина України на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Співробітництво України з ВООЗ здійснюється переважно через Європейське регіональне бюро (ЄРБ) згідно з рамковими дворічними угодами, що укладаються між Україною та ЄРБ. В угодах визначаються пріоритетні напрямки співробітництва, на які скеровуються кошти, що виділяються з основного бюджету ВООЗ на підтримку заходів на рівні країни [1].

Базуючись на Європейській програмі роботи (EPW), Тринадцятій загальній програмі роботи ВООЗ (GPW 13) та Порядку денному у сфері сталого розвитку до 2030 року, Дворічна угода про співробітництво на 2020-2021 рр., підписана між Європейським регіональним Бюро ВООЗ та Урядом України в особі Міністерства охорони здоров'я України, має на меті підтримати Україну в максимальному посиленні можливостей для сприяння зміцненню здоров'я населення, зменшення нерівностей щодо здоров'я та вдосконалення загальної системи державного управління в сфері охорони здоров'я в Україні.

Зазначений документ базується на Європейській програмі роботи на 2020-2025 рр. – «Спільні дії для покращення здоров'я жителів Європи», яка була прийнята на початку 2021 року з метою зміцнення державного управління у галузі охорони здоров'я в Європейському регіоні ВООЗ, при цьому прискоривши прогрес у напрямку досягнення ЦСР та керуючись принципом «нікого не залишити осторонь» [2].

Україна зацікавлена у використанні потенціалу та накопиченого ВООЗ міжнародного досвіду, а також залученні через її канали міжнародної допомоги для розв'язання проблем, у першу чергу, на таких напрямках: туберкульоз та ВІЛ/СНІД; пташиний грип, рак, серцево-судинні захворювання та цукровий діабет; тютюнопаління; здоров'я матері і дитини; безпека продуктів харчування; психічне здоров'я; безпека крові, COVID-19.

Заходи, що здійснюються у рамках співробітництва України з ВООЗ, узгоджуються з її національними пріоритетами та стратегіями у галузі охорони здоров'я, враховують специфіку ситуації у цій галузі в країні та особливості національної системи охорони здоров'я.

Всесвітня медична асоціація (ВМА), яка була створена в 1947 році, сформувалась з 64 громадських організацій країн світу, та є міжнародною незалежною конфедерацією професійних медичних асоціацій. Ця міжнародна організація – своєрідний парламент для лікарів, який представляє інтереси та права лікарів різних країн світу, формує та впроваджує міжнародні норми медичної діяльності, обов'язкові для всіх. Вказана структура була заснована з метою забезпечення незалежності лікарів, гарантії дотримання їх прав та забезпечення високих стандартів етичних норм в сфері охорони здоров'я.

До цілей та принципів діяльності Всесвітньої медичної асоціації належать: професійна автономія; відповідальність лікаря за забезпечення самоуправління у своїй професійній діяльності; лікарське самоуправління; якість наданої медичної допомоги та компетентності лікарів; ціна медичної послуги; професійна етика. Місія та діяльність асоціації поширюється на усі країни. Серед основних міжнародних документів ВМА: Женевська декларація Всесвітньої медичної асоціації (орієнтована на майбутніх лікарів-випускників медичних вузів, є своєрідною сучасною інтерпретацією клятви Гіппократа та містить положення щодо правового та етичного регулювання медичної діяльності) [3].

Загальноєвропейська комісія з питань охорони здоров'я і сталого розвитку (Комісія), незалежна міждисциплінарна група лідерів, була створена Європейським регіональним бюро ВООЗ. Метою вказаної Комісії є перегляд пріоритетних напрямів політики у сфері охорони здоров'я, що на сьогодні здійснюється в контексті пандемії. Комісією у 2020 році розроблено рекомендації для 53 країн Європейського регіону ВООЗ, які містять конкретні завдання.

Також, організаціями, що активно працюють в системі охорони здоров'я, надання медичних послуг, медичної допомоги на волонтерських благодійних засадах, є Міжнародна федерація товариства Червоного Хреста і Червоного Напівмісяця в Україні (МЧХ), Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ), Міжнародна організація з міграції (МОМ), Представництво дитячого фонду Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ). Активно проводили свої програми в Україні міжнародна організація «Лікарі без кордонів» (MSF) та «Право на здоров'я» (Health Right International, HRI). Новою світовою гуманітарною організацією в сфері охорони здоров'я є Фонд Білла і Мелінди Гейтс (Bill & Melinda Gates Foundation).

За останні два місяці воєнного стану в Україні ВООЗ продовжує нагляд за різними потенційними небезпеками, до яких відноситься використання епідемічної розвідки з відкритих джерел. У квітні ВООЗ спільно з Академією імунізації запустила україномовні онлайн-курси та відеоматеріали щодо планових щеплень для ВООЗ, Центру громадського здоров'я України та регіональних навчальних центрів з імунізації. Також, ВООЗ провела опитування щодо оцінки загальнонаціональних потреб у сфері охорони здоров'я у партнерстві з Premise, щоб проілюструвати вплив надзвичайної гуманітарної ситуації на здоров'я та благополуччя людей, а також серйозні проблеми, з якими стикається українська система охорони здоров'я. Тисяча домогосподарств відповіла на опитування, попередні результати наступні: приблизно кожне третє (30 %) домогосподарства має принаймні одну людину з хронічною хворобою, яка повідомляє про проблеми з доступом до допомоги при цих станах; два з п'яти домогосподарств (39%) мають принаймні одного члена з хронічними захворюваннями, такими як серцево-судинні захворювання, діабет або рак; менше третини (30 %) респондентів нещодавно звернулися за медичними послугами; з них 39 % назвали головною причиною ситуацію з безпекою, а 27 % повідомили, що в їхній місцевості немає медичних послуг; перші три ліки, до яких домогосподарства мають труднощі з доступом, – це знеболюючі, ліки від гіпертонії та ліки від серцево-судинних захворювань.

Ці висновки підкреслюють нагальну потребу в продовженні підтримки системи охорони здоров'я в Україні. ВООЗ також розробила два опитування для оцінки спроможності онкологічних служб та прогалин у діагностиці та лікуванні людей в Україні, включаючи ВПО, і біженців з України, які втекли до сусідніх країн. Метою цих опитувань є збір інформації на місцях щодо базової потужності та потреб, що розвиваються, щоб можна було скоригувати механізми координації.

Список використаної літератури:

1. ВООЗ. Європейське регіональне бюро. URL: <https://www.euro.who.int/ru/home> (дата звернення 01.05.2022).
2. Європейське регіональне Бюро ВООЗ та Уряд України підписали Дворічну угоду про співробітництво на 2020-2021 роки. ООН. URL: <https://ukraine.un.org/uk/99478-evropeyske-regionalne-byuro-vooz-ta-uryad-ukraini-pidpisali-dvorichnu-ugodu-pro> (дата звернення 01.05.2022).
3. Міжнародний кодекс медичної етики. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_002#Text.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ЙОГО ПРІОРИТЕТИ ЗА УМОВ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Повномасштабне вторгнення російської федерації на нашу землю, запровадження воєнного стану в Україні стало величезним викликом для системи соціального захисту. Одне з головних завдань Міністерства соціальної політики України та сфери соціальної допомоги загалом – забезпечити наших громадян своєчасною, доступною, якісною підтримкою, реагуючи на ті обставини, які зумовлені військовою агресією.

Власне, призначення системи соціального захисту полягає у тому, щоб забезпечити соціальними послугами населення та допомогти людям, які опинилися у зоні ризику, не можуть самотужки вирішити свої нагальні проблеми та забезпечити необхідний для повноцінного існування рівень життя. Важливим є те, що, попри триваючі воєнні дії, основним завданням Міністерства соціальної політики України було і залишається забезпечення гідних умов життя громадян, високого рівня соціальної захищеності, у тому числі, шляхом надання фінансової допомоги тим, хто постраждав від військової агресії. І це ще раз засвідчує демократичний, соціально орієнтований вектор розвитку нашої держави.

Через бойові дії сьогодні кожен день, кожна година може бути вирішальною для життя і здоров'я людей, які зазнають матеріальних збитків, психологічних травм, перебувають під загрозою втрати свого життя та життя своїх близьких. Через війну з України виїхало понад 5 млн громадян за кордон, половина з них – діти. За останніми оцінками ООН, близько 7,1 млн українців є внутрішньо переміщеними особами і їх кількість має тенденцію до збільшення. За таких умов Уряд запровадив виплати із держбюджету, які мають допомогти бізнесу та економіці, а також внутрішньо переміщеним особам. Завдання, що пов'язані із адресною підтримкою останніх, серед іншого, покладаються на систему соціального захисту. Це стосується державних програм – як разових, так і щомісячних грошових виплат постраждалим від війни українцям.

Завдячуючи функціонуванню системи соціального захисту, в Україні перебачено 6500 грн компенсації роботодавцям за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб; 3000 та 2000 грн на місяць для внутрішньо переміщених осіб; 440 грн на місяць компенсації за комунальні послуги на одну внутрішньо переміщену особу; 2200 грн на місяць від ЮНІСЕФ для родин з дітьми тощо. А також, це гуманітарна допомога: набори харчових продуктів, засоби гігієни, одяг тощо. Для громадян, які через війну полишили територію України та перебувають за кордоном, держава виплачує через додаток «Дія» 2000 грн щомісячної допомоги.

Інформацію про те, хто і яку допомогу може отримати, розміщено на сайті Міністерства соціальної політики. Крім того, натеper розроблено державну платформу «Допомога», де можна дізнатися, як отримати гроші від держави, залишити заявку на допомогу або запропонувати підтримати інших у забезпеченні продуктами харчування, одягом або ліками.

Окремо зазначимо, що, відповідно до повідомлення, оприлюдненого на Урядовому порталі (Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади України), 1 квітня на засіданні Уряду було ухвалене рішення про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів від 28 лютого 2022 р. № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їхнім сім'ям під час дії воєнного стану». Ухвалені зміни дозволять до наказів про виплату додаткової винагороди, збільшеної до 100 тис. грн, включати осіб які:

- у зв'язку з пораненнями, пов'язаними із захистом Батьківщини, перебувають на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я, включаючи час переміщення з одного в інший лікарняні заклади, або ж перебувають у відпустці для лікування після тяжкого поранення за висновком військово-лікарської комісії;

- захоплені у полон або ж стали заручниками, а також інтерновані в нейтральні держави або безвісно відсутні;

- загинули або померли внаслідок отриманих травм чи поранень – за весь місяць, у якому особа загинула.

Загалом, зважаючи на результати проведеного дослідження, відмітимо, що є підстави переконливо стверджувати про ефективність системи соціального захисту в Україні та її функціональну стійкість. При цьому й надалі актуальним залишається відстеження динаміки та характеру переміщення населення по території країни та за її межами в цілях обліку місця проживання, матеріального статусу, умов життя та інших чинників. Це сприятиме розробленню та затвердженню ефективних державних програм щодо соціальної допомоги та надання соціальних послуг задля усебічної підтримки громадян, патріотичного піднесення та збереження впевненості у мирному та щасливому майбутньому України.

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВИ

Початок реформ в Україні співпав з розпадом єдиного економічного простору, скасуванням союзного командно-адміністративного механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю і ліквідацією Ради Економічної Взаємодопомоги. Кардинальна зміна геополітичних і гео економічних реалій у світі спричинила переорієнтацію зовнішньоекономічних зв'язків колишніх радянських республік, включаючи Україну. У ринкових умовах господарські зв'язки, відлагоджені у рамках соціалістичного розподілу праці, виявилися багато в чому неефективними і нераціональними, що стало однією з головних причин їх згорання. Забезпечення економічної безпеки входить до складу найважливіших функцій держави, тому ця проблема ніколи не існувала сама по собі, а завжди була похідною від завдань економічного зростання на кожному ступені розвитку суспільства. Конкретний зміст проблеми економічної безпеки змінюється залежно від внутрішніх і зовнішніх умов, що склалися в цей період. Поняття «Економічна безпека» не носить надуманого, кон'юнктурного характеру, бо, напевно, не вимагає доказів теза, що оскільки економіка є однією з життєво важливих сторін діяльності суспільства, держави і особи, то поняття «Національна безпека» буде пустим звуком без оцінки життєздатності економіки, її міцності при можливих внутрішніх і зовнішніх загрозах і джерелах небезпеки.

Не виникає іншої думки з приводу того, що поняття «Національна безпека» ширше за поняття «Економічна безпека», оскільки включає оборонну, екологічну, енергетичну, інформаційну і ряд інших видів безпеки. Але, розглядаючи ті або інші сторони останньою, не можна, мабуть, обійти їх економічні і правові аспекти. Ряд загальних умов і чинників якщо не висуває це поняття на перший план, то, в усякому разі, включає його в ряд понять, що формують системний підхід до оцінки сучасного життя суспільства і держави. По-перше, це відмінності в національних інтересах, прагнення до повнішого виділення із загальних інтересів, незважаючи на розвиток інтеграційних процесів. Специфіка інтересів вимагає визначення механізмів їх реалізації і розробки відповідної стратегії. По-друге, обмеженість природних ресурсів, різна міра забезпеченості ними окремих держав містить потенційну можливість для загострення економічної і політичної боротьби за користування цими ресурсами. По-третє, зростає значення чинника конкуренції у виробництві і збуті товарів і послуг, особливо у банківській сфері і фінансах. Ось чому зростання конкурентоспроможності країн розглядається як реальна небезпека, загроза їх національним інтересам [2]. Звернення учених і дослідників до проблеми економічної безпеки обґрунтоване сьогодні також життєво важливими для України і її регіонів потребами: запобігти тривалій системній кризі суспільства, що отримала своє втілення в скороченні обсягів виробництва, деформації галузевої і територіальної структури господарського комплексу, втраті стратегічних перспектив соціально-економічного розвитку; також зберегти накопичений ресурсний, виробничий, кадровий, науково-технічний і інтелектуальний потенціал в інтересах процвітання України в ХХІ ст.; зберегти і закласти основи для подальшого поліпшення якості життя населення, виключити негативний вплив людини на природу і середовище, що оточує його. Національна безпека України, разом із зовнішньополітичними і зовнішньоекономічними чинниками, безпосередньо залежить від стану економіки і раціонального поєднання інтересів центру і регіонів.

Тому оцінку економічної безпеки слід здійснювати в об'ємі усіх сфер життєдіяльності з урахуванням політичних, геополітичних, соціально-економічних і інших умов, що забезпечують повноцінний захист життєво важливих інтересів суспільства завдяки збалансованому і динамічному розвитку усіх галузей і територій, формуванню механізмів внутрішнього імунітету і зовнішньої захищеності від дестабілізуючих чинників територіального, регіонального і державного рівнів, створенню передумов для досягнення лідируючих позицій на світовому ринку товарів, праці і капіталів. Кінцевою ж метою цього є підвищення якості життя населення, усебічний і гармонійний розвиток кожної особистості.

Економічні процеси, які можуть бути предметами загроз, за своїм змістом різноманітні. Виділяють макро- і мікроекономічні процеси (а також мезо-економічні, що відбуваються на рівні галузей, великих секторів ринку, регіонів), процеси техніко-економічні, організаційно-управлінські, соціально-економічні процеси відтворення, збереження, накопичення і інвестування, інноваційні процеси і загальні процеси формування, розвитку, деградації і т. д. Економічні процеси можуть відбуватися усередині окремих організацій, в організації як цілому, в групах організацій, усередині таких груп, у тому числі соціально-професійних, територіальних, національних і т. п. Специфічні економічні процеси відбуваються на ринках різних товарів і послуг, де змінюються поєднання компонентів ресурсного потенціалу [1]. Під властивостями як предметами загроз розуміються якісні і кількісні параметри об'єктів і процесів, наявність (чи відсутність) яких надає останнім їх визначеність, можливість виконати ті функції в

господарській системі, які вони повинні реалізувати, щоб остання в цілому не позбулася своїх характеристик, бажаних або необхідних з точки зору суб'єкта економічної безпеки. Різноманіття подібних властивостей надзвичайно велике, багато хто з них суто специфічний для окремих об'єктів і процесів. Крім того, ряд властивостей, точніше, наявність цих властивостей у складі предметів загроз залежить від позиції суб'єкта економічної безпеки. Наприклад, властивість конкурентності деякого ринку : існуючий його рівень з точки зору одних суб'єктів може визнаватися недостатнім (тобто не розглядатиметься як загроза), а з точки зору інших суб'єктів оцінка може бути прямо протилежною. В той же час хотілося б підкреслити, і це, на наш погляд, принципово важливо, що акцентування уваги на загрозі як на початковому, базисному елементі поняття і змісту безпеки перетворює загрозу на фетиш, робить нас її заручниками. Адже це невірно, оскільки загроза не первинна, а вторинна, вона не наслідок прояву безпеки, а результат чогось істотнішого, того, що породжує і розвиває безпеку і самі загрози як ознаки цих небезпек. Тому встає питання про джерело виникнення безпеки, загрози особи, суспільству, державі, питання, яким чином та ж сама безпека і загроза впливають на громадські стосунки, економічні у тому числі.

Список використаної літератури:

1. Бондаренко А.І. Державне регулювання забезпечення ефективності безпеки економіки України. Публічне управління та митне адміністрування. – 2018. – № 2 (19). С. 168-173. (Серія «Державне управління»).
2. Яременко О.Ф. Проблеми використання сучасних методик діагностики стану економічної безпеки підприємства / О. Ф. Яременко // Вісник Хмельницького національного університету. - 2008. - №5, т.2. - С. 13-17.

**Джигора О.М., к.е.н., доц., доц. каф. національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»**
**Сержанов В.В., д.е.н., доц., декан економічного факультету
Ужгородський національний університет**

ВІЙСЬКОВІ ОБЛІГАЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЗИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Після початку повномасштабного вторгнення вітчизняний фондовий ринок було зупинено. Інвестори не можуть ані купити, ані продати акції українських компаній, корпоративні чи муніципальні облигації і популярні у довоєнний час ОВДП. Фактично ці цінні папери заморожено на рахунках. Єдиний інструмент, який наразі торгується на фондовому ринку, – військові облигації. Це різновид облигацій внутрішньої державної позики, емітентом яких є Міністерство фінансів України. Вони мало чим відрізняються від звичних ОВДП, окрім цільової спрямованості – кошти від їхнього розміщення йдуть на фінансування військових та потреб країни в умовах воєнного стану. Починаючи з березня 2022 року Міністерство фінансів розпочало аукціони з продажу військових облигацій – інвестиційного інструменту підтримки державного бюджету, що доступний для громадян, бізнесу та іноземних інвесторів.

Військові облигації внутрішньої державної позики – це цільові державні боргові цінні папери, призначені для запозичень на ринку з метою фінансування потреб Збройних сил України та держави в умовах війни. Виплати за таким облигаціями на 100 % гарантуються державою та обслуговуються Міністерством фінансів України.

Постанову Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 року № 101 «Про випуск облигацій внутрішньої державної позики «Військові облигації» прийнято з метою забезпечення залучення додаткових коштів на визначені цілі для фінансування державного бюджету за рахунок випуску та розміщення облигацій внутрішньої державної позики «Військові облигації» в бездокументарній формі, особливістю яких є фіксований рівень доходності [1].

Купуючи військові ОВДП, фізичні та юридичні особи допомагають зміцнити фінансовий фронт України. Кошти від облигацій використовуються для безперервного забезпечення фінансових потреб держави в умовах воєнного стану – соціальних та оборонних. Це важливо для того, щоб і надалі чинити опір повномасштабній збройній агресії Росії, а також підтримувати громадян України. Крім того, при інвестуванні у військові облигації, як і в облигації внутрішньої державної позики, відсутнє оподаткування. Для пересічного громадянина використання цих цінних паперів є не лише допомогою власній державі у скрутний момент, а й спосіб зберегти свої кошти.

Міністерство фінансів України розраховує отримати близько 400 млрд грн завдяки використанню військових облигацій. Перший аукціон був проведений вже 1 березня 2022 року, в результаті якого було зібрано 8,1 млрд грн, через тиждень було проведено другий аукціон, сума від його проведення складає 6,7 млрд грн, на третьому – було зібрано 5,2 млрд грн. Отже, загалом держава отримала у борг вже більше 20 млрд грн. Кожен інвестор отримав змогу обирати термін розміщення військових облигацій: при розміщенні на 2 місяці дохідність складає 10% річних, якщо інвестувати на 1 рік, маємо дохідність 11 % річних [2].

Наразі робиться все для спрощення механізму купівлі військових облигацій і кількість фінансових установ, які надають такий сервіс зростає. Кількість вкладників серед громадян та бізнесу України на 6 травня перевищила 38,5 тис. Міністерство фінансів України вчасно і в повному обсязі виконує власні зобов'язання. Зокрема, близько 1 тис. юридичних та фізичних осіб 27 квітня отримали 3,3 млрд грн від погашення першого випуску військових облигацій. Детальнішу статистику щодо купівлі військових ОВДП громадянами та бізнесом публікує депозитарій Національного банку щопонеділка. Так, з початку війни, завдяки розміщенню військових ОВДП, Україна залучила вже понад 55 млрд грн, близько \$114 млн і 176 млн євро [2]. Результати аукціонів публікуються за посиланням: <https://cutt.ly/6GSLu4W>.

Основні умови купівлі військових ОВДП такі:

- Міністерство фінансів випускає як гривневі, так і валютні військові облигації. Водночас купувати валютні ОВДП зараз можна лише за валюту, у якій вони номіновані;
- номінальна вартість однієї гривневої облигації становить 1 тис. грн, доларової – 1 тис. дол. США, відповідно облигації, номінованої у євро, – 1 тис. євро;
- ставка дохідності визначається на аукціоні. Ставка за випущеними раніше гривневими облигаціями становила від 9,5 % до 11 % річних (залежно від терміну погашення), доларовими – 3,7 % річних, а за облигаціями, номінованими у євро, – 2,5 % річних;
- податки та збори із доходу за військовими облигаціями не стягуються.

Оскільки облигації купуються безпосередньо у Міністерства фінансів України, а не з власних портфельних учасників, у фінансову систему країни залучаються "нові гроші", і в той самий час навіть валютний ринок отримує підтримку, зменшуючи вільну гривню в обігу.

Особливості придбання військових внутрішньої державної позики. Аукціони з продажу військових облігацій відбуваються щовівторка. В них беруть участь саме банки – первинні дилери (нараз налічується 11 установ). Натомість громадяни та бізнес можуть у будь-який час купити військові ОВДП через банки-первинні дилери або через ліцензовані інвестиційні фірми. Такі операції класифікуються як операції на вторинному ринку ОВДП. Доцільно під час вибору фінансового партнера для операцій із військовими облігаціями звертати увагу на всі можливі комісії та вартість інших супутніх послуг, які надаються цими установами. На сьогодні розміщено для продажу наступні фінансові інструменти:

Таблиця 1

Наявні у продажу військові облігації внутрішньої державної позики з дохідністю [2]

ISIN код військових облігацій	Термін до погашення	Дата погашення	Остання дата розміщення	Ставка
<i>Гривня</i>				
UA4000225866	3 місяці	27.07.2022	10.05.2022	9,5 %
UA4000225791	6 місяців	02.11.2022	10.05.2022	10 %
UA4000225668	1 рік	01.03.2023	22.03.2022	11 %
UA4000225809	1 рік	21.06.2023	03.05.2022	11 %
UA4000225908	1,5 роки	25.10.2023	10.05.2022	11,5 %
<i>Долар США</i>				
UA4000225775	1 рік	27.04.2023	19.04.2022	3,7 %
UA4000225874	1 рік	25.05.2023	03.05.2022	3,7 %
<i>Євро</i>				
UA4000222509	8 місяців	01.12.2022	19.04.2022	2,5 %

Для порівняння: в середньому в українських банках ставка за річними гривневими депозитами становить 7,7 %, у доларах – 0,8 %, в євро – 0,24 %. Лише поодинокі банки пропонують депозити з дохідністю вище за дохідність військових облігацій, але, як правило, це невеликі фінансові установи. Крім цього, з відсотків від депозитів стягується 18 % податку на доходи фізосіб та 1,5 % військового збору. Доходи ж від військових облігацій не оподатковуються.

Номінальна вартість гривневих облігацій становить 1 тис. грн, а валютних, відповідно, 1 тис. доларів або євро. На сьогодні придбати військові облігації в Україні можливо на суму:

- від 1 тис. грн в таких банках та інвестиційних фірмах: Укргазбанк, Укрексімбанк, Альфа-Банк, ПУМБ, Банку Південний, Монобанк, ІСУ, Універ Капітал, Дрегон Капітал, БТС Брокер та Кінто;
- від 20 тис. грн – у Банку Кредит Дніпро;
- від 50 тис. грн – в Ощадбанку за спрощеною процедурою;
- від 100 тис. грн – в ПриватБанку, Кредобанку, ОТП Банку;
- від 300 тис. грн – в Таскомбанку;
- від 500 тис. грн – в Райффайзен Банку та в Креді Агріколь Банку.

Також Нацбанк дозволив банкам не перевіряти джерела походження коштів у разі зарахування клієнтами готівки для придбання військових облігацій. Водночас, треба звернути увагу на наступне правило: коли сума перевищує 400 тис. грн, банк «зобов'язаний повідомити клієнту про необхідність встановлення джерел походження зарахованих коштів у разі проведення клієнтом видаткових операцій».

Купувати військові ОВДП можна як у відділеннях банків, так і через мобільні додатки або за допомогою інтернет-банкінгу. До таких банків можна віднести Альфа-Банк, монобанк, Приватбанк та ПУМБ. Останній пропонує таку можливість своїм корпоративним клієнтам.

Отже, джерелом внутрішнього фінансування державного бюджету України у період воєнного стану виступає залучення коштів шляхом випуску облігацій внутрішніх державних позик в національній та іноземній валюті, які передбачені для розміщення серед комерційних банків, юридичних осіб та населення, але фактично розміщуються лише серед комерційних банків. Для багатьох українців купівля військових облігацій – це спосіб не лише підтримати державу у скрутний час, але й зберегти свої заощадження.

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт Державної податкової служби. Облігації внутрішньої державної позики «Військові облігації». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://cutt.ly/bJA4f4i>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Як і де купити військові облігації. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/invest/articles/kak-i-gde-kupit-voennoye-obligacii/>

**Дикий А.П., к.е.н., доц., докторант кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»**

ГІБРИДНА ВІЙНА: ОСОБЛИВОСТІ СУТНОСТІ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ

Конфлікт між сусідніми державами триває вже багато років, але особливого загострення набув з 2014 року, що характеризується кардинальними змінами у відносинах України та Росії. Російсько-українська гібридна війна вже давно вийшла за межі двох країн, оскільки загрожує цілісності політичного устрою Європи в цілому.

З огляду на це, вкрай важливим є пошук адекватних засобів та способів боротьби протистояння з російською агресією, зважаючи на активне ведення гібридної війни.

Варто підкреслити, що гібридна війна – це особливий вид протистояння, якому властиві традиційні та нетрадиційні методи впливу. Іншими словами – це військові та невійськові методи ведення війни.

Філіп Карбер [1] зазначає цікавий факт, а саме те, що гібридна війна з позиції цивілізованого світу та з позиції Росії сприймається діаметрально протилежним чином. Деталі зображено в таблиці 1.

Як бачимо є суттєва різниця між інтерпретацією понять “гібридна війна” та “війна нового покоління”, а також особливостями ведення боротьби в її межах.

Особливостями ведення боротьби відповідно до бачення України та всього цивілізованого світу є використання військової та невійськової складової. На нашу думку, використання невійськової складової дає можливість понесення менших жертв серед населення як з однієї, так і з іншої сторони, а також – швидкої зміни ситуації на полі бою на користь забезпечення стійкості політичної складової та економічних процесів серед залучених країн. Окрім того, як бачимо з досвіду війни, що точиться в даний час, кібератаки, які здійснюються, несуть нищівну дію з огляду на стійкість політичних, економічних та соціальних процесів в країні. Щодо медіа-простору, то зважаючи на демократичні засади формування українського суспільства, ми маємо широку поінформованість щодо процесів, які відбуваються. З одного боку, у населення є доступ до інформації і це дає можливість сформувати власну точку зору, з іншого – до засобів масової інформації потрапляє велика кількість фейків, які важко відрізнити від правдивої інформації, а отже, такого роду інформація викривлює реальність.

Таблиця 1

Порівняльні характеристики поняття “гібридна війна”

Критерій для порівняння та країна	Україна	Росія
<i>Термін</i>	“гібридна війна”	“війна нового покоління”
<i>Особливості ведення боротьби</i>	1) Військова складова: – традиційні військові конвенційні сили; – сили спеціальних операцій; – сили нетрадиційних неконвенційних сил; – проксі-сили 2) Невійськова складова: – політичні чинники; – економічні чинники; – кіберпростір; – медіа-простір	– саботаж і провокація; – створення посередницьких держав типу ДНР та ЛНР; – загроза застосування ядерної зброї; – режим припинення вогню

Особливостями ведення боротьби країною агресора є абсолютно варварські та нецивілізовані методи:
 – саботаж і провокація (ми маємо можливість спостерігати даний вид боротьби на тимчасово окупованих територіях);

– створення посередницьких держав типу ДНР та ЛНР (даний вид утворень позиціонує себе як самостійні держави, проте вони весь час знаходяться під покровительством Росії);

– загроза застосування ядерної зброї проявляється в абсолютному порушенні Будапештського меморандуму;

– режим припинення вогню – елемент боротьби, яким Росія маніпулює з огляду на власне бажання.

Отже, зважаючи на вищевикладений матеріал, зробимо наступні узагальнення:

– Росією було запозичено термін “гібридна війна”, проте частіше вони застосовують термін “війна нового покоління”, в той час як ми робимо наголос на розмитих межах;

– особливості ведення боротьби в умовах гібридної війни також діаметрально протилежні та, на наш погляд, залежать від політичного режиму в країні, інтелектуальної складової політичної верхівки, а також еволюційного та культурного розвитку суспільства.

Список використаної літератури:

1. Філіп Карбер: «У разі застосування необхідної кількості людей та техніки ви можете перемогти. Однак це буде важка перемога». Електронний ресурс [Режим доступу]: <https://dpsu.gov.ua/ua/filip-karber-u-razi-zastosuvannya-neobhidnoi-kilkosti-lyudey-ta-tehniki-vi-mozhete-peremogti-odnak-ce-bude-vazhka-peremoga/>

СУЧАСНИЙ СТАН ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ЯК ЧИННИК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сьогодні в Україні активно відбувається процес цифрової трансформації. Інформаційні технології суттєво змінюють спосіб життя людей та проникають у кожен сферу життя суспільства. Процес цифрової трансформації є невідворотним, тому його варто детальніше дослідити.

У сфері надання публічних послуг цифрова трансформація відіграє досить вагому роль, вона насичає фізичний світ електронно-цифровими пристроями та налагоджує електронно-комунікаційний обмін інформацією між ними. Це спонукає до взаємодії віртуального та фізичного простору, створюється кіберфізичний простір.

Україна почала впроваджувати елементи електронного урядування ще у 2003 році через інформаційну систему «Електронний уряд» та ряд нормативних актів, які так і не були реалізовані повною мірою. Проте можемо констатувати, що суттєвих кроків так і не було здійснено, як і в 2010 році, після прийняття Концепції розвитку електронного урядування в Україні, навіть незважаючи на існування окремих спеціалізованих органів – Національного центру підтримки електронного урядування та пізніше Державного агентства з питань електронного урядування України [1].

Одиними із найбільш вдалих для розвитку цієї сфери стали 2018 та 2019 роки. Саме в ці роки користування електронними послугами на Урядовому порталі зросло втричі. Також для подальшого розвитку було створене Міністерство цифрової трансформації, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері цифрового розвитку.

У 2019 році вперше у Парламенті був створений комітет з питань цифрової трансформації, який формує політику у сфері цифрової трансформації, та взаємодіє з Міністерством цифрової трансформації.

Вагомим досягненням стало те, що у 2021 році Україна посіла 6-те місце у світі в рейтингу Open Data Maturity. Рівень зрілості сфери даних становив 94 %, що на 10 % краще ніж минулого року. Середній показник відкритості даних у Європі складає 81 %. [2]. Також Україна в цьому ж році стала лідером по цифровим документам. Водійські права, технічний паспорт, студентський квиток та паспорт в «Дії» знаходяться на одному рівні з паперовими документами.

Цілями, які ставить команда Мінцифри до 2024 року, є:

- 1) Перевести 100 % публічних послуг для пересічних громадян та бізнесу в онлайн;
- 2) Забезпечити 100 % населених пунктів та їх соціальних об'єктів доступом до високошвидкісного інтернету, а також 95 % транспортної інфраструктури покрити мобільним інтернетом;
- 3) Залучити мільйони українців до програми розвитку цифрових навичок та компетенцій;
- 4) Подвоїти частку ІТ у ВВП країни.

Також однією із основних цілей у Міністерства цифрової трансформації є удосконалення мобільного додатку «Дія» («Держава і я»), саме в цьому додатку будуть надаватись більшість електронних послуг, що є досить зручно для громадян. Великою перевагою цієї платформи є те, що електронні послуги можуть отримувати фізичні та юридичні особи, цим самим в країні знижується рівень бюрократії.

Станом на лютий 2022 року мобільним додатком «Дія» користуються уже понад 14 мільйонів унікальних користувачів, хоча в січні минулого року користувачів цього додатку було лише 3.5 мільйона [4]. Цей мобільний додаток увійшов в ТОП найпопулярніших додатків в Україні, та зайняв в рейтингу 11-те місце. Цифровізація розвивається з неймовірною швидкістю завдяки її здатності збирати, використовувати та оброблювати великі об'єми інформації.

Підприємства, що забезпечує розвиток цифрової трансформації є поширення мережі інтернет та збільшення кількості користувачів. Тому приймаються відповідні закони, які контролюють виконання операторами зобов'язань щодо покриття зв'язком. Завдяки зусиллям держави та операторам збільшується покриття зв'язку та покращується якість інтернету.

Наприкінці 2021 року був реалізований проект «Підтримка в додатку». Завдяки цьому проекту кожен вакцинований громадянин України зміг отримати 1000 гривень та витратити на різні послуги. Подібна інноваційна послуга була реалізована вперше у світі [3].

Позитивним є те, що Мінцифри турбується про безпеку даних користувачів, та найближчим часом в додатку «Дія» повинна з'явитись послуга «Захист». Там кожен громадянин зможе дізнатись про базові правила кібербезпеки та в яких реєстрах є інформація про них. Також планується розробка сервісу, де кожному українцю буде приходити повідомлення, коли державний службовець перевірятиме їх дані в реєстрі [5]. Застосування інформаційних технологій у сфері надання публічних послуг сприяє не лише оптимізації процесу, а й підвищенню рівня довіри громадян до влади. Споживачі послуг користуючись

даним сервісом суттєво економлять свій дорогоцінний час та за менші витрати отримують від держави очікувані результати.

Уряд активно закликає українських спеціалістів ІТ-галузі долучатися до проєктів та співпрацювати з урядом. Вони переконані, що лише справжня взаємодія допоможе покращити ситуацію в країні та досягти поставлених цілей. Всі ці кроки є важливими не лише для цифровізації в Україні, а й для визнання наших досягнень в усьому світі. Мета реформи зробити максимально доступними цифрові послуги для кожного.

Таким чином, проаналізувавши процес розвитку цифрової трансформації можна зазначити, що підвищення ефективності і результативності публічного управління тісно пов'язане із розвитком інформаційних технологій. За останні роки було впроваджено досить багато корисних проєктів, та в разі покращено електронні послуги. Розвиток цієї сфери є одним із пріоритетних в нашій країні, тому подальшими напрямками для досліджень повинні стати проєкти щодо побудови інформаційно-комунікаційного суспільства.

Список використаної літератури:

1. Разумей Ю. Разумей М. Діджиталізація публічного управління як складник цифрової трансформації України. – 2020 – с.142;
2. Україна увійшла до топ-6 країн Європи в рейтингу відкритих даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/news/ukraina-uviyshla-do-top-6-krain-evropi-v-reytingu-vidkritikh-danikh>;
3. Сьогодні офіційно стартував проєкт «Підтримка в застосунку Дія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/YJFbLi8>;
4. «Дія» подолала межу у 14 мільйонів унікальних користувачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://itc.ua/news/diya-podolala-mezhu-u-14-miljoniv-unikalnih-koristuvachiv/>;
5. Федоров анонсував запуск у «Дії» послуги «Захист» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3390015-fedorov-anonsuvav-zapusk-u-dii-poslugi-ezahist.html>.

Драган І.В., д.держ.упр., ст.н.с., відділу методології сталого розвитку
ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»

Драган І.О., д.держ.упр., проф.,
завідувач кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЕКОНОМІКО-ФІНАНСОВІ ПЕРЕДУМОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Україна має значний природно-ресурсний потенціал, на реалізацію якого є традиційно орієнтованою національна економіка. При цьому, незалежно від того, яким чином визначаються довгострокові і середньострокові завдання розвитку національної економіки, саме природні ресурси відіграють і будуть відігравати визначальну роль в їх реалізації.

Аналіз нормативних документів (Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»; Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»; Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»; Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту за принципом «єдине здоров'я» на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації»; Розпорядження «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» та ін.) дає змогу виділити напрями стратегічного розвитку України, які обумовлюють роль природних ресурсів в її соціально-економічному розвитку.

В умовах інтеграції України у світову економіку актуалізується питання забезпечення конкурентоспроможності українських підприємств на світових ринках. Без вирішення цього питання Україна ризикує зайняти місце сировинного придатка економічно розвинених країн. Саме тому основним стратегічним вектором розвитку вже в середньостроковій перспективі є концепція підвищення національної конкурентоспроможності.

Напрямом вирішення цього питання уряд виділив диверсифікацію структури економіки. Планується змістити пріоритети економічного розвитку від традиційних для економіки останніх років стратегічних сировинних галузей в бік галузей з високою часткою доданої вартості – обробних галузей, інфраструктури, інформаційних технологій. При цьому в даному секторі національної економіки особливо виділяється досить вузький сегмент галузей, які характеризуються значним внеском людського капіталу в порівнянні з матеріальними елементами. Новий економічний вектор включає в себе професійну освіту, інформаційно-комунікаційні ринки, виробництво інновацій, а також інтелектуальні послуги (консультування, інформаційне посередництво, аналітика, маркетингові послуги).

Важливим фактором трансформації ролі природних ресурсів у забезпеченні сталого регіонального розвитку є проведення децентралізації влади. Стратегічні завдання цього курсу в середньостроковій перспективі і напрями їх реалізації містяться в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, законах України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації». На підставі аналізу цих документів основний стратегічний вектор розвитку міжбюджетних відносин можна визначити як підвищення бюджетної самостійності регіонів. Реалізація цієї стратегії передбачає, зокрема, суттєве підвищення ролі власних доходів (місцевий бюджет), а також конкурсний підхід до фінансування програм регіонального розвитку.

Перше з зазначених напрямів на практиці означає, що в середньостроковій перспективі передбачається підвищити рівень самофінансування регіонів.

Другий стратегічний напрям розвитку – розширення фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування; запровадження контролю та прозорості використання бюджетних фінансів органами місцевого самоврядування; підвищення рівня бюджетного рівноправності регіонів. Слід зазначити, що необхідність застосування такого підходу прямо вказана в програмних документах. У частині регіонального сталого розвитку обґрунтованим є відхід від принципу вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, що формує додатковий стимул регіонального розвитку.

Необхідність здійснення заходів фінансової допомоги регіонам з коштів державного бюджету понад обов'язковий мінімум, зумовлена, перш за все, існуючими відмінностями в рівні соціально-економічного розвитку регіонів та їх бюджетної забезпеченості.

З метою отримання додаткової фінансової допомоги з державного бюджету постає залежність від чинників не економічного або політичного характеру (соціально-політичного значення території), а від рівня компетентності місцевих органів влади, ступеня обґрунтованості публічної політики, глибини і детальності опрацювання програм територіального розвитку.

ПОЛІТИКА ТА СТРАТЕГІЇ ПРИВАТНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У КУЛЬТУРУ В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ

Тези підготовлено в межах наукової теми «Сучасні інновації в системі публічного управління в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» і стосуються інновацій в сфері культури для забезпечення стабільності розвитку держави. Проблема форм приватних інвестицій у культуру є актуальною на сучасному етапі розвитку культури багатьох розвинених країн. На розвиток цих форм звертають увагу науковці, політики, публічні службовці, громадські організації і, насамперед, бізнес. Йдеться про вироблення нових концептуальних підходів до розвитку культури. Головне – приватна участь у культурі. На думку зарубіжних вчених, така політика та стратегії мають розроблятися свідомо на кожному рівні: національному, регіональному та муніципальному, а також культурними установами, великими та малими [3]. В першу чергу для потенційних донорів та інвесторів є те, що їм може дати партнерство у сфері культури. Золоте правило фондів: замість того, щоб зосередитися на потребах культури, покажіть, що культура може запропонувати спонсорам (донорам, інвесторам тощо) [5]. Запити на приватні інвестиції в культуру в країнах ЄС були визначені за допомогою анкети, надісланої міністерствам культури країн ЄС, на основі даних, доступних у Збірнику культурної політики та тенденцій в Європі та інших вторинних джерелах, які використані у цьому дослідженні, як а також через знання, отримані в результаті дослідження [3].

Сучасні зарубіжні дослідження, огляди та публікації закріплюють різні класифікації приватних інвестицій у культуру. Важливим для наукових досліджень є аналіз механізмів підтримки таких інвестицій [2]. Встановлено, що інвестиції можуть бути у формі прямих інвестицій (у тому числі державно-приватного партнерства), спонсорства чи патронажу/благодійності.

Прямі інвестиції в культуру – це капітальні вкладення в культуру з метою отримання прибутку. Однією з початкових форм інвестування була купівля творів мистецтва. Нині ще однією важливою формою інвестицій у культуру є державно-громадянське партнерство (ДГП), яке ініціює держава або приватні компанії і фінансується та керується через партнерство між урядом та однією чи кількома компаніями чи організаціями громадянського суспільства [3]. У найзагальнішій формі спонсорство відноситься до підтримки з прибутком, коли спонсор отримує щось в обмін на свою підтримку, прямо або опосередковано. Описуючи спонсорство, корисно розділити дві форми: пов'язане спонсорство, яке є стандартною формою спонсорства, особливо в мистецтві, в якому спонсор не впливає на зміст і програму, а також глибоке спонсорство, при якому спонсор власне визначає форму та зміст культурних продуктів [8]. Крім того, дослідники пропонують інший поділ спонсорства: комерційне спонсорство, в якому метою компанії є отримання прямих вигод у плані збільшення продажів або іміджу [7], а також спонсорство як щедрість, що характерно для багатьох країн Північної Європи [6]. Філантропія і пожертвування. Філантропічні пожертвування вважаються односторонніми господарськими операціями, від яких дарувальник не очікує прямої вигоди; тому причини жертвування моральні та неекономічні. Розрізняють дві форми пожертвувань: «чисті» пожертвування, при яких донор залишається анонімним, і «громадські» пожертвування, при яких донор публічно оголошується і отримує непряму вигоду від публічного поширення свого імені. У деяких середовищах є підкатегорія «меценатство», яке передбачає певну віддачу [7]. Надання допомоги через меценатство не має опосередкованого відношення до діяльності мецената, але додає репутації та честі у здобутті популярності. Пожертви можуть бути індивідуальними, корпоративними або прихованими через грантові організації [3].

Податкова політика вважається наріжним каменем для заохочення приватних інвестицій у культурний сектор. Зрозуміло, що між податковою політикою та культурною політикою є очевидна різниця, але податкове регулювання має позитивні чи негативні наслідки для культури. Наразі, культурна політика та фіскальна політика все більше переплітаються. Часто не враховується, що надання для культури є способом, за допомогою якого уряд готовий перерозподілити приватні гроші між секторами культури в певних країнах. Якщо податки високі, а державні витрати значні, платники податків вважають, що вони вже виконали свою соціальну відповідальність, тому результати існуючих стимулів мають різний ефект у різних країнах [3]. Податкові пільги рідко розробляються спеціально для культури та мистецтва, але вони розраховані на більш широку категорію філантропів [9]. Сфера культури є лише однією з них, серед таких сфер, як соціальне забезпечення, охорона здоров'я, спорт, релігія тощо. Статистичні дані в більшості випадків не виділяють культурну частину в доходах від спонсорської допомоги, благодійних пожертв та капітальних внесків, вони ускладнюють моніторинг приватних інвестицій у культуру через ці механізми [3]. Існують дві основні форми податкових пільг: одна базується на вартості доходу до обчислення податкового зобов'язання (звільнення від оподаткування), а інша – на основі вартості податків

(тобто податковий кредит або податкова пільга) [3]. Встановлено, що вартість пожертви приватного донора, який передає 100 одиниць цінності культурному бенефіціару, становить 100 мінус податкове зобов'язання на цю суму. У разі 100 % податкового кредиту вартість пожертви дорівнює нулю (сума пожертви дорівнює сумі, яку в будь-якому випадку доведеться сплатити платнику податку). Різниця податкового кредиту – це «податковий кредит» (так зване податкове нарахування). Стимули у вигляді 100 % податкового кредиту або спеціального податку не створюють додаткових податкових навантажень, скоріше, ці стимули дають платнику податків право перепризначати частину податку визначеним бенефіціарам. Таким чином, вони не є приватними для держави, оскільки вони не поділяють гроші держави та гроші інших бенефіціарів, а отже, супроводжуються обмеженням їх використання. З фіскальної точки зору, звільнення від податків як стимул для отримання додаткових приватних грошей є більш ліберальним заходом.

Особливе місце відводиться податковим пільгам на споживання культурних продуктів, в яких предметом оподаткування є будь-яка форма культурного споживання (наприклад, придбання музики, картин, скульптури). Найпоширенішими формами таких заходів є зменшення ПДВ на придбання культурних цінностей, податкові знижки на придбання культурних об'єктів та інші заходи, наприклад, передача творів мистецтва замість сплати податку. Знижений ПДВ на закупівлю культурних товарів і послуг є основними неявними субсидіями для культурних індустрій, особливо у випадках ринкових збоїв (тобто коли культурні продукти субсидуються, оскільки ринок занадто малий для ефективного функціонування). Платники податку можуть утримувати певну суму податку на прибуток, яка нараховується певній неприбутковій організації. Платники податків можуть брати певну суму податку на прибуток, яка виділяється на конкретну неприбуткову, некомерційну організацію, а в деяких випадках і на інші організації, наприклад, церкви. Цей крок характеризується двома ознаками: 1) платники податків самостійно вирішують, яку частину свого податку сплачувати; 2) використання виділених коштів обмежується підтримкою окремих бенефіціарів [1]. Серед країн-членів ЄС ця практика широко поширена в країнах, таких як Угорщина, Литва, Польща, Словаччина, Румунія, Словенія та в Італії.

Також, пожертвування можуть бути грошовими або натуральними. Пожертвування часто супроводжуються високими культурними цінностями, а доходи не є основною мотивацією. Однак у ситуаціях, коли донор отримує певні стимули для пожертвування на культуру, часто досягаються кращі результати. Ряд країн-членів ЄС вжили заходів для заохочення окремих пожертв. Деякі країни пропонують пожертвування окремим донорам, наприклад, США та країни англосаксонської традиції культурної політики. Деякі країни (Німеччина, Італія та Греція) мають спеціальні стимули для сплати податку на нерухомість. У багатьох країнах лотерейні фонди культури є важливим джерелом приватних інвестицій у культуру. Використання лотерейних коштів для культури є досить новим способом фінансування, але він набуває значення з пошуком додаткових субсидій у сфері культури. Методи збору та перерозподілу лотерейних коштів відрізняються від країни до країни. Ці фонди часто пов'язані з цільовими податками, тому вони призначені для специфічних культурних цілей. Системи стимулювання приватної підтримки культури підтримуються різними грантовими органами. Фонди спираються на юридичну категоризацію неприбуткових організацій, які в більшості випадків або надають кошти та підтримку іншим організаціям, або надають джерело фінансування на їх благодійні цілі [3]. Для неурядових організацій, соціальних підприємств та організацій допомоги, які шукають альтернативи для двосторонніх та багатосторонніх донорів, гранти від приватних фондів для соціальних підприємств у сфері культури стають все більш важливими і часто підтримують порядок дня, розвиток, часом авангардних та інноваційних підходів, які часто орієнтовані на результат і мають сильний видимий вплив [4].

Список використаної літератури:

1. Bullain, N. and Radost T. A comparative analysis of European policies and practices of NGO-government cooperation. *Int'l J. Not-for-Profit L.* 7 (2004): 64.
2. Culture and Sustainable Development: the Key Ideas UNESCO [Electronic Resource]. – URL: <https://cutt.ly/gJA7xVt>. – Culture for Sustainable Development.
3. Culture as a driver UNESCO In practice: Culture as a driver. – URL: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/culture-and-development/the-future-we-want-the-role-of-culture/culture-enables-and-drives-development/in-practice-culture-as-a-driver/>.
4. Encouraging private investment in the cultural sector. Institute for International Relations. Directorate general for internal policies. European Parliament. – Brussels, 2011 [Electronic Resource]. – URL: <https://cutt.ly/iJA7jYu> – Encouraging private investment in the cultural sector.
5. Income-tax Act, 1961 [Electronic Resource]. – URL: <https://www.incometaxindia.gov.in/Pages/acts/income-tax-act.aspx> – Income tax department. Government of India.
6. Inkei, P. Tax incentives for private support to culture. Council of Europe. 2001.
7. Arjo, K., Mignosa, A. and Petrova, L. "The relationship between public and private financing of culture in the EU." *14th International Conference of ACEI the Association for Cultural Economics International, Copenhagen.* 2010.
8. McGuigan, J. Rethinking cultural policy. McGraw-Hill Education (UK), 2004.
9. O'hagan, J.W. The state and the arts. Books. 1998.

Жабровець А.В., студентка ІV курсу, гр. ПУА-3, ФПУП
Джигора О.М., к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

КРИТЕРІЇ РЕСУРСНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ЧИННИК БЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ

З моменту впровадження реформи децентралізації в Україні минуло 8 років, за цей період було сформовано чималу кількість ОТГ, а саме станом на станом на 10 січня 2022 в Україні нараховується 1470 об'єднаних територіальних громад[1]. Як бачимо, реформа реалізується, але чи є від її проведення ті результати, які були зазначені під час її підготування варто дослідити.

Міністерство регіонального розвитку України опублікував Методичні рекомендації для оцінки рівня спроможності територіальних громад, розроблені Директоратом з питань розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою. Вони містять основні показники, за якими можна визначити спроможність ОТГ та критерії цього оцінювання.

Показниками без яких не можливе існування територіальної громади є:

1. Нерозривність та географічна цілісність території.
2. Громада повинна мати більш ніж 250 школярів і 100 дошкільнят.
3. На території ОТГ розташований ЗЗСО І-ІІІ ступеня з понад 250 учнями.

Таким чином, якщо територіальна громада не відповідає одній з описаних вимог встановлених у Методичних рекомендаціях, то вона не може бути спроможною, а її оцінювання не є доцільним. Але, якщо ОТГ відповідає встановленим нормам, то далі оцінювання залежить від того чи має вона граничне значення таких основних критеріїв, як: чисельність населення – 3000 осіб; площа – 200 км² ; індекс податкоспроможності – 0,3; частка місцевих податків та зборів – 10 %.

Важливим є те, що у Методичних рекомендаціях зазначена така важлива примітка, а саме якщо індекс податкоспроможності перевищує найбільше значення, то чисельність населення, збільшується на 200 осіб за кожне перевищення показника на 0,1. У разі, якщо чисельність населення перевищує 20000 осіб, то значення критерію індексу податкоспроможності знижується на 0,01 за кожне на 1000 осіб від показника 20 000 осіб.

Тоді, оцінка рівня спроможності ОТГ здійснюється додавання всіх критеріїв оцінки. Якщо:

1. Від 1,2 до 1,8 – низький рівень.
2. Від 1,9 до 3,2 – середній рівень.
3. Від 3,3 до 4 – високий рівень.

Наприклад, загальний рівень спроможності територіальної громади із середнім рівнем спроможності 2,5 отриманий шляхом суми числового значення критерію чисельності населення, що становив 0,3, суми числового значення критерію чисельності учнів, що становив 0,3, суми числового значення площі територіальної громади, що становив 1, суми числового значення індексу податкоспроможності, що становив 0,3, та суми числового значення частки місцевих податків та зборів у доходах бюджету спроможної територіальної громади, що становив 0,6 (0,3+0,3+1+0,3+0,6=2,5).

Проте, в роботі Остапенко П. розроблено дві групи показників для більш точного порівняння спроможності громад [2]. Перша група – це фінансові показники (табл. 1).

Таблиця 1

Значення фінансових показників

Критерій	Критичне значення	Група показника
Індекс доходів бюджету	0,3 та менше	Сиимулятор
Частка витрат на оплату праці місцевого самоврядування від дохідної частини бюджету	20 % та більше	Дестимулятор
Співвідношення базової дотації до загального обсягу бюджетних надходжень	50 % та більше	Дестимулятор

Джерело: дані, які були представлені на сайті «Децентралізація дає можливість»

Важливо, що стимулятори — це показники, збільшення яких покращує загальну оцінку спроможності територіальної громади, а дестимулятори, навпаки, спричиняють погіршення оцінки.

Друга група – це показники інфраструктурного забезпечення та їх кількість:

1. Заклади загальної середньої освіти I-III ступенів
2. Дошкільний навчальний заклад
3. Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи).
4. Пожежні депо.
5. Амбулаторії, що надають первинну медичну допомогу.
6. Лікарні, що надають вторинну медичну допомогу.

Якщо на території ОТГ відсутній один із зазначених типів, то її вже не можна вважати спроможною. Але визначається за такою схемою: чим більше об'єктів соціальної інфраструктури відсутні, тим вона менш спроможна. Проте для того, щоб зробити одну систему оцінювання я розробила такий варіант:

- Якщо відсутня половина типів і більше – громада не спроможна.
- Якщо відсутні менше половини типів – низький рівень спроможності.
- Якщо наявні всі типи інфраструктурного забезпечення, проте їх не велика кількість – середній рівень спроможності.
- Якщо наявні всі і їх велика кількість – високий рівень.

Громади, які матимуть три та більше критичні значення показників, мають ділитися на два типи: перший тип – територіальні громади, які потрібно об'єднати із сусідніми, більш спроможними ТГ; другий тип – територіальні громади, які потребують для територіального розвитку значної державної (фінансової) підтримки.

До першого типу територіальних громад потрібно включати ті, що мають три та більше критичні значення показників розвитку інфраструктури й фінансового забезпечення, центр яких знаходиться на відстані не більше як 20 кілометрів автомобільними дорогами загального користування від міст обласного значення, населених пунктів – адміністративних центрів районів. Через відсутність або низький рівень розвитку інфраструктури й відсутність фінансового забезпечення такі ТГ будуть нездатні забезпечити надання належного рівня публічних послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці базового рівня. При цьому такі територіальні громади знаходяться поруч із більш спроможними.

До другого типу територіальних громад потрібно включати ті, що мають три та більше критичні значення показників розвитку інфраструктури й фінансового забезпечення, проте центр яких знаходиться на відстані більше 20 кілометрів автомобільними дорогами загального користування від міст обласного значення, населених пунктів – адміністративних центрів районів. На такі ТГ має бути спрямована найбільша підтримка держави, оскільки вони утворенні відповідно до Методики, знаходяться на значній відстані до найближчих економічних та соціальних центрів, при цьому показники фінансового забезпечення й розвитку інфраструктури таких територіальних громад є найнижчими в області.

Після цього варто зібрати результати оцінювання за Методичними рекомендаціями Мінрегіону та оцінювання за критеріями, що були представлені на сайті «Децентралізація дає можливості» і якщо в одному, і в другому ця ОТГ буде відповідати високому рівню спроможності, то значить вона успішно сформована, якщо ні, то потрібно описати за якими саме критеріями вибрана громада не відповідає встановленим показникам та чому.

Отже, щоб визначити спроможність сформованої об'єднаної територіальної громади, потрібно звертати увагу не тільки на загальні критерії оцінювання Мінрегіону, а також визначати не менш важливі фінансові та інфраструктурні показники. Адже, після вивчення літератури я проаналізувала, що в критеріях не вистачає деяких важливих чинників. Проте те, що ці показники вже систематизовані значно полегшує оцінювання обраної ОТГ та може застосовуватись не лише для аналізу громад, а й для подальшого вдосконалення тих критеріїв, які не відповідають встановленій нормі. Таким чином впровадження реформи децентралізації буде значно ефективнішим та дієвим. Але варто зазначити, що критерії носять лише оцінюючий характер реформи і з часом можуть бути змінені.

Список використаної літератури:

1. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Електронний ресурс. Режим доступу: Презентація PowerPoint (decentralization.gov.ua)
2. Остапенко П. Критерії спроможної громади: досвід України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/13922>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОРЯКІВ

Тези підготовлено в межах наукової теми «Сучасні інновації в системі публічного управління в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» і стосуються проблем розуміння соціального захисту в різних галузях наук і важливості розробки теоретико-методологічних основ соціального захисту моряків України, особливо за умов воєнного стану. Аналіз наукових досліджень проблематики соціального захисту населення, висвітлених в авторефератах дисертацій, показав наявність різних підходів і поглядав на дану проблематику у різних галузях наук. Проблематика соціального захисту є актуальною для багатьох наукових галузей, у тому числі і для державного управління. Втім, дослідження проводились активно до 2011 р., а дисертаційних досліджень соціального захисту моряків в галузі державного управління та публічного управління та адміністрування не проводилось. Узагальнення результатів дисертаційних досліджень, висвітлених в авторефератах дисертаційних досліджень показало, що:

- в юридичних науках: розглядається сутність поняття «соціальний захист», його співвідношення із соціальним забезпеченням і соціальною безпекою; аналізуються різні наукові погляди та теорії; висвітлюється адміністративно-правовий статус органів управління у сфері соціального захисту, його форми та методи [1]; пропонуються визначення понять «соціальний захист», «соціальна захищеність», «загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «адресна державна соціальна допомога» [2]; досліджується соціальний захист державних службовців, його зміст та правова природа [3]; розкривається зміст ключових терміно-понять системи соціального захисту та визначається їх співвідношення на основі аналізу чинного національного та міжнародного законодавства в сфері соціального захисту; досліджується юридична природа права людини на соціальний захист, його зміст, обсяг та межі; робиться опис системи юридичних гарантій права людини на соціальний захист; визначаються види та рівні юридичного гарантування права людини на соціальний захист; висвітлюються ознаки ефективності даних гарантій права людини на соціальний захист та засоби їх впровадження [4];

- в економічних науках: розкривається сутність понять «соціальний захист», «соціальне забезпечення»; визначається їх місце у системі соціально-трудова і розподільних відносин [5]; проводяться дослідження з використанням системного підходу уточнено визначення поняття «соціальний захист населення» [6]; уточнюються та доповнюються економічні категорії «соціальне страхування», «соціальний захист», «соціальне забезпечення», «загальнообов'язкове державне соціальне страхування» у взаємозв'язку з іншими категоріями, визначено місце та роль у фінансовій системі держави фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування [7]; досліджуються концептуальні засади створення фінансового механізму соціального захисту населення, його сутність і складові з позицій важелів фінансового механізму, які визначають процес формування та використання засобів фінансового забезпечення соціального захисту населення [8];

- в науці «державне управління»: обґрунтовуються методичні положення та практичні заходи щодо трансформації діяльності державних органів соціального захисту населення на територіальному рівні; визначається перспективна тривимірна модель соціальної політики для України, що передбачає соціальний розвиток з елементами соціального страхування; виявляються основні ознаки історичних етапів розвитку системи соціального захисту в Україні; удосконалюється структурно-функціональний підхід до раціоналізації побудови територіальних органів соціального захисту населення, що надає можливість підвищити ефективність їх діяльності [9]; досліджуються питання вдосконалення діяльності органів управління в сфері соціального захисту населення за умов становлення та розвитку України як соціальної держави [10]; визначаються основні напрями формування надійної системи соціального захисту від безробіття [11]; розглядаються європейські тенденції соціального захисту населення та шляхи досягнення Україною європейських стандартів соціального захисту [12]; сформулюються інноваційні підходи в реалізації соціального захисту населення на регіональному рівні в контексті теоретичних засад соціальної держави крізь призму управління та політики [13]; аналізуються теоретичні засади формування соціальної політики в Україні [14]; пропонується створити електронний варіант дворівневої системи соціального захисту населення, що дозволить налагодити взаємодію автоматизованих систем управління всіх місцевих служб, регіональних і державних відомств на якісно новому рівні [15]; аналізується особливості функціонування органів місцевого самоврядування за умов надзвичайних техногенних ситуацій та їх роль у формуванні та реалізації державної політики економічного розвитку та соціального захисту регіонів [16]; доводиться важливість зростання ролі місцевих податків і зборів у вирішенні питань соціального захисту населення [17]; аналізуються правові засади соціального захисту в Україні та наведено рекомендації щодо їх удосконалення та розвитку, а також

формується активна ресурсна стратегія соціального захисту [18]; досліджуються особливості організації системи місцевого самоврядування й обґрунтовуються шляхи посилення ролі даної структури у соціальному захисті населення; проводиться аналіз концептуальних положень соціального захисту та соціальної політики на всіх рівнях державного та місцевого управління; визначаються основні напрями формування системи соціального захисту населення території й обґрунтовуються шляхи підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування; характеризуються форми участі органів місцевого самоврядування у розробці та реалізації програм соціального захисту населення [19].

Втім, недослідженою залишається проблема побудови в Україні моделі соціального захисту моряків, що потребує формування концептуальної моделі та створення системи правових актів з акцентом на запровадження зарубіжного досвіду.

Список використаної літератури:

1. Князька Л. А. Адміністративно-правове регулювання в галузі соціального захисту населення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Л. А. Князька ; Акад. упр. М-ва внутр. справ. — К., 2010. — 20 с. — укр.
2. Ярошенко І.С. Організаційно-правові форми соціального захисту людини і громадянина в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / І.С. Ярошенко ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. — К., 2006. — 18 с. — укр.
3. Луцький Р. П. Соціальний захист державних службовців України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Р.П. Луцький ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Л., 2010. — 16 с. — укр.
4. Рудик В.А. Юридичні гарантії права людини на соціальний захист в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / В.А. Рудик ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2007. — 20 с. — укр.
5. Федорова М.В. Державне регулювання формування та використання соціальних фондів в Україні: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / М.В. Федорова ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. — К., 2006. — 20 с. — укр.
6. Антоненко О.І. Розвиток системи соціального захисту населення регіону: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.09.01 / О.І. Антоненко ; Одес. держ. екон. ун-т. — О., 2006. — 20 с. — укр.
7. Вольська А. О. Соціальне страхування в умовах трансформаційної економіки: автореф. дис. ... канд. екон. Наук : 08.00.08 / А. О. Вольська ; Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки". — К., 2011. — 21 с. — укр.
8. Савченко Н. Г. Фінансовий механізм соціального захисту населення України: автореф. дис. ... канд. екон. Наук : 08.00.08 / Н. Г. Савченко ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. — К., 2010. — 19 с. — укр.
9. Собченко В.В. Трансформація системи державного управління соціальним захистом населення: Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / В.В. Собченко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. Харк. регіон. ін-т держ. упр. — Х., 2005. — 20 с. — укр.
10. Юрченко Ю.Д. Державне управління в сфері соціального захисту населення: теоретико-методологічні аспекти: Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Ю.Д. Юрченко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. — К., 2006. — 20 с. — укр.
11. Терехов І.О. Державне регулювання зайнятості в Україні: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / І.О. Терехов ; Гуманіт. ун-т "Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр.". — Запоріжжя, 2007. — 20 с. — укр.
12. Бондаренко Ю.М. Державне управління соціальним захистом населення в умовах європейської інтеграції України: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Ю.М. Бондаренко ; Клас. приват. ун-т. — Запоріжжя, 2008. — 20 с. — укр.
13. Аfenкіна О. Г. Інноваційні підходи в реалізації соціального захисту населення на регіональному рівні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / О. Г. Аfenкіна ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. — К., 2010. — 20 с. — укр.
14. Лактіонов В.О. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з органами державної влади в регулюванні соціального захисту населення: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / В.О. Лактіонов ; Донец. держ. ун-т упр. — Донецьк, 2007. — 20 с. — укр.
15. Пархоменко В.П. Інформаційне забезпечення місцевого самоврядування при наданні послуг населенню: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / В.П. Пархоменко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. — Х., 2009. — 18 с. — укр.
16. Войтенко А.Б. Місцеве самоврядування як фактор регулювання соціально-економічного розвитку постраждалих районів від аварії на ЧАЕС: Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / А.Б. Войтенко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. — К., 2005. — 20 с. — укр.
17. Вдовенко С.М. Соціально-економічні та управлінські основи реформування гуманітарної сфери регіону в умовах перехідної економіки: Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / С.М. Вдовенко ; Укр. акад. держ. упр. при Президентіві України. — К., 1999. — 18 с. — укр.
18. Крупник А.С. Соціально-захисна спрямованість державної соціальної політики за умов трансформації українського суспільства: Автореф. дис... канд. політ. наук: 25.00.04 / А.С. Крупник ; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2002. — 17 с. — укр.
19. Переверзев В.М. Удосконалення механізму узгодження державних і місцевих програм соціально-економічного розвитку територій: Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / В.М. Переверзев ; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України; Харк. регіон. ін-т держ. упр. — Х., 2006. — 22 с. — укр.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЇ В КОМУНІКАЦІЯХ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ІНОЗЕМНИХ КРАЇН

Тези підготовлено в межах наукової теми «Сучасні інновації в системі публічного управління в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» і стосуються доцільності інновацій в сучасних комунікаціях в контексті електронного урядування.

Електронне урядування підвищує зручність та доступність державних послуг та інформації для громадян. Незважаючи на переваги електронного уряду – підвищення підзвітності уряду перед громадянами, більший доступ громадськості до інформації та більш ефективний, економічно ефективний уряд – успіх і прийняття ініціатив електронного уряду, таких як онлайн-голосування та оновлення ліцензії, залежать від бажання громадян прийняти це нововведення. Деякі дослідники пропонують об'єднувати конструкції з моделлю прийняття технологій, теорією поширення інновацій та моделями довіри в Інтернеті, щоб сформувати всеосяжну модель факторів, які впливають на прийняття громадянами ініціатив електронного уряду [1].

Особливо в умовах кризи, постійної турбулентності, в більшості країнах світу виникла потреба застосовувати найсучасніші та інноваційні засоби у комунікаціях. Так, Міністерство цифрової трансформації України запустило портал та цифровий додаток Дія, який є онлайн-сервісом державних послуг та не тільки. Інноваційний та зручний цифровий продукт, який постійно оновлюється та розвивається. На приклад, під час коронавірусної пандемії COVID-сертифікати в Дії успішно пройшли технічне оцінювання з боку ЄС та стали простим та доступним засобом.

Інновація стає все більш актуальною концепцією для успіху будь-якої організації, але вона також являє собою набір внутрішніх і зовнішніх міркувань, бар'єрів і проблем, які необхідно подолати. Поряд з концепцією інновацій з'являються нові парадигми, такі як відкриті інновації та спільне створення, які одночасно є модифікаторами та інтенсифікаторами інновацій в організаціях, сприяючи відкритості організації та інтеграції зацікавлених сторін у процесі створення цінності. Інноваційні мережі, що складаються з безлічі агентів у спільній роботі, діють як інноваційні механізми, щоб протистояти дедалі більшій складності продуктів, послуг і ринків. Технології, особливо Інтернет, є стимулом для всіх процесів в організаціях, які підтримуються платформами спільної творчості для інновацій. Визначення стратегій маркетингової комунікації, які сприяють мотивації та залученню всіх зацікавлених сторін до створення синергії та зовнішнього просування, є центральним аспектом дослідження науковців [2].

Деякі польські дослідники розглядають питання щодо правил ефективного, дієвого та раціонального управління за результатами маркетингових комунікацій адміністративних одиниць місцевого самоврядування. Автори вказують на польський досвід у цій галузі щодо системних перетворень заснованих на децентралізації влади та ефективному відмові соціального потенціалу, зосередивши маркетингові комунікації місцевих органів влади на активізації громадян до життя заходів та забезпечення відповідальності громадян за навколишнє середовище. Ці зміни ставлять перед органами місцевого самоврядування нові завдання, належна реалізація яких має ґрунтуватися на здійсненні управління на основі результатів, які можуть бути визначені в органах місцевого самоврядування як процес встановлення вимірних цілей для адміністрації, відповідальної за конкретні суспільні завдання. реалізація механізму безперервного моніторингу цих цілей, а також механізму адаптації у контексті змін у внутрішніх та зовнішніх умовах організації та інформування громадськості про досягнуті результати [3].

Існуючі дослідження показують, що ініціативи електронного уряду часто не досягають інноваційних форм правління та управління через техноцентризм, який обмежує такі ініціативи незначним покращенням надання послуг. Хоча очевидно, що інновації є центральними для модернізації та трансформації урядових організацій і що спільне створення послуг державними органами та групами громад є важливою складовою реалізації переваг інвестицій в інформаційні та комунікаційні технології, є дослідження зосереджені на природі інновацій у трансформації державних організацій та служб. Вчені розповідають, як відкриті інноваційні стратегії можуть трансформувати державне управління, досліджуючи, як мережа муніципалітетів у Швеції трансформує створення цінності та надання послуг, співпрацюючи один з одним та із зовнішніми сторонами для прискорення створення та використання інновацій. Використовуючи кейс із вбудованими одиницями аналізу, визначено чотири нові типології державних перетворень на основі відкритих інновацій. У дослідженні показано, як ці відкриті інноваційні типології трансформують організацію муніципалітетів та допомагають їм надавати громадянам високоякісні спільно створені послуги. Досліджуючи стратегічні та оперативні аспекти, які сприяють такій діяльності, аналіз виявляє вплив відкритих інновацій на бізнес-моделі органів державної влади. Виходячи з цього, відкриті інноваційні практики є більш радикальним проявом трансформаційного уряду, ніж передбачалося раніше;

сигналізуючи не тільки про фундаментальні зміни в характері створення цінності та надання послуг державними органами, але й потенційно в характері їх організації [4].

Дослідники також постійно розглядають роль соціальних медіа в державному секторі. Програми соціальних мереж стали прийнятними каналами інформації та комунікації у федеральному уряді США. Додатки соціальних медіа працюють за межами інформації та комунікації. Впровадження інноваційних технологічних практик у державному секторі. У літературі багато уваги приділяється державним технологічним інноваціям, їх поширенню, відповідним рішенням щодо прийняття та підходам до впровадження. Багато досліджень були зосереджені на стадіях прийняття, часу, який потрібен державним організаціям, щоб перейти на підножку і почати використовувати нову технологію, або характеристикам споживачів, які формують їхні рішення. З кожною хвилиною нових технологій у державному секторі дослідження зосереджуються на характеристиках технології [5].

У використанні нових технологій окремого розгляду потребує метод штучного інтелекту (ШІ), який широко використовуються для підтримки та підвищення якості прийняття рішень і вирішення проблем у різних галузях протягом багатьох років. Це відбувається завдяки використанню різних типів машинного інтелекту, включаючи розуміння природної мови, робототехніку, експертні системи, нейронні мережі та машинне навчання. Слід визнати, що найбільш поширена тенденція ШІ в приватному секторі сьогодні стосується використання програм, які взаємодіють з користувачами у форматі розмови та імітують людську розмову, відомих як «розмовні агенти», «чат-боти» або просто «боти». Перше покоління чат-ботів має обмежені можливості, що дозволяє їм відповідати на прості запити на основі правил; однак, завдяки останнім досягненням у сфері штучного інтелекту та великій кількості доступних даних, чат-боти тепер можуть виконувати більш складні завдання і навіть виконувати активні транзакції.

У зв'язку з підвищенням ефективності, про яке повідомляють фірми приватного сектора, технології штучного інтелекту також почали впроваджуватися державними установами для виконання значно складних завдань у різних сферах, наприклад, охорони здоров'я, соціального забезпечення, громадської безпеки, оподаткування та освіти [6].

Список використаної літератури:

1. Carter, L. and France B. "The utilization of e-government services: citizen trust, innovation and acceptance factors." *Information systems journal* 15.1 (2005): 5-25.
2. Zeffass, A. and Huck, S. Innovation, communication, and leadership: New developments in strategic communication // *International journal of strategic communication*. – 2007. – Т. 1. – №. 2. – С. 107-122.
3. Kuzior, A. et al. Marketing communications of administrative organs of local governance and local community // *Marketing and management of innovations*. – 2019. – №. 2. – С. 314-325.
4. Feller, J. Patrick, F. and Olof N. "Open innovation and public administration: transformational typologies and business model impacts." *European Journal of Information Systems* 20.3 (2011): 358-374.
5. Mergel, I. "Social media adoption and resulting tactics in the US federal government." *Government information quarterly* 30.2 (2013): 123-130.
6. Androutsopoulou, A. et al. "Transforming the communication between citizens and government through AI-guided chatbots." *Government information quarterly* 36.2 (2019): 358-367.

Крюков О.І., д. н. держ. упр., проф.
каф. публічного управління та адміністрування
Семістлов О.С, аспірант III року навчання навчально-науково-виробничого центру
Національний університет цивільного захисту України

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИКЛИКІВ

В сучасних умовах наявність негативних наслідків кліматичних флуктуацій, енергетична залежність національної економіки від інших держав обумовлюють необхідність перебудови структури енергетичного балансу країни. При цьому перспективним є переорієнтація та розвиток зеленої енергетики, що сформує передумови до мінімізації екодеструктивного впливу на навколишнє природне середовище та при прийнятних темпах розвитку національної економіки та системи управління. Особливо це питання актуалізується в умовах військової загрози, коли перед Україною стоїть завдання виживання. Сьогодні вже є очевидним, що ставка на вуглеводневі джерела енергії – вугілля, нафта, газ – як на домінуючі у виробленні енергії, вичерпала себе і може призвести людство до загибелі. Нафтогазова економіка дійшла до свого історичного тупику. Взаємопов'язаними повстають глобальні проблеми економічної, енергетичної та екологічної безпеки як всього людства, так і переважної більшості країн світу. Особливо це відчувається в сучасній Україні, де війна продемонструвала проблеми національної економіки з її майже домінуючою енергетичною залежністю від країни-агресора (на рівні 60%). Так, російська агресія оголила всі проблеми енергетичної безпеки нашої держави, примусила український уряд розпочати реформування щодо диверсифікації джерел постачання енергії, проте ці заходи несистемні та недостатні, а рівень їх втілення не відповідає викликам сьогодення. Початок двадцять першого століття ознаменувався переходом до нової формаційної енергетичної політики провідних держав світу та міжнародної спільноти в умовах нових глобальних викликів сучасності пов'язаних, з новою геополітичною перебудовою світу, світовою пандемією COVID-CARS-19, змінами на енергетичному ринку. Тому в сучасних умовах необхідно сформулювати нову енергетичну стратегію яка б була здатна забезпечити сталий розвиток та справедливе енергетичне, екологічне й економічне майбутнє.

В цих умовах, на наш погляд, важливою і необхідною умовою зростання конкурентоздатності економіки України є підвищення ефективності раціонального використання традиційних енергоресурсів на промислових підприємствах та використання енергозберігаючих технологій в державі. Варто зазначити, що з огляду на існуючі диспропорції у потребах та можливостях отримання паливних енергоресурсів існує чотири моделі енергетичної безпеки:

- 1) Модель гарантованої енергетичної безпеки (є характерною для країн, які не тільки здатні повністю задовольнити власні енергетичні проблеми, але й мають їх значні запаси на продаж: ОАЕ, Венесуела, інші країни ОПЕК);
- 2) Модель самодостатньої енергетичної безпеки (характерна для країн, власних енергоресурсів яких достатньо для внутрішніх потреб, але недостатньо для експорту, напр. Індія);
- 3) Модель недостатньої енергетичної безпеки (притаманна країнам, енергетичні потреби яких вимагають імпорту енергоносіїв та заходів, спрямованих на диверсифікацію джерел енергопостачання, стимулювання запровадження технологій альтернативної енергетики. До таких країн відносяться країни ЄС, Україна та ін).
- 4) Модель кризової енергетичної безпеки (коли країна вимушена імпортувати понад 50 % потрібної кількості енергоносіїв, напр. Японія).

В цьому контексті основними завданнями держави повинні стати наступні:

- підвищувати привабливість освоєння і розвитку тих напрямків, які мають високу ймовірність економічної окупності в майбутньому і є найбільш перспективними з точки зору виробництва на території України;
- підтримувати розробку і впровадження конкурентоспроможних технологій;
- стимулювати локалізацію виробництва та необхідного для цього обладнання. Крім того логічним було б використання
 - фіскальних механізмів (пільгові тарифи, державні витрати, податок на прибуток, фінансові інструменти регулювання сфери відновлюваної енергетики);
 - організаційних (правила, організаційно-правові нормативи і стандарти, що визначають державне регулювання сфери відновлюваної енергетики, обов'язки, права та відповідальність органів державного регулювання, організацію процесу їхньої діяльності, в тому числі – і організацію роботи фіскального інструментарію реалізації механізму державного регулювання стратегічного розвитку відновлюваної енергетики);
 - методичних (комплекс заходів з удосконалення методики відбору проектів відновлюваної енергетики, методичних підходів до оцінювання рівня розвитку відновлюваної енергетики, потенціалу енергозбереження, вивчення стану та ранжування регіонів і галузей за рівнем енергетичної безпеки, система заходів щодо розвитку відновлюваної енергетики на методичному рівні).

Список використаної літератури:

1. Herbes Carsten, Frieg Christian. Marketing Renewable Energy: Concepts, Business Models and Cases. Springer International Publishing, 2018. 397 p.
2. Івашків І. М., Стефанішин Л. С., Король С. В. Економічні передумови використання відновлювальних енергетичних ресурсів на вітчизняних підприємствах в умовах розвитку зеленої енергетики. *Агросвіт*. № 13-14. 2020. С. 61–65.
3. Легка К. В. Перспективи розвитку зеленої енергетики України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка*. 2013. Вип. 1. С. 138–146.

МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У сучасний період розвитку економіки соціальний захист населення став неодмінним елементом соціальної політики держави з ринковою економікою. Її організація повинна гарантувати забезпечення певних стандартів рівня і якості життя населення, оскільки сучасна ринкова економіка не припускає соціальної справедливості, цілі галузі і професії виявляються неринковими. Забезпечення гідної якості життя населення також є пріоритетним напрямом державної політики на довгострокову перспективу, головним критерієм розвитку науково-технічного і людського потенціалу країни. Ефективна система соціального захисту, що охоплює усе населення, не лише призводить до поліпшення їх добробуту, розширює і зміцнює трудові ресурси країни, але і сприяє економічному зростанню і стабілізації політичної і соціальної ситуації в країні.

Система соціальної підтримки, надання державних гарантій військовослужбовцям є невід'ємними частинами діяльності кожної держави. Актуальність проблеми забезпечення соціального захисту військовослужбовців характеризується тим, що сучасний етап розвитку Збройних Сил України вимагає якісно нового відношення до проблеми реалізації встановлених законодавством гарантій військовослужбовців, підвищення їх соціального статусу, що реалізовується за допомогою соціального захисту. Організаційно-практичні заходи, що проводяться, з оптимізації структури і функцій Збройних Сил, викликають необхідність впорядкування і систематизації інституту соціального захисту військовослужбовців.

Сьогодні, проте, не повною мірою розроблені теоретичні основи забезпечення соціального захисту військовослужбовців в умовах становлення професійної армії, проведення військової реформи. Не впорядкована термінологія соціального захисту військовослужбовців, не обґрунтовані відмітні ознаки і функції предмета і об'єкту, суб'єкта, засобів і умов соціального захисту військовослужбовців.

Недостатня розробленість теоретичних основ соціального захисту військовослужбовців гальмує створення і вдосконалення необхідної для неї нормативно-правової бази.

Функціонування соціального захисту військовослужбовців відбувається у військово-соціальній сфері. Вона є складовою частиною одночасно і соціальної, і військової сфери, що включає як соціальну інфраструктуру, так і військово-соціальну інфраструктуру, яка є мережею підвідомчих Міністерству оборони України організацій, що надають послуги у сфері культури і дозвілля, масових комунікацій, фізкультури і спорту, охорони здоров'я, освіти, торгово-побутового обслуговування. Соціальний захист військовослужбовців визначений як система соціально-економічних стосунків з забезпечення і підтримки, у разі дії професійних ризиків, гідного соціального положення військовослужбовців і членів їх сімей. Соціальний захист військовослужбовців має специфічне громадське призначення. Система соціального захисту військовослужбовців повинна функціонувати відповідно до принципу соціальної справедливості.

Список використаної літератури:

1. Домбровська, С.М. Механізми формування безпеки держави [Електрон.ресурс] / С.Т. Полторак, С.М. Домбровська // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування/ Електронне наукове фахове видання ХНТУ- 2015 № 1, Режим доступу http://el-zbirn-du.at.ua/index/zmist_2015_1/0-18
2. Замана, В. Наша мета – в короткі строки побудувати нову армію європейського типу / В. Замана // Defense express. – № 6. – 2012. – С. 16–18.

**РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В
ДЕРЖАВНО-ГРОМАДЯНСЬКОМУ ПАРТНЕРСТВІ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

Тези підготовлено в межах науково-дослідної роботи на тему: «Сучасні інновації в системі публічного управління в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» та демонструють основні результати авторських наукових досліджень. Аналіз науково-прикладних публікацій українських та зарубіжних дослідників свідчить про те, що державно-громадянське партнерство стає одним із найважливіших підходів у діяльності інституцій на шляху досягнення спільних цілей, запорукою важливих змін у громадах і суспільстві загалом та виступає основним чинником формування національної безпеки. Державно-громадянське партнерство розглядається як один з видів участі громадськості в процесі публічного управління і як найвищий рівень участі, що передбачає розподілення відповідальності між суб'єктами публічного управління, а також передачу певних повноважень від органів публічного управління та адміністрування громадянському суспільству та його інститутам.

Неурядові організації (громадські об'єднання) та організоване громадянське суспільство роблять вагомий внесок в розвиток демократії та дотримання прав людини. В демократичному суспільстві повноваження на прийняття рішень надаються обраним представникам, які забезпечують виконання своїх рішень через державні виконавчі органи на національному або місцевому рівнях [6].

Якщо повноваження, відповідальність та ресурси передаються на рівень місцевої влади для формування політики та розподілу ресурсів, важливо, щоб прийняття рішень базувалося на правильних політичних принципах та ефективних процесах планування [6].

Як показує європейський досвід, розширення прав громадян на те, щоб відігравати роль у прийнятті рішень не лише через обраних представників, але й через різноманітні механізми дозволяє враховувати думку та інтереси громадян в процесі формування політики та наближає громадян до демократичного процесу. Неурядові організації, зокрема, збагачують процес прийняття рішень знаннями та незалежним досвідом. Вони створюються, коли є розмаїття інтересів в суспільстві та громаді, і відображають ці інтереси та можуть діяти як основний канал залучення і участі громадян [6].

Місцевий розвиток в Україні забезпечують 2 рівні управління: місцеве самоврядування та місцеві органи виконавчої влади, а також організації громадянського суспільства [6].

Враховуючи новітні демократичні тенденції управління на місцях, величезну роль у вирішенні проблем місцевого значення та визначенні векторів місцевого розвитку відіграють організації громадянського суспільства, які покликані ефективно представляти та захищати інтереси членів територіальних громад, зокрема – у відносинах з органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади [6].

Соціальні послуги є важливими оскільки вони відображають соціальні цінності, якість життя, рівень економічного розвитку, рівень дотримання прав людини, та загалом демократичне управління. Але, не дивлячись на їх важливість, система надання соціальних послуг має безліч викликів в Україні. Один з викликів – це громадянське суспільство та зростаюча роль організацій громадянського суспільства в політичних, соціальних та економічних перетвореннях в країні. Це відкриває нові можливості як для органів влади, так і для системи надання соціальних послуг. Протягом всіх років незалежності Україна намагається реформувати систему надання соціальних послуг. На жаль, повільне та несистемне проведення реформ, неефективність роботи виконавчих органів влади, неякісність та обмежений перелік та об'єм державних послуг разом з відсутністю достатнього фінансування не дає можливості налагодити ефективно та якісне надання соціальних послуг. Разом з тим, тенденцією останніх років є залучення організацій громадянського суспільства до процесу надання соціальних послуг. Наразі, держава в партнерстві з громадянами та органами громадянського суспільства намагається вирішувати нагальні проблеми, виявляти та максимізувати існуючі можливості, зменшувати відстань між органами влади та пересічними громадянами. Все більше місця в цих процесах займають органи громадянського суспільства, які стають важливими партнерами для влади [1].

Опосередковано, громадські, благодійні та релігійні організації можуть впливати і на визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах. Так, організації громадянського суспільства можуть надавати свої пропозиції до органів влади стосовно потреб у запровадженні нових послуг чи розвитку існуючих. Ті в свою чергу, повинні їх брати до уваги при визначенні чисельності, структури потенційних отримувачів соціальних послуг тощо [1].

Останніми роками спостерігається поширення партнерських відносин із залученням громадських організацій. Використання партнерства еволюціонував від спеціального реагування на окремі проблеми до загального підходу до вирішення проблем і до підвищення ефективності, результативності та реагування громадських організацій. Партнерства також використовуються для розширення можливостей окремих осіб,

груп і організацій за межами уряду, дозволяючи їм робити справжній внесок у рішення уряду, які їх стосуються. Тому важливо пояснити значення та типи партнерства, вивчити їх цілі, переваги та учасників, а також оцінити їх політичні наслідки. Поглиблених оціночних досліджень партнерства мало [7].

Громадські некомерційні організації можуть мати широкий спектр відносин і досвіду зі своїми державними партнерами, залежно від можливостей і ресурсів міста чи муніципалітету. Втім, такі організації можуть мати проблеми, з якими стикаються ці організації під час створення та управління партнерськими відносинами з державним сектором [4].

Менші некомерційні громадські організації, як правило, надають допомогу. Вони в основному працюють на волонтерських засадах з невеликою кількістю персоналу і не несуть жодної відповідальності за результати роботи [4].

В зарубіжних публікаціях зазначається, що партнерство з організаціями громадянського суспільства стає дедалі важливішим для надання широкого спектру державних послуг. Інтеграція державних, приватних і громадянських постачальників у нові ієрархічні форми – так звані «вертикальні» ланцюги поставок послуг – стала важливою тенденцією останніх реформ державних послуг. Крім того, акцент на оплаті за результатами введення в експлуатацію створив новий клімат для партнерства між приватним сектором та громадянським суспільством. Це створило перевагу для організацій, які мають ресурси для реалізації та здатність досягти результатів [5].

Карлова В. зазначає, що не зважаючи на те, що Україна здійснила серйозні кроки на шляху налагодження партнерських відносин між трьома секторами, а саме: суттєво збільшилася кількість некомерційних організацій і громадських об'єднань; склалася різноманітна практика взаємодії державних структур, комерційних і некомерційних організацій; йде процес розвитку законодавчої бази, – залишається багато перешкод у формуванні системи конструктивної співпраці суб'єктів взаємодії. Однією із найсуттєвіших проблем є відсутність чітких правил, процедур партнерства, враховуючи інтереси зацікавлених сторін. Йдеться не просто про відсутність чи недосконалість певних законодавчих актів, а й про правове врегулювання між сторонами таких питань, як розподіл відповідальності, фінансове забезпечення, реалізація проєктів та угод, визначення сфери компетенції кожного із суб'єктів, мінімізація ризиків тощо [2].

Експерти [3] зазначають, що найважливішими факторами для налагодження громадською організацією партнерських відносин є: її незалежність (політична незаангажованість); відкритість і прозорість діяльності, звітування перед громадськістю, партнерами й донорами про результати діяльності; здатність мислити стратегічно (наявність стратегії розвитку організації); наявність ресурсів (насамперед – людських), готовність здійснювати власний внесок; високий рівень моральності (дотримання етичних норм у діяльності); уміння прислухатися до порад і знаходити спільне рішення тощо.

В українській науці здебільшого акценти робляться на: співпраці органів публічного управління та адміністрування та громадськості, а також бізнесу; комунікації між партнерами, у тому числі при тристоронньому партнерстві (органи влади – громадські об'єднання – бізнес); налагодження партнерських відносин; взаємовідносини між партнерами; взаємодію органів влади та громадянського суспільства; державно-громадянська взаємодія.

В зарубіжній науці йдеться про партнерство, побудоване на делегування владних повноважень громадським об'єднанням та на відповідальності за результати діяльності. Виділяються рівні участі громадян: інформування; консультації; діалог; партнерство, як вищий рівень участі громадян в державних справах і публічному розвитку. Громадські організації в зарубіжній науці і практиці розглядаються як партнери для надання публічних послуг, складовими яких є соціальні послуги. В цьому є один з напрямів реалізації державно-громадянського партнерства.

Список використаної літератури:

1. Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2016-2020. К.: Ваіте, 2016. 280 с.

2. Карлова В. Міжсекторальне партнерство як механізм реалізації публічної політики: проблеми та перспективи становлення в Україні. *Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні (Київ, 25 трав. 2018 р.) : у 5 т. / за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білінської, О. М. Петрос. Київ : НАДУ, 2018. Т. 1. С. 42-43.

3. Партнерство та співпраця як невід'ємна складова діяльності ОГС [Електронний ресурс]. URL : <http://cd-platform.org/library/statti/1782-partnerstvo-ta-spivpratsia-ia-kevid-iemna-skladova-diiialnosti-ohs>

4. Ролі: як некомерційні організації співпрацюють з державними агенціями. URL : <https://www.pps.org/article/pppp-chapter2>

5. Створення ефективних партнерських відносин з організаціями громадянського суспільства. URL : <https://esrc.ukri.org/news-events-and-publications/evidence-briefings/creating-effective-partnerships-with-civil-society-organisations/>

6. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: посіб. К. : Левіт, 2012. 64 с. URL : <https://parlament.org.ua/upload/docs/GUIDE%20final%20version%20UKRAINIAN.pdf>

7. Kernaghan K. Partnership and Public Administration: Conceptual and Practical Considerations. Canadian Public Administration. 2008. Вип. 36 (1). Рр. 56-79. URL: https://www.researchgate.net/publication/229890762_Partnership_and_Public_Administration_Conceptual_and_Practical_Considerations

**ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЯК
ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

Тези підготовлено в межах наукової теми «Сучасні інновації в системі публічного управління в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» і висвітлюють результати авторських наукових наробок. Проблематиці управління персоналом в системі державної служби приділено багато уваги такими науковцями як: Липовська Н. А., Гончарук Н. Т., Рачинський А. П., Балух Д. В., Губа О. П., Жиденко Н. А., Пашко Л. А., Бабич О. Б., Візіров Б. Й., Гайдученко С. О., Тарасов С. С. [1-11] та іншими дослідниками. Автором тез зроблено періодизацію проблематики досліджень щодо управління персоналом в системі державної служби:

2004 р. – визначається роль керівника у всіх процесах циклу управління та виділення наукових підходів до їх дослідження: соціологічний; елітарний; психологічний; функціональний; технологічний; соціоінженерний; конфліктологічний; конкурентний; парціальний; рефлексивно-ціннісний; аксіологічний; інноваційний;

2005 р. – розглядається корпоративна культура як основа кращого розуміння керівниками причин і мотивів поведінки працівників, що є основою для підвищення ефективності управління персоналом;

2007 р. – розробляються оригінальні авторські методики на основі соціокультурного підходу для ефективного процесу управління персоналом для окремих суб'єктів державного управління; обґрунтовується необхідність переходу від управління персоналом до управління людськими ресурсами у сфері державного управління з врахуванням процесів удосконалення управлінських відносин; доводиться важливість формулювання теоретико-методологічних засад управління персоналом певного суб'єкта державного управління задля вирішення методологічних, науково-теоретичних і методичними проблем самого процесу управління; наголошується на впливовості якості кадрового потенціалу на якість процесу управління персоналом органів виконавчої влади; акцентується увага на розвитку функцій, системи, структури, технологій суб'єкта державного управління в умовах реструктуризації державних органів, яка здійснюється в рамках адміністративної реформи; демонструється важливість забезпечення розвитку професійно-етичних якостей та розширення індивідуальних можливостей фахівця шляхом формування системи підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації персоналу;

2008 р. – доводиться, що становлення поняття «управління персоналом державної служби» відбувається відповідно до еволюції школи наукового управління, науки «державне управління» та професійного досвіду державної служби; досліджуються особливості процесу управління персоналом в окремих суб'єктах державного управління; визначаються особливості управління персоналом в окремих суб'єктах державного управління; удосконалюються визначення поняття «управління персоналом»; розглядаються питання контролінгу формування та використання людських ресурсів в контексті управління персоналом;

2009 р. – досліджується управління державною службою і визначає цілі державної служби, які відображають зміст управління персоналом на державній службі; характеризується статус та види кадрових служб як органів управління персоналом державної служби, їхнє правове регулювання та завдання; обґрунтовуються, що об'єктом і суб'єктом управління є людські ресурси, встановлюються відмінності управління персоналом і управління людськими ресурсами; розглядається кар'єра державного службовця як одна з центральних проблем управління людськими ресурсами у сфері державного управління;

2010 р. - висвітлюється політика оцінювання персоналу державної служби з позицій забезпечення прогнозованого, результативного управління персоналом і тісного зв'язку оцінювання персоналу з проходженням ним державної служби; пропонується інноваційна технологія оцінювання державних службовців, розроблена на основі наскрізного, комплексного підходу до оцінювання, який охоплює всі основні етапи управління персоналом і передбачає обов'язкове використання результатів оцінювання;

2011 р. - досліджується стратегічне управління персоналом органів державної влади; передбачається розробка сучасних принципів, правил, процедур стратегічного управління персоналом в органах державної влади, заснованої на з'ясуванні мотивації діяльності персоналу, оцінці її результативності, здатності адаптуватися до нових умов у період кризи; виокремлюються головні напрями здійснення аудиту персоналу; визначаються складові структури реалізації лізингових технологій стратегічного управління персоналом в органах державної влади; розробляється механізми реалізації лізингових технологій стратегічного управління персоналом в органах державної влади;

2019 р. - розглядається управління професійним розвитком як складова управління персоналом та визначаються основні принципи; розглядається кадровий аудит як елемент системи управління

персоналом; пропонується комплексна система кадрового аудиту, де поєднується оцінювання з забезпеченням одночасного розвитку кадрового потенціалу.

Фактично охоплюються всі сфери державної служби, що відображено в правових актах України, які регламентують діяльність державних службовців.

Список використаної літератури:

1. Губа О.П. Удосконалення діяльності керівника в органах державної влади: теоретико-методологічний аналіз. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к-та н. з держ. упр.; 25.00.03 – державна служба. Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Дніпропетровськ. – 2004, 20 с.

2. Бабич О.Б. Результативність функціонування суб'єктів державного управління та місцевого самоврядування на основі впровадження корпоративної культури. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к-та н. з держ. упр.; 25.00.02 – механізми державного управління. Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Харків – 2005, 20 с.

3. Липовська Н.А. Управління інституціональним розвитком державної митної служби України. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра н. з держ. упр.; 25.00.03 – державна служба. Національна академія державного управління при Президентові України. Київ – 2007, 38 с.

4. Пашко Л.А. Людські ресурси у сфері державного управління: теоретико-методологічні засади оцінювання. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра н. з держ. упр.; 25.00.03 – державна служба. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ – 2007, 27 с.

5. Гончарук Н.Т. Управління керівним персоналом у сфері державної служби України. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління. Спеціальність 25.00.03 – державна служба. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ – 2008, 30 с.

6. Балух Д.В. Управління державною службою в Україні. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к-та ю. н.; 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право. Одеська національна юридична академія. Одеса – 2009, 35 с.

7. Візіров Б.Й. Кар'єра державного службовця в Україні: теоретичні засади. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к.н.дер.упр.; 25.00.03 – державна служба. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ – 2009, 22 с.

8. Гайдученко С.О. Формування інноваційної технології оцінювання в управлінні персоналом державної служби. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к-та н. з держ. упр.; 25.00.03 – державна служба. Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної Академії державного управління при Президентові України. Дніпропетровськ – 2010, 23 с.

9. Рачинський А.П. Стратегічне управління персоналом органів державної влади: теоретико-методологічні засади. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра н. з держ. упр.; 25.00.01 – теорія та історія державного управління. Національна академія державного управління при Президентові України, Київ – 2011, 38 с.

10. Жиденко Н.А. Сучасні тенденції управління професійним розвитком персоналу органів державної влади в Україні. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к-та н. з держ. упр.; 25.00.01 – теорія та історія державного управління. Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. Київ – 2019, 23 с.

11. Тарасов С.С. Організаційно-економічний механізм державного управління формуванням кадрової політики. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к-та н. з держ. упр.; 25.00.02 – механізми державного управління. Національний університет цивільного захисту України. Харків – 2019, 20 с.

ПУБЛІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Державна підтримка системи охорони здоров'я має бути пріоритетним як в мирний час, так і у воєнні часи. Головними соціально-економічними засадами задля забезпечення високоякісної та ефективної системи охорони здоров'я в Україні є: захист прав людини (захищати права усіх людей на життя у такому природному та соціальному середовищі, яке б підтримувало людську гідність та здоров'я, уникати дискримінації, забезпечувати рівність можливостей); верховенство права (дотримуватися прозорого, підзвітного та демократичного порядку прийняття законів щодо вказаної сфери та їх введення в дію; забезпечувати рівність перед законом усіх фізичних і юридичних осіб, а також інституцій); належне врядування (забезпечити результативність, ефективність, відкритість та інклюзивність управлінського процесу, підзвітність та відповідальність суб'єктів управління у вищезгаданій сфері; сприяти реалізації управлінських рішень за участі всіх заінтересованих сторін на національному, регіональному та місцевому рівнях); участь громадськості, бізнесу та соціальних партнерів (забезпечувати участь стейкхолдерів у процесі прийняття рішень, формування соціального діалогу, запровадження корпоративної соціальної відповідальності й державно-приватного партнерства; запровадити належні процедури для інформування, консультацій та участі всіх заінтересованих сторін та інституцій громадянського суспільства); інтеграція політики та управління (сприяти інтеграції економічної, соціальної та екологічної політик, узгодженості галузевих і регіональних політик на всіх рівнях управління); використання найкращих з наявних знань (забезпечити всі необхідні умови для розробки, оцінювання та реалізації політики у вказаній сфері на основі найкращих з наявних знань); принцип запобігання (використовувати превентивні заходи з метою запобігання негативним наслідкам для здоров'я людини на стадії планування діяльності) та ін.

Багато принципів трансформувалося під час воєнного стану України, що додало багато додаткових проблем, завдань та додаткових процесів залучення міжнародної допомоги. Так, українська система охорони здоров'я стикається зараз з багатьма проблемами. На доступ до медичної допомоги серйозно вплинули проблеми безпеки, обмежена мобільність, порушені ланцюги поставок і масове переміщення. У період з 24 лютого по 27 квітня 2022 року до Польщі прибуло 2 968 716 українських біженців, що становить 55 % від загальної кількості біженців.

ВООЗ, завдяки співпраці з МОЗ, національними закладами охорони здоров'я та багатьма партнерами та донорами, змогла охопити майже 7,4 мільйона людей за останні два місяці рятівними засобами, обладнанням та ліками. Проте дістатися до деяких з найбільш постраждалих районів на сході, де системи охорони здоров'я занепали, залишається проблемою. Наприклад, майже всі медичні заклади та лікарні в Луганській області або пошкоджені, або зруйновані. Критичною залишається ситуація і в кількох інших областях.

Також є проблемою, що жінки та діти відчувають підвищений ризик, оскільки доступ до медичних та соціальних послуг зменшується. Є повідомлення про сексуальне насильство та домагання, експлуатацію та зловживання, а також високий ризик торгівлі людьми на кордонах, що підкреслює необхідність систем лікування та підтримки тих, хто пережив сексуальне насильство.

ВООЗ підтримує МОЗ у виявленні, діагностиці та клінічному лікуванні інфекційних захворювань. Розроблено мінімальний пакет надання первинної медичної допомоги мобільними амбулаторіями та представлений Кластеру здоров'я 26 квітня. Професійні організації лікарів стали основою багатьох потужних натеper організацій світового значення. Сьогодні з'являються нові об'єднання лікарів з метою вдосконалення систем охорони здоров'я. Такі об'єднання формують велику групу міжнародних організацій – професійних об'єднань. До таких організацій можна віднести: Європейське товариство кардіологів (ESC), Американська колегія хірургів (ACS), Всесвітня організація сімейних лікарів (WONCA), Міжнародне товариство естетичної пластичної хірургії (ISAPS) та інші організації [2].

Сучасні механізми державного регулювання в Україні реалізуються через певні нормативно-правові дії органів державної влади щодо впливу на ціни, обсяги, структуру, якість послуг у системі охорони здоров'я та потребують підтримки з боку світових та європейських організацій.

Список використаної літератури:

1. Організація об'єднаних націй України. URL: <https://ukraine.un.org/uk/178927-ukrayina-lyudy-z-khronichnymy-zakhvoryuvannyamy-stykyayutsya-z-velycheznyumy-trudnoshchamy-v>
2. Договір про заснування Європейської Спільноти. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text (дата звернення 01.05.2022).

**Помаза-Пономаренко А.Л., д.держ.упр., с.д.,
нач. наук. відділу проблем державної безпеки, навч.-наук.-вироб. центру
Національного університету цивільного захисту України**

СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДО ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У ДОВОЄННИЙ І ВОЄННИЙ ПЕРІОДИ

У період з січня по квітень 2022 року було проведено соціологічне дослідження шляхом опитування експертів (анкета розроблена та поширена за допомогою Google форми). Експертами виступили магістри державного управління (публічного управління), державні службовці, працівники органів місцевого самоврядування, аспіранти (ад'юнкти), наукові та науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти з різних регіонів України (Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Харківської, Хмельницької, Херсонської та ін. областей). Аналіз даних, отриманих під час проведеного соціологічного дослідження, дає підстави стверджувати, що фахівці висловлюють загальну думку щодо таких аспектів:

1) рівень національної безпеки в Україні є надзвичайно низьким;

2) відповідальність за це несуть, насамперед, вищі органи влади (Президент, Парламент й Уряд України). При цьому експерти висловлюють спільну позицію, що важливим є забезпечення ефективної взаємодії всіх органів влади в означеній сфері, що функціонують на загально державному, регіональному та місцевому рівнях управління;

3) органам регіональної та місцевої влади, а також громадським інституціям й об'єднанням експерти висловлюють найвищий ступінь довіри в напрямку підвищення рівня національної безпеки.

Розгляд даних, отриманих під час проведеного соціологічного дослідження, дає змогу стверджувати, що за доволі короткий проміжок часу вітчизняні експерти кардинально змінили думку щодо факторів, які негативно впливають на національну безпеку в Україні. Так, ще в січні 2022 р. фахівці вважали, що найбільший вплив чинять ендогенні чинники (внутрішні), а, починаючи з 24.02.2022 р., вони висловлюють ствердну позицію, за якої зовнішні фактори є найбільш згубними для національної безпеки нашої країни.

Як наслідок, експерти змінили думку щодо заходів, які слід вживати з метою підвищення рівня національної безпеки України. На думку експертів, у січні 2022 р. необхідно було проводити структурні реформи, підвищувати рівень довіри населення, протидіяти виявами корупції тощо. З лютого по квітень 2022 р. фахівці наполягають на доцільності підвищення обороноздатності країни та супутніх зовнішніх (екзогенних) факторів. До речі, змінилася думка експертів щодо потенціального впливу підвищення рівня соціально-економічного розвитку України на забезпечення її нацбезпеки. Так, у січні 2022 р. фахівці зазначали, що формування середнього класу та забезпечення сталого розвитку є одним з пріоритетів функціонування України, а також засобом попередження вияву суспільних конфліктів, хаосу й апатії на її теренах. Разом із тим у лютому-квітні 2022 року фахівці наполягали на зміщенні акцентів у сприйнятті сталості розвитку держави, адже він відсутній як такий протягом останніх 30 років, що уможливило неспроможність України протистояти зовнішній агресії через відставання її у науково-технічному й економічному прогресі.

Крім того, результати експертного опитування підтверджують певну новацію, пов'язану з гарантуванням національної безпеки України, згідно з якою фахівці як представники середнього класу українців виявляють надзвичайну суспільну згуртованість у перспективності підвищення рівня національної безпеки нашої держави. Уважаємо, що даний факт можливо розглядати як вияв парадигмальності у формуванні системи безпеки України, який актуалізується, на жаль, у кризових ситуаціях її функціонування (2004 р., 2014 р., 2022 р.) [1].

Отже, сьогодні в Україні формується нова парадигма щодо гарантування та підвищення рівня її національної безпеки. При цьому тривалий час експерти [2] особливу роль відводять публічній складовій у такому процесі, що представлена органами регіональної та місцевої влади, а також громадськими об'єднаннями. Зважаючи на перспективність аналізу таких аспектів, наші подальші наукові дослідження будуть присвячені саме ним.

Список використаної літератури:

1. Помаза-Пономаренко А. Л., Соціальний розвиток і безпека регіонів: державно-управлінські аспекти: монографія. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2017. 270 с.
2. Trust in Government // OECD. URL: <https://www.oecd.org/gov/trust-in-government.htm>.

Правосуд О.Є., аспірант
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
Шевченко С.І., доц. кафедри управління та адміністрування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВПЛИВ РІВНЯ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО ВЛАДИ НА СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Аналіз інформації, наданої Organization of economic and social development – OECD (Організація економічного та соціального розвитку – ОЕСР) у межах проведеного дослідження «Довіра до Уряду», дає підстави стверджувати, що лише 50 % громадян довіряло своїй владі у 2020 році [5]. Це досить високий показник рівня довіри до влади, адже кожна друга особа виявляє довіру до останньої. При цьому населення виявляло довіру до таких інституцій: 1) уряду – 51 %; 2) поліції – 78 %; 3) органів судової системи – 57 %; 4) установ освітньої системи – 68 %; 5) закладів медичної системи – 71 %. Такий стан речей зумовлено тим, що, починаючи з 2020 року і по теперішній час, більшість країн світу бореться із глобальною пандемією та зумовленими через її поширення економічними проблемами. Уряди різних держав відігравали вирішальну роль у захисті життя та засобів до існування. І все ж у середньому в країнах ОЕСР лише близько половини людей стверджують, що довіряють своєму національному уряду. ОЕСР досліджує, як сьогодні уряди можуть зміцнити довіру, що є нелегким завданням для них і підпорядкованих ним органам, адже довіра населення лише трохи відновилася після фінансової кризи 2008 р.

Щодо України, то на її теренах склалася дуже цікава ситуація з формуванням довіри населення до влади. Починаючи з моменту проголошення незалежності України, рівень довіри населення до її органів влади поступово знижувався і знижувався всі 30 років. Проте низка соціологічних і наукових досліджень [1] засвідчують, що цей рівень підвищувався через вияв революційних та інших суспільно-політичних процесів (зокрема, у 2004 р., 2014 р., 2019 р. і 2022 р.). Дослідники [3] слушно стверджують, що в інші періоди державотворення України найвищий рівень довіри громадяни висловлювали недержавним інституціям, а саме: 1) освітнім; 2) науковим; 3) самоврядним; 4) громадським та іншим.

З початком введення воєнного стану в Україні знову дослідниками відзначається підвищення рівня довіри населення до державної влади [2]. За свідченням соціолога В. Паніотто, «зараз є дуже високий рівень довіри до влади і до Зеленського особисто. Тому коли влада каже, що нас в НАТО не беруть і треба шукати інші шляхи забезпечення безпеки держави, то громадяни цьому довіряють» [там само].

Виникає логічно запитання, а чому довіра така важлива. Відповідь криється у такому: довіра є основою легітимності державних інституцій та функціонуючої демократичної системи. Це має вирішальне значення для підтримки політичної участі та соціальної згуртованості. Отже, слід вести мову про різну дію зовнішніх і внутрішніх факторів на явища та процеси, що виникають у всьому світі й Україні.

На всіх етапах виникнення та поширення пандемії COVID-19, включаючи стримування, пом'якшення та відновлення, довіра до державних інституцій була життєво важливою для здатності урядів швидко реагувати та забезпечувати підтримку громадян. Це також важливо для планування та реалізації комплексного відновлення після надзвичайної ситуації COVID-19. До 24.02.2022 р. наша держава вирішувала саме ці проблемні питання в масштабах нашої держави, наразі – ті, що пов'язані зі збереженням власного національного суверенітету та державності. Відтак, варто розуміти, що іншими є сучасні вияви соціальної довіри українців, ніж їх рівень довіри в січні 2022 року, а також довіра населення в інших країнах світу сьогодні. Довіра важлива для успіху широкого кола державних політик, які залежать від поведінкових реакцій громадськості. Наприклад, довіра суспільства веде до більшої відповідності нормам і податковій системі. У довгостроковій перспективі довіра потрібна для вирішення довгострокових суспільних проблем таких, як зміна клімату, старіння населення й автоматизація праці.

Крім того, варто розглянути, що що визначає довіру населення до влади. Експерти ОЕСР визначили 5 основних чинників довіри до системи державного управління та державних інституцій (табл. 1).

Таблиця 1

Фактори довіри населення до системи державного управління

Політичний вимір	Чуйність	Надійність
Роль державних установ у підвищенні довіри населення	1 Надавати або регулювати державні послуги	2 Передбачати зміни, захищати громадян
Цілісність	Відкритість	Справедливість
3 Етично та раціонально використовувати владу та державні ресурси	4 Слухати громадян, їх консультувати, пояснювати їм	5 Покращувати умови життя для всіх

Джерело: складено на підставі [5]

Вони фіксують ступінь, до якої установи реагують на довгострокові інтереси, а також розробляють та реалізують плани, які є справедливими, заслуговують довіри та відкриті для громадського контролю [5].

Отже, наразі в усьому світі загалом і в Україні зокрема формується нова парадигма для громадської довіри до влади та її органів. Широта та глибина кризи COVID-19 змушує державний сектор кинути виклик існуючим моделям вимірювання довіри до державних інституцій у всьому світі. Щодо України, то сьогодні таким фактором для неї є війна з рф. Саме цим аспектам буде присвячено наші подальші наукові розвідки.

Список використаної літератури:

1. Баланс довіри/недовіри до соціальних інституцій // Фонд «Демократичні ініціативи ім. І.Кучеріва». URL: <https://cutt.ly/sJSwsQ8>.
2. Паніотто В. Чому українці вірять у перемогу, а росіяни люблять війну? Пояснює соціолог Паніотто (21.04.2022 р.) // *BBC NEWS | Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61151164>.
3. Помаза-Пономаренко А. Л., Лободенко К. В. Наукові перспективи розвитку правозахисної державної політики України: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2020. 188 с.
4. Pomaza-Ponomarenko A., Hren M., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society // *Revista San Gregorio*. SPECIAL EDITION-2020. №. 42. URL: <https://cutt.ly/nJSwIRI>.
5. Trust in Government // OECD. URL: <https://www.oecd.org/gov/trust-in-government.htm>.

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНТЕРЕСІВ

Формування і реалізація національних інтересів – предмет особливої уваги державних інститутів, політичних партій, суспільства в цілому. Це складний і багатоступінчастий процес, що вимагає об'єднаних зусиль учених, політиків, керівників різних рівнів. Він тим ефективніше, чим краще організований, чим ясніше організатори представляють його структурні і функціональні елементи, прямі і зворотні зв'язки між цими елементами.

Учасниками такого дискурсу є ті, хто мислить категоріями нації, національної ідентичності, національних інтересів і так далі, визначаючи і визначаючи їх. В якості конструктора і системотворної основи формування національних інтересів виступають діючі в тій або іншій державі політичні механізми з вироблення і артикуляції цих інтересів. Політичні механізми відбивають дуже складний комплекс, що складається з агентів і мереж, впливу середовища і модуля цілеполягання, ціннісних орієнтирів і нормативних регулятивів, знань і емоцій, процедур і операцій, інституціональних форм і типів комунікацій і так далі [1].

Виходячи з комплексної природи національних інтересів, їх формування і реалізація мають бути прерогативою раніше усієї держави, орієнтованої на поліпшення якості життя громадян, тобто монополію на легітимну інтерпретацію загальнонаціональних пріоритетів мають інститути державної влади. Проте держава не є єдиним учасником реалізації національних інтересів. У зв'язку з цим доцільно розглянути боротьбу і можливі результати перерозподілу символічної відповідальності в політичному полі національних інтересів між основними агентами поля: владою різних рівнів, бізнесом, домінуючими партіями, – оскільки прагнення затвердити певну інтерпретацію національних інтересів нерідко виявляється частиною боротьби за цілком конкретні культурні і політичні «права».

Отже, державні рішення, формування національних інтересів, що мають на увазі деякі механізми, і проекти певних публічних акцій, що містять, виступають лише одним з елементів (хоч і ключовим) загальної системи публічно-державної політики. Але при цьому формування національних інтересів за допомогою політичних механізмів є слідством комплексної і організованої спільною діяльністю і інтеграційній ролі інститутів державної влади на основі використання колективних ресурсів суспільства, яка включає в себе сукупність публічних цілей і завдань, умов і норм, рішень і дій, а також їх соціальних результатів і наслідків. Політичні механізми формування національних інтересів необхідно розглядати в загальному контексті політичного процесу тієї або іншої країни внаслідок того, що на формат і зміст різних державних актів роблять вплив найрізноманітніші сили, і у тому числі недержавні актори: партії і групи тиску, засоби масової інформації і соціальні рухи, масова і індивідуальна активність громадян. Утримування політичних механізмів формування і реалізації національних пріоритетів на державному рівні нерідко виражає певний баланс інтересів, результуючий розставлення і співвідношення сил акторів, що склалися на політичній сцені в певний момент. Ці механізми ухвалення рішень виступають важливим компонентом публічно-державної політики, яка включає комплекс умов і норм, акторів і акцій. Якщо спробувати дати їй загальне визначення, то політичні способи вироблення загальнонаціональних завдань є спільною діяльністю індивідів і їх груп з легітимного дозволу громадських проблем при керівній ролі органів державної влади і на підставі використання колективних ресурсів соціуму. Механізм формування національних інтересів багато в чому залежить від моделі державного управління, домінуючої в тій або іншій країні: «закритою» або «відкритою», бюрократичною або узгоджувальною. У зв'язку з цими моделями у сучасному світі вибудовуються структури управління з домінуванням «ієрархічних вертикалей» або «мережових горизонталей». Крім того, в управлінській структурі виділяється ряд таких базових вимірів як політичне керівництво, адміністративне регулювання і організаційна робота, пов'язаних з функціональним розподілом праці в процесі підготовки, твердження і виконання публічних рішень, пов'язаних з реалізацією національних інтересів. Виконання даних задач не представляється можливим без дослідження основних сутнісних рис національних інтересів. До теперішнього часу склалося декілька підходів до питання про суть національних інтересів. На відміну від «громадського інтересу», який регулюється системою законів, що визначають внутрішньодержавну політику, поняття «Національний інтерес» відноситься також і до сфери зовнішньої політики держави. Слід звернути увагу на те, що прибічники строгого розуміння категорії «національний інтерес» як в теорії, так і в політичній практиці дотримуються цього розділення.

Головна складова національного інтересу – це імператив виживання (чи самозбереження) держави і його розвитку на усіх рівнях з урахуванням міжнародної ситуації. В умовах глобалізації політики виникає безліч питань, що мають відношення до категорії національного інтересу, тобто і до проблем національної безпеки. Визначення національних інтересів окремо взятої держави припускає обов'язковий облік

інтересів інших держав, а в чомусь і інтересів усієї світової спільноти, оскільки в цьому зв'язку виникає «особливий модус соціальної взаємодії, логіка якої відрізняється як від логіки ринків, так і від логіки уряду» [2].

Таким чином, маючи об'єктивну основу – соціально-економічну, культурно-історичну, геополітичну і так далі, – національні інтереси мають бути певним чином артикульовані. На процес їх артикуляції здатні робити вплив громадська думка, політична боротьба, засоби масової інформації, зміст пропонованих різними акторами політичної сцени програм і шляхів реалізації насутих потреб нації. Тим самим стає важливою роль, яку при формуванні системи національних інтересів грає рівень розвитку громадянського суспільства і його інститутів. При достатній мірі розвиненості останніх виникає цілісна збалансована система «нація-держава», в якій виробляються механізми урівноваження різноманітних інтересів.

Список використаної літератури:

1. Древалю Ю.Д. Безпека особистості як фактор сучасних державно-управлінських відносин [Електронний ресурс] / Ю.Д. Древалю // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – С. 123–127. – Режим доступу: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=72940>.
2. Ситник Г.П. Державне управління національною безпекою України: моногр./ Г.П. Ситник. – К.: вид-во НАДУ, 2004. – 408 с.

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Захищеність життєвих інтересів громадянина, особливо, безперешкодний доступ до продуктів харчування є гарантованим пріоритетом будь-якої країни світу. В Україні, як і інших цивілізованих країнах світу, на своєму національному рівні створює всі умови для забезпечення потреб населення доступністю продовольства, якістю та безпечністю продукції та вільного

доступу до природних ресурсів.

Україна тривалий час позиціонується як гарант продовольчої безпеки в багатьох країнах світу завдяки традиційно потужному продовольчому експорту. Внесок України до світового продовольчого ринку у 2021 р. був еквівалентним забезпеченню харчуванням близько 400 млн осіб. [1]

Воєнні дії, вкрай негативно вплинуть на функціонування продовольчих систем, тому очікуються, зокрема, такі їх наслідки:

1. Порушення цілісних ланцюгів постачання продукції сільського господарства та харчових продуктів, а також діяльності щодо створення доданої вартості в АПК, пов'язаної із виробництвом, переробленням, розподілом, споживанням й утилізацією харчових продуктів;

2. Зрив посівної кампанії, що є особливо загрозливим, зважаючи на високі світові ціни на газ і, відповідно, міндобрива. Активні бойові дії наразі відбуваються в тих областях, де вирощують більшу частину пшениці – Харківській, Одеській, Запорізькій. Сукупно це призведе до зменшення врожайності, зборів і експорту зернових;

3. Ускладнений експорт української продукції на зовнішні ринки через блокування портів України, що негативно вплине насамперед на країни, які залежать від імпорту харчової продукції [2].

Наслідки призведуть до виникнення серйозних загроз глобальній продовольчій безпеці. Поперше, це подальше підвищення світових цін на продовольство. По-друге, глобальний стрибок інфляції, якою передусім буде вражено країни з малорозвинутою нестабільною економікою на Близькому Сході та у Північній Африці. Тому, життя країни в умовах воєнного стану вимагає швидкого реагування органів державної влади, зокрема щодо прийняття законів задля життєдіяльності в умовах російської агресії.

24 березня 2022 р. Верховна Рада України конституційною більшістю голосів ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану», який набув чинності 7 квітня 2022 р. [3]

Мета закону є швидке залучення сільськогосподарських земель країни у виробництво сільськогосподарської продукції в умовах воєнного стану. Закон ґрунтується на суспільних інтересах над інтересами приватних осіб в умовах війни. Це означає, що Законом призупиняється дія деяких правових механізмів, які захищають приватні інтереси, що цілком зрозуміло в умовах російської агресії.

Зазначений Закон включив в себе у законодавство правові механізми, які повинні забезпечити:

1. Автоматичне поновлення на 1 рік дії договорів на використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності.

2. Спрощений порядок передачі в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності органами влади.

3. Спрощений порядок передачі в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності їх постійними землекористувачами та емфітевтами.

4. Передачу орендарями та суборендарями прав оренди та суборенди земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності для ведення сільського господарства.

5. Порядок державної реєстрації договорів щодо землі;

6. Підписання договорів кваліфікованими електронними підписами.

Разом з цим були встановлені заборони, такі як, безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність. Формування земельних ділянок (крім тих, що передаються в оренду військовими адміністраціями) та земельні торги, щодо прав оренди, емфітевзису, суперфіцію, щодо земельних ділянок державної, комунальної власності сільськогосподарського призначення.

Але слід зазначити, що нові правові норми діють лише у воєнний час. Із відновленням мирного життя в країні відновляться нормальні процедури регулювання земельних відносин.

Список використаних джерел:

1. Україна годує 400 млн людей у світі. URL: <https://agronews.ua/news/ukrayina-goduye-400-mln-lyudej-u-sviti/>.
2. Україна й надалі залишається житницею світу, <https://cutt.ly/5JFR2Xg>.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки».

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Забезпечення прикордонної безпеки є однією з найважливіших проблем національної безпеки багатьох держав світу, що відчувають потребу в ефективному реагуванні на зовнішні виклики і регулюванні транскордонних потоків, що усе більш інтенсифікуються в умовах глобалізації. Нині у зв'язку з розвитком економічних зв'язків України із зарубіжними країнами як ніколи потрібна чітка організація державного контролю (прикордонного, митного, санітарно-карантинного, споживчого та ін.) на пунктах пропуску через державний кордон (ПП), що об'єктивно припускає оптимізацію інформаційних потоків, циркулюючих в інформаційній системі державного контролю (ІСДК) на державному кордоні в цільовому інформаційному просторі, а також використання методології своєчасного представлення інформації і ухвалення управлінських рішень.

При функціонуванні ІСДК реалізуються такі функції, як збір, аналіз інформації про стан об'єкту, ухвалення рішення з оптимального управління поведінкою об'єкту в цільовому, інформаційному просторі, видачою рішень, які інформаційно-управляють, на об'єкт і взаємодіють із зовнішнім середовищем і іншими системами. При цьому процеси прийому, обробки і видачі інформації відбуваються переважно з використанням ЕОМ. В процесі функціонування такої ІСДК основним компонентом є система, що управляє, ядром якої є особа, що приймає рішення (ОПР). Така система управління є соціально-технічною організаційною структурою, що відноситься до класу ергатичних систем (ергасистем). При цьому інформаційне забезпечення на пунктах пропуску через державний кордон може розглядатися як діалектична сукупність єдиної системи класифікації і кодування інформації і уніфікованих систем документації, що представляються з точки зору єдиного інформаційного підходу, яка використовує ентропію покриття.

Аналіз показує, що до інформаційного забезпечення пунктів пропуску через державний кордон пред'являються дві засадничі вимоги: з одного боку, воно повинне забезпечувати максимальну ефективність роботи при організації пропуску вантажопотоків, припускаючи мінімізацію часу контролю; з іншою – необхідно реалізовувати виконання вимог чинного законодавства на вантажоперевезення в повному об'ємі, які є обмежувачими чинниками при організації пропуску через державний кордон. Необхідність виконання вказаних вимог в умовах, коли з розширенням економічних зв'язків нашої країни вантажопотоки через державний кордон перманентно і динамічно наростають, актуалізується завдання розвитку інформаційного забезпечення пунктів пропуску на державному кордоні, що об'єктивно припускає розробку відповідного методичного апарату.

Проте емпіричні розробки доки ще мало підкріплені науково-теоретичними дослідженнями, попри те, що такі мають усі шанси бути серйозно затребуваними. Кількість теоретичних робіт в області прикордонної безпеки доки відносно невелика, і вони, як правило, охоплюють лише приватні проблеми. До того ж, чимала доля таких праць належить аналітикам, тісно пов'язаним з владними структурами, яким нерідко скрутно висувати і відстоювати у своїх роботах точки зору, що істотно розходяться з офіційною позицією цих структур.

На ситуацію в прикордонні роблять позитивний вплив дружні стосунки між державами. Існуючі правова база таких стосунків і сприятлива політична кон'юнктура роблять в осяжній перспективі маловірогідними перетворення території однієї з країн на плацдарм для військової агресії або діяльності екстремістських угруповань проти іншої сторони. В той же час, тісні інфраструктурні зв'язки, стійке зростання товарообігу і взаємних інвестицій, загальний культурний простір і сама по собі величезна протяжність кордону роблять держави взаємно зацікавленими в підтримці хороших стосунків і уникненні конфронтації один з одним. Проте взаємодія між різними країнами, незважаючи на періодичні декларативні заяви політиків, не досягла рівня реальної інтеграції.

За своєю суттю, забезпечення прикордонної безпеки має на увазі посилення контролю над транскордонними потоками, і тому частенько так чи інакше вступає в протиріччя з метою розвитку легальних транскордонних контактів. Визначення оптимального співвідношення пріоритетів забезпечення безпеки і розвитку співпраці з урахуванням конкретних умов є одним з головних завдань прикордонної політики держав. Нами було проаналізовано та виділяється декілька ідеальних «моделей» політики на основі критеріїв співвідношення бар'єрності (здібності кордону служити перешкодою проти небажаних потоків) і контактності (здібності кордону пропускати бажані потоки). Застосування «моделі», в якій поєднуються слабка бар'єрності і слабка контактність, як правило, свідчить або про нездатність сторін контролювати межу, або про відсутність у них інтересу до підтримки скільки-небудь інтенсивного транскордонного повідомлення. Поєднання сильної бар'єрності із слабкою контактністю дає можливість

узяти під ефективний контроль транскордонні потоки і звести до мінімуму нелегальну активність; проте при цьому на устаткування кордону витрачаються величезні засоби, а прикордонні території втрачають важливу можливість для свого розвитку у вигляді співпраці з іншою стороною. Комбінація слабкої бар'єрності і сильній контактності відкриває перспективи для розвитку транскордонного повідомлення, проте може створити сприятливі умови для транснаціональної злочинності і небезпеку неконтрольованого перетікання ресурсів між країнами, якщо ті серйозно розрізняються між собою в економічному потенціалі, рівні життя і цін і тому подібне.

«Модель», що поєднує сильну бар'єрність з сильною контактністю, важко реалізована (оскільки на практиці знайти оптимальний баланс між забезпеченням безпеки і розвитком співпраці дуже нелегко), часто вимагає великих фінансових витрат, а її ефективність багато в чому залежить від підтримки заходів, що робляться, з боку сусідньої держави. Окрім знаходження оптимального співвідношення між завданнями забезпечення безпеки кордону і розвитку транскордонної співпраці важливим завданням для дослідників являється пошук розумного балансу між крайнощами об'єктивістського і суб'єктивістського відношення до проблем безпеки, державно-центричного алармизму і радикальною транквілізаторською (тобто що заперечує наявність у якої-небудь проблеми сенсу загрози безпеки) деконструкцією значущості держави, кордонів і безпеки. З одного боку, деконструкція і десекуритизація державно-центричних уявлень про прикордонну безпеку у багатьох випадках все ж представляються виправданими (багато питань можуть бути вирішені в рутинному порядку, без вжиття надзвичайних заходів); з іншої – висновки досліджень повинні мати позитивне практичне значення і враховувати необхідність конкретного реагування на насувні проблеми, що виникають в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Медвідь Ф. Національно-державні інтереси та геополітичні пріоритети України в контексті глобалізації та євроінтеграції / Ф. Медвідь // Філософія. Політологія. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка – К. : КНУ ВПЦ «Київський університет», 2004. – Вип. 70–72. – С. 48–59.

2. Пантелейчук І. Національний інтерес як механізм формування геополітичного іміджу [Електронний ресурс] / І. Пантелейчук // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – № 2. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_2_6

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасному глобальному світі з'являється все більше проблем у питаннях забезпечення національної та геополітичної енергетичної безпеки, що значною мірою пов'язано з російською військовою агресією проти України. Саме тому в умовах воєнного стану одним з найважливіших напрямів забезпечення оборони України, безпеки населення та захисту національних інтересів держави є енергетична сфера.

З початком війни в Україні почалися перебої з автомобільним паливом, значно подорожчав газ. Насамперед це пов'язано з тим, що до 24 лютого 2022 р. Україна більшу частину необхідних нафтопродуктів імпортувала з Білорусі та Росії. Частина пального також надходила з Литви, але цей напрямок було перекрито білоруською владою ще до війни. Тобто традиційні канали постачання палива миттєво зникли, і трейдери змушені були оперативню шукати нові джерела його постачання. У національних трейдерів постало першочергове завдання – налагодити нові ланцюжки постачання, які відрізняються складнішою та дорожчою логістикою.

У зв'язку з цим, Уряд України переглянув формулу, за якою розраховується гранична вартість пального. Вона дозволить мережам АЗС включати у собівартість ті додаткові витрати, які виникли після переорієнтації поставок з Білорусі та Росії на західний кордон України (Польщу, Румунію, Угорщину) [3].

Окрім того, Уряд також вжив інших необхідних заходів щодо насичення національного ринку нафтопродуктів та зниження їх вартості шляхом внесення законодавчих змін в оподаткування цієї сфери.

Також через війну значно постраждала національна галузь відновлюваної енергетики. До повномасштабної агресії Росії відновлювана енергетика в Україні активно розвивалася: виробництво «зеленої» енергії збільшилося більш ніж у 6 р. за період 2017-2021 рр. За підсумками 2021 р. відновлювані електростанції виробили 8,1 % від загального обсягу електроенергії в Україні, а станом на кінець 2021 р. в Україні встановлена потужність ВДЕ досягла 9,7 ГВт, з яких 78,6 % – СЕС та 17,3 % – ВЕС [2].

З початком російської військової агресії в Україні працюють лише біля третини вітрових та сонячних електростанцій, адже багато СЕС і ВЕС розташовані в південних регіонах країни, які найбільше зазнали атак російських військ. Систематично знищуються вітряні турбіни, сонячні батареї, лінії електропередач та електроустаткування електростанцій. Як наслідок, за оцінками Української вітроенергетичної асоціації, електроенергію виробляє лише 27 % усіх ВЕС, а решта виведені з експлуатації через пошкоджені трансформаторні підстанції та повітряні лінії електропередач. Складна ситуація в сонячній енергетиці, адже функціонують лише біля 35 % СЕС. За даними Європейсько-українського енергетичного агентства, станом на 10 березня 2022 р. 37 % наземних, 35 % дахових / фасадних сонячних електростанцій, 29 % біогазових установок, 16 % малих ГЕС, 48 % станцій на біомасі перебували у районах активних бойових дій. Загалом біля 47 % потужностей відновлюваної енергетики України розташовуються у регіонах активних бойових дій. Особливою проблемою є технічне обслуговування відновлюваних джерел енергії, оскільки всі іноземні фахівці покинули Україну через військові дії [2].

Слід зазначити, що російська військова агресія проти України значно вплинула й на геополітичну енергетичну безпеку.

Так, Світовий банк (СБ) попереджає, що війна в Україні спричинить «найбільший товарний шок» з 1970-х років: з квітня 2020 р. по березень 2021 р. спостерігалось найбільше за 23 місяці зростання цін на енергоносії з моменту підвищення цін на нафту в 1973 р., коли до зростання цін призвела напруженість на Близькому Сході. У своєму звіті СБ прогнозує, що створені конфліктом збої сприятимуть значному зростанню цін на товари, в тому числі на енергоресурси, що вже призводить до значних економічних та гуманітарних наслідків. Особливо постраждають найбідніші домогосподарства, оскільки вони витрачають значну частину свого прибутку на енергетичні потреби, тому саме вони особливо вразливі до різкого підвищення цін на енергоресурси.

Очікується, що ціни на нафту залишаться високими і в 2024 р., а барель базової нафти Brent 2022 р., за прогнозами, коштуватиме в середньому 100 доларів, що призведе до широкомасштабної інфляції. Світовий Банк прогнозує, що найбільше подорожчає природний газ в Європі, а його вартість може зрости більш ніж вдвічі. Ціни можуть знизитися в 2023 р. та в 2024 р., але навіть тоді залишаться на 15 % вищими, ніж в 2021 р. [1].

Безумовно, початок повномасштабної війни у Європі викликав панічні настрої. Адже Росія наразі забезпечує 40 % газу ЄС, 27 % нафти та 47 % вугілля, виробляє близько 11 % світової нафти і займає третє місце за розміром своєї частки на світовому ринку нафти. Саме тому збої внаслідок війни, як очікується, матимуть довгострокові негативні наслідки, оскільки через санкції іноземні компанії йдуть, а доступ до технологій скорочується. І оскільки накладення ембарго на експорт є одним із традиційних заходів впливу

на агресивні диктатури, європейські уряди намагаються відмовитись від російських енергоресурсів, що призвело до зростання світових цін, створивши більший попит на поставки з інших країн.

Тому вже за кілька днів після початку війни вартість нафти підвищилася до рівня 150 доларів за барель. Проте, висока ціна протрималася недовго: всього за 2 дні 1 т бензину в Європі подешевшала на 200 доларів, а дизеля – на 340 доларів, або на 15-20 % [1].

Причина такої позитивної тенденції, в тому числі, полягає у ефективній роботі міжнародної дипломатії. Зниження ціни на нафту стало результатом успішної дипломатичної роботи «Великої сімки» (США, Великобританія, Німеччина, Франція, Італія, Канада та Японія), які провели переговори із країнами, які є провідними постачальниками нафти на світовий ринок. В результаті вони погодилися збільшити видобуток для того, щоб замінити російську нафту на випадок, якщо її експорт буде заборонено. Першими зробили заяви про готовність надати додаткові обсяги нафти ОАЕ та Венесуела. Пізніше до них приєднався Іран. Це стало сигналом для ринку, що навіть якщо провідні економіки відмовляться від російської нафти, значного дефіциту на ринку не виникне.

На сьогодні повне нафтове ембарго проти Росії запровадили США та Канада. Великобританія планує відмовитися від російських вугледнів до кінця 2022 р., а Європейський Союз поки що не готовий це зробити, хоч і планує суттєво скоротити імпорту нафти та газу з Росії.

Так, ЄС запропонував поетапне ембарго на російську нафту, але складна розподільна мережа Європи та проблеми з відстеженням сирової нафти можуть ускладнити його реалізацію. У разі реалізації план набуде чинності через шість місяців для сирової нафти та через вісім місяців для дизельного палива та інших нафтопродуктів.

Вже сьогодні в Європі реалізується низка заходів, покликаних замінити російську нафту та газ. Вживаються додаткові заходи щодо розвитку відновлюваних джерел, будуються додаткові LNG-термінали для прийому газу зі США та Близького Сходу, запускаються зупинені ТЕС. Припинено процес закриття атомних електростанцій і розконсервуються деякі з закритих. [3].

До речі, слід нагадати, що ще до війни в Україні Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) заявляло, що саме ядерна промисловість повинна майже подвоїтися в розмірах протягом наступних двох десятиліть для досягнення глобальних цілей щодо нульових викидів [4].

Тому, оскільки Росія шантажує світ російськими енергоносіями, Європа знову вчиться використовувати атомну енергетику. Нестабільність, викликана російським вторгненням, а також зростаючі докази військових злочинів Росії зробили пошук альтернативи російським нафті і природному газу пріоритетом політики для європейських країн, які хочуть припинити фінансування російської військової машини. І з невеликої кількості варіантів, які пропонують справжній енергетичний суверенітет, в даний час знову ентузіазм серед політиків в Європі викликає ядерна енергетика.

Звісно, ідеальною альтернативою в ЄС до останнього часу бачили відновлювані джерела енергії. Однак вітер дме не завжди, а сонце не завжди світить. Тож енергетичний портфель кожної країни потребує «твердого» елемента. А ядерна енергетика не тільки захищена від коливань цін на нафту і газ, це також технологія з нульовим рівнем викидів вуглецю.

Так, наприклад, 8 квітня 2022 р. Прем'єр-міністр Великобританії Б. Джонсон оголосив, що в країні буде побудовано до восьми нових атомних електростанцій до 2030 р., щоб гарантувати, що «ми більше ніколи не будемо піддаватися примхам світових цін на нафту і газ» і «не будемо шантажованими такими людьми, як Путін» [4].

Отже, незважаючи на те, що значна кількість країн у світі (особливо країни ЄС), мають високу залежність від російських енергоносіїв, після військового вторгнення в Україну та зростання кількості жертв серед цивільного населення, запроваджуються обмежувальні заходи та заборони на енергоносії країни-агресора. Все це, безумовно, сприятиме не тільки забезпеченню необхідного рівня енергетичної безпеки нашої країни в умовах воєнного стану та є вагомим внеском у майбутню перемогу України.

Список використаної літератури:

1. Джозеф Д. Війна в Україні спричинить найбільший ціновий і товарний шок за 50 років – Світовий банк. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61237832>.
2. Маркін Я. Знищені та розграбовані: підраховано втрати українських СЕС та ВЕС через війну. URL : <https://cutt.ly/WJFRb4m>.
3. Миськів Р. Україна відновить постачання палива без допомоги «братських» країн. URL : <https://uamotors.com.ua/news/69595>.
4. Путін змусив Європу повернути атомну енергетику у свої плани – Time. URL : <https://cutt.ly/0JFRWtu>.

**Тростенюк Т.М., доктор філософії,
Кусік Н.Б., студентка IV курсу, гр. ПУА-3, ФПУП
Державний університет «Житомирська політехніка»**

АНАЛІЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах суспільного розвитку існує велике усвідомлення необхідності трансформації всієї системи державного управління. Насамперед це пов'язано з переходом від інформаційного суспільства до суспільства знань, що докорінно змінює всі комунікації в суспільстві та висуває нові вимоги до якості послуг, що надаються державними службовцями. Електронне урядування – це процес модернізації системи державного управління, що включає надання якісних послуг як громадянам, так і бізнесу, а також встановлення новітніх каналів зв'язку між владою та громадянським суспільством, повну реінжиніринг державної служби.

Прагнучи задовольнити потреби громадян та бізнесу в якісних та доступних державних послугах, Уряд України виявив зацікавленість у інвестуванні в інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та використанні інструментів електронного урядування для покращення надання державних послуг. Враховуючи зростаючу роль цифрових технологій майже в усіх сферах державного управління – від участі громадян у формуванні політики до надання державних послуг, зусилля України з реформування електронного уряду були поміщені в основу її порядку денного реформування державного управління.

Зусилля, спрямовані на сприяння впровадженню діяльності електронного уряду, не були належним чином послідовними. Інструменти політики, такі як Стратегія реформування державного управління в Україні (2016-2020 рр.), надають пріоритет необхідності покращення якості та доступності адміністративних послуг для всіх верств населення. Для досягнення цієї мети Уряд планує інвестувати в цифрові технології, запровадити центри надання адміністративних послуг, а також провести децентралізацію базових адміністративних послуг. Але первинний огляд стану реформ показує, що існує фрагментація у впровадженні реформи електронного урядування на рівні центрального уряду [2].

В Україні електронне урядування розвивається через реалізацію проєктів та співпрацю загальнодержавних органів та органів місцевого самоврядування за підтримки міжнародних партнерів.

Фахівці в галузі інформаційних технологій вважають, що Е-врядування є ключем до реформ в Україні, оскільки неможливо досягти високих темпів трансформації без впровадження цифрових технологій у кожній сфері, а розуміння цих процесів демонструє більшість органів державної та місцевої влади.

На даному етапі електронні послуги є найпоширенішою сферою у сфері електронного урядування, оскільки вони поширюються на кожного громадянина країни. Наприкінці 2018 року головним завданням в Україні було запровадження понад 100 електронних сервісів, до переліку яких увійшли найбільш пріоритетні для бізнесу та громадян. На сьогодні створено ряд електронних сервісів, серед яких є соціально значущі – реєстрація допомоги при народженні дитини, послуги реєстрації підприємств, послуги в аграрній та будівельній сферах [4].

У 2019 році запущено важливі набори електронних сервісів для водіїв та перевізників, які доступні в їхніх електронних кабінетах. Ці послуги вже користуються великим попитом. Також в Україні з'явилася вперше автоматична служба, рішення про яку приймає не посадовець. А саме – про початок будівельних робіт для класу СС1 [1].

В Україні завершено підготовчий етап до впровадження електронного документообігу в органах виконавчої влади на основі електронного цифрового підпису, а саме: розроблено набір єдиних форматів і протоколів електронного документообігу та електронно-цифрового підпису, формування яких відбувалося за широкої участі представників бізнесу, науковців та спеціалістів державних органів; офіційно визначено порядок електронного обміну офіційними документами, що є необхідною умовою для інтеграції розрізнених інформаційних систем, що забезпечить їх сумісність та ефективну взаємодію.

Не дивлячись на труднощі та проблеми при впровадженні, прогрес був досягнутий. З середини 2017 року Україна прийняла дві нові стратегії, які додатково викладають національні пріоритети електронного урядування: Концепційна записка щодо розвитку електронного урядування в Україні та Концептуальна записка щодо розвитку цифрової економіки та суспільства в Україні на 2018-2020 роки. Різні галузеві міністерства, наприклад, охорони здоров'я, освіти та праці, розпочали реформи, щоб включити використання ІКТ-технологій у своїх основних послугах. Індекс розвитку електронного уряду ООН за 2016 рік поставив Україну на 62 місце з 193 країн, що на 25 позицій покращилося порівняно з 2014 роком із значним зростанням електронного урядування та електронної участі, у 2016 році – 62 місце, 2018 році – 82 місце та 69 місце у 2020 році [2].

На даному моменті впровадження електронного урядування маємо наступні послуги для громадян:

- реєстрація актів громадянського стану (народження, шлюб, смерть);

- оформлення документів (паспортів, посвідчень особи, водійських посвідчень, прав на носіння та зберігання зброї);
- реєстрація фізичних осіб за місцем проживання або тимчасового проживання, повідомлення про зміну адреси;
- реєстрація прав власності (земельних ділянок, нерухомого майна, спадщини) та операції з нею;
- пошук роботи службою зайнятості;
- отримання соціальної допомоги;
- здійснення обов'язкових платежів до бюджету;
- прийом і контроль документів і відомостей при здійсненні митних операцій фізичними особами;
- надання податкової звітності;
- забезпечення соціальної безпеки (соціального страхування та соціального забезпечення);
- організація загальнодоступних електронних бібліотек та інформаційних сховищ;
- звернення до органів правопорядку та правосуддя;
- одержання дозволів на будівництво;
- медичні послуги (надання необхідної медичної інформації громадянам, консультації з лікарями-фахівцями, база даних лікарських препаратів, запис на прийом до лікаря в поліклініку або лікарню, медичне страхування);
- освітні послуги (вступ до навчального закладу, одержання стипендії, організація дистанційного навчання, електронне тестування) [3].

Та наступні доступні послуги для бізнесу, які значно полегшують роботу та економлять час:

- реєстрація нових підприємств;
- одержання дозволів і погоджень проектної документації від уповноважених організацій (екологія, будівництво, використання природних ресурсів);
- одержання та продовження ліцензій, дозволів, довідок, що видаються державними органами;
- організація електронних державних закупівель на конкурсній основі;
- здійснення обов'язкових платежів до бюджету;
- прийом і контроль документів і відомостей при здійсненні митних операцій юридичними особами;
- підготовка та подача звітів для органів статистики;
- соціальні відрахування роботодавців;
- інформаційна підтримка малого та середнього бізнесу.

Наразі доступна електронна взаємодія в органах влади за наступними напрямками:

- електронний документообіг;
- прийом на роботу;
- пенсії, субсидії, дотації;
- дистанційне навчання службовців;
- управління державними закупівлями;
- управління кадрами;
- управління фінансами.

У рамках організації взаємодії органів державної влади з організаціями та громадянами в процесі надання державних послуг передбачається також широко використати можливості сучасних мереж передачі даних, у тому числі мережі Інтернет. Переведення взаємодії органів державної влади з організаціями та громадянами в електронну форму дозволить скоротити час надання державної послуги та знизити витрати, пов'язані з особистим зверненням громадян в органи державної влади.

Найбільший ефект від надання послуг в електронному вигляді може бути отриманий у випадку, якщо надання цих послуг вимагає звернення до різних органів державної влади або їхньої взаємодії між собою, за рахунок інтеграції відомчих інформаційних систем, що підтримують відповідні процеси, та автоматизації процедур інформаційного обміну між ними [3].

Отже, запровадження в Україні електронного урядування та, зокрема, електронної взаємодії не лише полегшить життя громадянам у використанні свого часу, а й зменшить корупцію через відкритість, об'єктивність та прозорість процесів, усуне бюрократизацію, яка постійно втомлює українців своєю документацією, черги, занадто складна процедура та доступ.

Список використаної літератури:

1. Bondarenko, Alisa O. "Introducing e-governance both in Ukraine and in the world. Впровадження електронного урядування в Україні і в світі." 2020. URL: <https://economics.net.ua/en/files/archive/2020/No6/70.pdf>.
2. Governance Global Practice Europe and Central Asia Region The World Bank. UKRAINE e-Government Assessment. June 2018. URL: <https://cutt.ly/iJFR143>.
3. Баранов О.А. та ін. Концептуальні засади розвитку електронного урядування в Україні, 2009.
4. Григорян О.О. Світовий і вітчизняний досвід забезпечення прозорості та відкритості органів державної влади в реалізації публічної політики (інформаційний аспект). URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12GOOPIA.pdf>.

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЯХ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Слід зазначити, що останнім часом поряд з діловими поїздками з'явилися та активно розвиваються такі нові види туризму, як інтенсив-туризм, конгресний, клубний, корпоративний, науковий, таймшерний, елітарний, етнокультурний, екстремальний, що відображає різноманітність цілей туристичних поїздок [2].

Важливими функціями туризму у соціально-економічному контексті є його роль у формуванні державного бюджету, створенні робочих місць, забезпеченні доходом туристичні організації.

Система управління в туризмі має ряд властивих тільки їй особливостей, зумовлених специфічними властивостями послуг, що надаються туристичними організаціями. Тому для успішного здійснення туристської діяльності, стійкості галузі необхідно визначити, в якому напрямку має вдосконалюватися робота управлінського апарату, щоб вирішувати проблеми туристських організацій. При цьому ефективність координації та узгодження інтересів суб'єктів туристичної діяльності чималою мірою обумовлена якістю правового та організаційного забезпечення управлінської діяльності у туристській сфері.

Виклад основного матеріалу. Суб'єкти управління – індивіди та соціальні групи, які здійснюють прийняття управлінських рішень у сфері організації виробництва та надання туристських послуг та мають право на використання ресурсів щодо здійснення рішень. Кожен із суб'єктів здійснює управління у туристській галузі відповідно до своїх повноважень, цілей, інтересів та ресурсів. З метою зміцнення позицій на ринку туристських послуг, отримання прибутку, створення конкурентоспроможного або унікального продукту, конструювання та зміцнення привабливого для споживачів послуг іміджу туроператори та турагенти формують пропозицію, здійснюють її реалізацію, визначають доступність продукту через цінний рівень, визначаючи цим якість пропонованого туристського продукту, надають споживачу послуг достовірну інформацію про нього. Органи державної влади та місцевого самоврядування, що регламентують та регулюють їх діяльність за допомогою нормативно-правових актів, серед основних своїх завдань мають представлення інтересів споживачів послуг (з питань якості, безпеки), отримання позабюджетних джерел фінансування для реалізації конкретних проєктів (наприклад, виставкових), стимулювання пріоритетних видів туризму (у тому числі розвиток внутрішнього та в'їзного туризму). Органи державної влади та місцевого самоврядування наділені такими повноваженнями: нормативно-правова регламентація та регулювання туристичної галузі, розробка та реалізація цільових програм для підтримки пріоритетних видів туризму, проведення виставок, конференцій, конгресів з питань розвитку галузі, здійснення рекламних кампаній для залучення туристів у регіон [5].

Обов'язковою умовою активної державної політики у галузі туризму є взаємодія всіх суб'єктів туристичної галузі. Оскільки органи державної влади мають адміністративний ресурс і представляють інтереси населення, на думку автора, саме вони можуть ініціювати цю взаємодію, запропонувавши програму співпраці для всіх органів, що беруть участь у наданні туристських послуг, оскільки політику у сфері туризму реалізують і недержавні установи – туристські спілки та об'єднання. Задоволенню потреб різних соціально-демографічних груп у туристських послугах служить ефективно вибудована система комунікацій між усіма суб'єктами управління, що забезпечує їх участь у виробленні управлінських рішень на галузевому рівні, координацію їх спільних дій та реалізацію прийнятих програм [1].

Як підсистеми управління у туризмі можна назвати:

- 1) зовнішнє управління, що представлене державною регламентацією та регулюванням галузі;
- 2) внутрішнє професійне управління та самоменеджмент на рівні галузі та туристських підприємств.

На рівні державного управління туристською галуззю – зовнішнього управління – керуючими суб'єктами виступають органи державної влади та місцевого самоврядування, що нормативно регулюють галузь, керованими суб'єктами – виконавчі органи державної влади та місцевого самоврядування, які відповідають за реалізацію прийнятих нормативних актів, а також представники туристського бізнесу та туристи, чия діяльність регулюється нормативними актами.

На рівні внутрішнього професійного управління керуючими суб'єктами є керівники компаній туристського сектора – туроператорів, турагентів, страхових компаній, консульств та візових центрів, авіакомпаній, готельного сектора, а також керівники галузевих асоціацій приймають управлінські рішення, що формують туристичну галузь і беруть участь у регуляції відносин один з одним та зовнішнім середовищем у процесі створення та реалізації туристського продукту [6].

Ефективність управління туризмом визначається постачальниками послуг (туристськими організаціями, готельними підприємствами, перевізниками тощо) насамперед величиною прибутку, стійкістю і конкурентоспроможністю над ринком туристських послуг.

На рівні самоменеджменту споживачі туристських послуг організують свій відпочинок самостійно або за допомогою агентств, визначають критерії для підбору туру, беруть участь у підготовці туру (наприклад, у зборі

пакета документів, необхідних для відкриття візи). Важливою складовою організації успішної поїздки є також поінформованість споживачів щодо «туристських тонкощів» (наприклад, для своєчасного прибуття в аеропорт у день вильоту, дотримання законів та правил поведінки в країні перебування тощо).

Висновки. Таким чином, при аналізі системи управління туризмом необхідно виходити з того, що вона має бути проаналізована на трьох рівнях – державного управління (зовнішнього по відношенню до галузі управління), самоврядування туристських підприємств у галузі та самоорганізації споживачів послуг.

Як інтегрований вид діяльності, туризм включає активність суб'єктів різного рівня і може бути націлений на досягнення різних результатів. Питання організації ефективної взаємодії між ними повинні бути в центрі уваги всіх суб'єктів управління туризмом, зацікавлених у координуванні своїх дій та реалізації спільних програм розвитку галузі.

Необхідність вивчення цієї взаємодії та пошуку шляхів розвитку туристичної галузі як соціально орієнтованої пояснюється значенням туризму в сучасному суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Проценко В.М. Напрями підвищення ефективності менеджменту в туризмі. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 18. С. 129-132.
2. Шелеметьєва Т.В. Систематизація принципів управління розвитком туризму в умовах трансформації національної економіки. Вісник економічної науки України. 2018. № 2(35). С. 171-176.
3. Гончарук Н., Колєда Г. Система управління сферою туризму в умовах децентралізації влади в Україні. Public Administration and Local Government. 2018. Вип. 4(39). С. 95-103.
4. Папп В.В., Бошота Н.В. Організаційний механізм управління якістю послуг на туристичних підприємствах. Економіка та суспільство. 2018. № 15. С. 437-443.
5. Гладинець Н.І. Особливості стратегічного управління ресурсами підприємств туристичної галузі. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2017. № 12. С. 41-49
6. Рованська В.В., Шишкова Н.С. Особливості управління персоналом у туристичній галузі України. Приазовський економічний вісник. 2019. № 3(14). С. 222-229.

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Проблема безпеки є одним із наріжних чинників функціонування сучасної держави, що обумовлено наявністю різноманітних загроз і викликів сучасного світу. У зв'язку з цим надзвичайно важливою стає ефективність державно-управлінських чинників у системі публічного управління. На наш погляд, у центрі будь-якої системи управління знаходиться людський фактор. Зрештою поряд з об'єктивними аспектами, що впливають на управлінський процес, серед яких можна виділити організаційні, інформаційні, правові, економічні, політичні та інші державні механізми, не менш важливою складовою успішності управлінського процесу є висока якість людського матеріалу. На нашу думку, поняття «безпеки» слід розглядати як захищеність систем, об'єктів тощо від будь-якого «загрозливого» фактора або їхньої сукупності. Водночас необхідно уточнити, що загроза життєво важливим інтересам особи, суспільства та держави не виникає з нічого, кожна загроза, як і будь-якого явища, має свої причини. Скажімо, до 2019 р. важко було собі уявити, що світова пандемія COVID-19 так серйозно може вплинути на всі сторони життя сучасної людської цивілізації та стати фактором, що загрожує самому існуванню особистості. Слід також мати на увазі що військові дії розв'язані Росією у лютому 2022 року також серйозно вплинули на безпеку особистості. З урахуванням зазначених обставин ми можемо запропонувати таке визначення: безпека особистості, суспільства та держави – це стан захищеності національних інтересів від реальних та потенційних, зовнішніх і внутрішніх загроз у конкретно-історичній обстановці. До основних об'єктів безпеки відносяться особистість – її права, обов'язки та свободи. Людина (особистість), будучи об'єктом і суб'єктом забезпечення безпеки, є в усіх інших соціальних системах – об'єктах безпеки, відіграючи базову системотворчу роль, тому забезпечення безпеки особистості стає умовою забезпечення безпеки решти рівнів, але, у свою чергу, становище особистості визначається станом суспільства та держави.

Особистість знаходиться в центрі практично всіх реальних і потенційних загроз, тому що від будь-яких деструктивних соціально-політичних, екологічних, державно-управлінських, етнічних та техногенних подій страждає насамперед людина. Величезне значення для активної життєдіяльності та безпеки особистості мають права людини та громадянина, гарантовані відповідно до загальноєвропейських принципів і норм міжнародного права, чинної конституції держави та основних нормативних актів. Здійснення права і свободи людини не має порушувати права та свободи інших осіб, оскільки права та свободи людини визначають весь сенс, зміст і застосування законів, навіть діяльність законодавчої й виконавчої влади, включаючи місцеве самоврядування. У державно-управлінському дослідженні феномену безпеки в принципі можна виділити дві проекції: внутрішню та зовнішню, кожна з яких може призводити до різних рішень і перспектив аналізу. В основі неузгодженостей між ними лежить насамперед різний рівень усвідомлення соціальними суб'єктами характеру та ступеня впливу на них системи соціальних зв'язків, за допомогою яких вони включені до суспільного життя та взаємодіють з іншими соціальними суб'єктами, організаціями та інститутами.

У рамках зовнішньої проекції на перший план висуваються дійсні зміни у відносинах соціального суб'єкта з соціальним середовищем (іншими групами, державою та ін.), незалежно від того, усвідомлює він їх чи ні, актуальні вони для нього нині чи ні. У цьому випадку відбувається абстрагування від досвіду, винесеного суб'єктами зі свого життя та життя інших, від соціальної пам'яті, від неповноти інформації про навколишній світ та зміни в ньому, від ступеня усвідомлення змін у соціальному середовищі, помилок у сприйнятті. Таким чином, у даному випадку безпека виступає універсальною цінністю лише остільки, оскільки допускається її змістовне різноманіття, відсутність у кожний момент часу єдиного конкретного смислового способу безпеки. І оскільки це різноманіття в перехідний період від однієї суспільної системи до іншої особливо велике, то ступінь реалізації якомога більшої кількості різноманітних образів безпеки (за даними техніко-виробничих, екологічних та інших властивостей системи) виступає важливим індикатором просування до прогресивнішого і гуманного суспільства.

Список використаної літератури:

1. Олійник В. В. Сучасні загрози безпеці людини та їх індикатори в публічному управлінні / В. В. Олійник, О. П. Дяченко // Інвестиції: практика та досвід : зб. наук. праць. – 2021. – № 3. – С. 47–51. DOI: [10.32702/2306-6814.2021.3.47](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.3.47).
2. Парахонський Б. О. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. – К. : НІСД, 2013. – 56 с.

**Чернецька Є.О., студентка IV курсу, гр. ПУА-3, ФПУП
Драган І.О., д.держ.упр., проф.
Державний університет «Житомирська політехніка»**

ПУБЛІЧНІ ПРОСТОРИ ЯК ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

XXI століття стало періодом піку розвитку урбанізаційних процесів. Розвиток науково-технічного прогресу, зростання кількості населення, збільшення вимог та потреб людства. Усе це призвело до зростання ролі міста та значимості міських просторів у всіх сферах життя суспільства.

Поняття «місто» можна охарактеризувати як частину території, на якій в порівнянні з іншими середовищами зосереджена найбільша концентрація населення, господарсько-технічних, суспільно-культурних, адміністративних та політичних сфер діяльності.

На фоні активного розвитку міст та зростання різних видів попиту міського населення значного поширення набуває створення міських громадських та публічних просторів, тобто місць, що є власністю громадян міста та знаходяться у вільному доступі.

Наразі міські публічні простори визначаються загалом як гнучкі фрагменти міста, що створюються, формуються та модернізуються зусиллями органами державної влади, місцевого самоврядування, інвестиційними потоками під баченням архітекторів з урахуванням потреб жителів міста задля забезпечення культурних, соціальних та інших видів потреб.

Дані частини території не розуміють під собою комерційної основи та мають власні соціальні, історичні, економічні, технологічні або ж природні особливості. Часто визначення терміну «публічний простір» звучить як відкрите місце, що створене для використання людьми.

Частіше всього практично кожне місто є дещо сегментованим, будь то райони, мікрорайони, прощі, вулиці чи парки, тобто ми складаємо враження не про збірне поняття в цілому, нам простіше сприймати місто окремими частинами, ці частини і є публічними просторами.

Звісно, варто зазначити, що публічні простори мають і деякі завдання та функції. У першу чергу слід виділити, що головним призначенням є формування соціальних контактів, залучення населення до певного діалогу, наступною не менш важливою функцією можна назвати створення деякого іміджу міста та архітектурних особливостей. Часто такі місця є в сукупності і центрами курсування як особистого так і громадського транспорту. Публічні простори є осередком інфраструктури, адже часто поєднують у собі місця і для відпочинку, і для закладів харчування, і часом для роздрібною торгівлі.

Наразі поняття «публічного простору» включає у себе кілька складових, які слід розмежовувати, серед них вирізняють «громадські простори», «відкриті простори», «особисто простори» та «закриті простори». Громадські простори частіше всього характеризують як частини міста, функції яких визначає громада, так як має на них легітимізоване право, протилежністю такого виду просторам є «особисті простори» або ж як частіше вживається «приватні». Відкриті ж простори являють собою місця, що доступні для кожного в будь-який час, такими просторами зазвичай є транзитними. Закриті ж простори напротивагу є місцями, що значно обмежені дією законів або ж деяким правом власності.

Публічні простори як і інші об'єкти публічного управління є значним показником виконання органами влади повноважень, покладених на них, адже саме вони як правило слугують деякою «візитівкою» міста. Комфортно облаштовані парки, що задовольняють потреби жителів та туристів, тихі місця біля річок та озер, що обладнані під гідропарки, прохідні вулиці, що облаштовані згідно усіх норм та вимог безпеки. Кожен публічний простір будується з метою реалізації бажань населення та задоволення його потреб. Загалом створення будь-якого публічного простору як об'єкту управління проводиться в кілька етапів. Першим і одним з ключових етапів є проведення опитувань та спостережень, котрі дають змогу визначити, що ж на даний момент найбільше потрібно жителям. Зазвичай такі методи допомагають дослідити усі групи користувачів, починаючи від дітей та молоді і закінчуючи людьми похилого віку. У ході даного роду досліджень визначається які місця в основному використовуються мешканцями міст, а які навпаки не користуються популярністю. Наступним важливим кроком є концепція місця, тобто його архітектурна значимість для міста. Формування доцільного значення місця допоможе створити потрібне уявлення про майбутній об'єкт та залучитися підтримкою містян та можливих спонсорів з боку бізнесу. Одним з найважливіших етапів у будівництві кожного публічного простору є підготовка кошторисної документації, адже саме це є запорукою для ефективного виконання плану та розпорядження бюджетними ресурсами, часто виникає проблема недофінансування, у такому випадку грамотно створений кошторис часто допомагає у залученні інвестицій, що можуть покрити частину, що є недофінансованою. Наступним етапом є безпосередньо реалізація проекту з залученням необхідних матеріальних, фінансових, технічних, технологічних та людських ресурсів. Останнім кроком, який найчастіше не враховують є догляд за готовим об'єктом та його експлуатація, адже навіть найдосконаліше виконаний сквер, парк, вулиця чи

майданчик потребують постійного удосконалення, догляду, прибирання та інших маніпуляцій задля збереження його в належному вигляді та дотримання його функціонального призначення.

Створення якісного публічного простору є однією з ключових задач органів державної влади та місцевого самоврядування. Насамперед, якісний простір – це місце, що заохочує людей до контакту та викликає бажання взаємодіяти та залишатись на вулиці. Такий ефект досягається за умови можливості користування простором у будь-який бажаний спосіб. Якісний публічний простір має локалізувати більш ніж хоча б десять способів використання.

В основному органи публічного управління приймають низку дій, що допомагають підвищити ефективність того чи іншого простору. Підвищення рівня інклюзивності просторів досягається за рахунок інтеграції їх із вулицями, що до них прилягають, шляхом створення єдинозручного міського простору, проте з врахуванням масштабів адже простори нелюдського масштабу викликають бажання покинути місце. Важливим моментом є створення можливості для взаємодії людина-людина, де буде виникати діалог між жителями міста. Такі місця мають змушувати людей бажати обмінятися думками, для таких цілей підходить побудова сцен, фонтанів, бесідок, столів для тенісу або ж навіть шахів. Звісно, не можна забувати і про відчуття захищеності та комфорту, що досягається шляхом створення належного освітлення таких просторів, адже відчуття світла на інстинктивному рівні викликає відчуття захищеності та бажання залишитися. Не менш важливою темою в сучасному світі є і врахування потреб людей з обмеженими можливостями, адже кожен має право на користування публічними просторами в рівній мірі. Для цього активно створюються інклюзивні дитячі майданчики, виїзди для інвалідних візків, пандуси, звукові системи для попереджень та кнопки для виклику допомоги, часто навіть інклюзивні вбиральні.

Важливим кроком при проектуванні сучасних публічних просторів є діалог з жителями під механізмом проведення громадських слухань. Жителі міста мають приймати передову участь у плануванні та управлінні таких просторів задля їх належної якості. Публічні простори зазвичай мають різні функції та значення, тож залучення населення є гарантією належного виконання простором його призначення.

Отже, сучасний світ потребує значної активізації та зосередженості ресурсів в один час і в одному місці задля забезпечення бажаного соціально-економічного рівня. Дана потреба може бути забезпечена лише шляхом ще стрімкіших урбанізаційних процесів. Рух населення в напрямку міста вимагає створення якісних публічних просторів, що зможуть забезпечити усі потреби людей, будь-якого віку, статі, гендеру чи релігійної належності, тож саме активна та продумана робота органів публічного управління над питанням створення громадським просторів є однією із ключових питань на даний момент.

Чернишова Л.О., к.е.н, доц.,
доц. каф. міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

СУТНІСТЬ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

У міжнародних відносинах з появою сучасної гібридної війни конфлікти ведуться новими та радикальними способами. Терміні «гібридна війна» охоплює складний характер війни XXI століття, в яку залучена велика кількість суб'єктів, має розмиті традиційні відмінності між видами збройних конфліктів і, навіть, між поняттями війни і миру.

Концепція гібридної війни не така вже і нова. Проте останніми роками вона отримала ширшу популярність і актуальність, у процесі того як держави використовують недержавних гравців та інформаційні технології за відсутності прямого збройного конфлікту.

Один з підходів до визначення гібридної війни ґрунтується на історичній основі. У цьому аспекті термін «гібридна війна» визначається як паралельне використання нерегулярних сил в одній і тій же військовій кампанії. Військовий історик Петер Р. Мансоор, визначає гібридну війну як «конфлікт, що передбачає поєднання конвенціональних військових сил і нерегулярних сил (партизан, повстанців і терористів), які можуть бути державними або недержавними акторами, що діють задля досягнення загальної політичної мети» [1]. З цієї точки зору, гібридна війна очевидно не є чимось новим. Існує безліч прикладів гібридних технологій та гібридного підходу на тактичному, оперативному й стратегічному рівнях, що з'явилися в далекому минулому до часів війни Пелопонесу та робіт китайського філософа Сунь Цзи, який жив в п'ятому столітті до нової ери.

У 2000-х роках використання терміну «гібридна» стало звичайним способом описи сучасної війни, зокрема, із-за того, що збільшилася винахідливість та смертоносність недержавних акторів, які використовували насильство та зростаючий потенціал кібервійни. Хоча серед експертів немає спільної думки, що ця форма війни є обов'язково новою, проте у визначеннях гібридної війни підкреслюється злиття конвенціональних і нерегулярних підходів у всьому спектрі конфліктів [2].

Концепція гібридної війни включає також поняття асиметричної війни. Цей термін, який отримав популярність після закінчення холодної війни, характеризує види стратегій і тактик, які використовуються державами та недержавними суб'єктами. Несиметричні методи можуть природно зміщуватися до невоєнної сфери, розширюючи сіру зону між війною та миром, яка і була використана Росією на Україні. Проте, так звані асиметричні методи війни, які протиставляють силу одного проти слабкостей іншого завжди були притаманні успішним військовим стратегіям.

Багато хто з експертів вважають гібридну війну предметом дискусій про «війну четвертого покоління», спірної теорії, що з'явилася в 1990-х роках, ключовою концепцією якої є використання нових інформаційних технологій, що дозволяють недержавним військовим акторам підривати волю держав боротися з ними, цілеспрямовано впливаючи на процес прийняття рішень і на громадськість за допомогою глобальних мережевих ЗМІ та Інтернету. Таким чином, поняття «війна» розширюється, охоплюючи соціальні, правові, психологічні та моральні виміри, з якими військова сила пов'язана в меншій мірі.

Гібридні методи ведення війни не змінюють сутності війни. Насильство залишається основою гібридної війни, як і при будь-якій іншій формі війни, а їх мета та ж сама, як і при будь-якому іншому акті війни, а саме: використовувати загрозу застосування або застосовувати організоване насильство для отримання фізичних або психологічних переваг перед противником.

Гібридні загрози здебільшого розраховані на вразливі сторони держави-мішені або міждержавних політичних співтовариств. Мета полягає в тому, щоб використати їх, поки вони не стануть настільки глибокі, що приведуть до створення або загострення поляризації на національному та міжнародному рівні. У результаті цього відбувається небезпечне вихолощення основних цінностей співіснування, гармонії усередині демократичних суспільств і між ними, а також здібностей політичного керівництва до ухвалення рішень. Зрештою, гібридні загрози підривають довіру. Саме тому зміцнення довіри повинне вважатися основним захистом від гібридних загроз, особливо тих, які спрямовані на підривання демократичних держав і форм правління.

Список використаної літератури:

1. Peter R. Mansoor, «Hybrid War in History», in Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present, ed. Williamson Murray and Peter R. Mansoor. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, p. 2.
2. U.S. Government Accountability Office (GAO), Hybrid Warfare, GAO-10-136R. Washington, DC: GAO, 2010. URL: <http://www.gao.gov/products/GAO-10-1036R> (Last accessed: 08.05.2022)

ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Посилення взаємних зв'язків, взаємних залежностей і уразливості людей, спільностей і держав в глобальних масштабах є основним об'єктивним змістом феномену глобалізації. Вона охоплює усі основні сфери життя суспільства: економіку, політику, соціальні стосунки, культуру, ідеологію. Глобалізація різко збільшує міру відкритості національних економічних і громадських систем, інтенсифікує взаємний обмін інформацією, людьми, капіталами, товарами і послугами, культурними і духовними цінностями. Вона змінила ступінь свободи особи і окремих громадських груп, розширивши їх можливості брати активну участь в глобальних процесах.

В той же час, глобалізація означає безповоротні якісні зміни в основних сферах громадського життя. Найважливіша зміна – зростаюча значущість знань як рушійної сили економічного зростання в глобальному контексті, інформаційна і комунікаційна революція, поява глобального ринку праці, соціально-політичні трансформації глобального масштабу, поступове формування світового ринку освітніх послуг [3]. Підвищення мобільності кваліфікованих фахівців у зв'язку зі скороченням витрат на зв'язок і транспорт, відкриттям політичних кордонів, фактично веде до створення глобального ринку високорозвиненого людського капіталу, найбільш вірогідними учасниками якого є студенти і люди з вищою освітою [1].

Економічна глобалізація проявляється в ринковому змаганні, технологічних змінах і багатонаціональних корпораціях. Торгівля і інвестиції складають основу міжнародних мереж. Не маючи певного управління з боку будь-якої держави, вони полегшують порівнянність, збіжність національних економічних установ і скорочують перешкоди для реалізації взаємних економічних інтересів. Посилення взаємних зв'язків, взаємних залежностей і уразливості людей, спільностей і держав в глобальних масштабах є основним об'єктивним змістом феномену глобалізації. Вона охоплює усі основні сфери життя суспільства: економіку, політику, соціальні стосунки, культуру, ідеологію. Глобалізація різко збільшує міру відкритості національних економічних і громадських систем, інтенсифікує взаємний обмін інформацією, людьми, капіталами, товарами і послугами, культурними і духовними цінностями. Це розширило ступінь свободи особи і окремих громадських груп, розширивши їх можливості брати активну участь в глобальних процесах.

Змінам в системі вищої освіти сприяли технологічні інновації. Дистанційне навчання стало дуже динамічною областю, з розвитком нових інформаційних і комунікаційних технологій. Особливо важливий вклад Інтернету в справу останніх розробок у вищій освіті. Він вніс зміни в процес і організацію третинної освіти і значно полегшив міжнародну передачу курсових матеріалів, звітів, і тому подібне. Це значно розширює межі зарубіжного забезпечення послуг третинної освіти [2].

Ще однією важливою тенденцією стала зростаюча важливість спеціального навчання в широкому спектрі видів діяльності, включаючи послуги в інформаційних технологіях, мовах, тестуванні і корпоративному навчанні. Освітні установи об'єднуються з ІТ компаніями і іншими експертами для створення курсів навчання по ряду предметів. Багато хто з таких курсів призначений для використання в роботі, деякі можна використати в якості заліків на шляху до отримання вченого ступеня. Великі компанії також розробляють освітні і повчальні курси для вдосконалення навичок своїх співробітників і підтримки їх обізнаності про останні розробки і продукти у своїй області. Такі послуги складають зростаючий міжнародний бізнес, доповнюючий державну систему освіти.

Ці зміни усі більшою мірою виводять послуги вищої освіти і навчання в сферу ринкової економіки і зовнішньоекономічної діяльності. Що стосується інших секторів сфери послуг, те посилення зовнішньоекономічної діяльності і інвестиції в третинну освіту могли б сприяти розвитку цих послуг.

Список використаної літератури:

1. Крук О.В. Механізми державного регулювання міграції кваліфікованих кадрів. Державне управління та місцеве самоврядування» Дніпр.ДРІДУ НАДУ. №1 2020.
2. Українські студенти за кордоном: факти та стереотипи URL: <https://cutt.ly/WJFTB8N>.
3. Університети та бізнес: міжнародний досвід співпраці та перспективи для України. URL: <http://www.cost.ua/news/421-college-business-cooperation>. – Текст з екрану.

Шпак Ю.В. д.держ.упр.,
проф. каф. національної безпеки, публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Багато сьогоднішніх продовольчих криз пов'язані з війною та військовими конфліктами. Слід розглянути чотири складові війни, що впливають на стан продовольчої безпеки: а) руйнування; б) міграція населення, спричинена конфліктом; в) харчовий контроль; г) голод як «зброя війни». Це пояснює, чому уряди або воюючі сторони часто не можуть або не бажають реагувати на продовольчі кризи і чому міжнародна гуманітарна допомога стикається з труднощами [1].

У світі зростає кількість людей, які живуть за умов постійних загроз продовольчій безпеці, на превеликий жаль не винятком в цьому процесі стала і Україна. Найбільш помітним впливом військових конфліктів на продовольчу безпеку є руйнування сільськогосподарських угідь, іригаційних систем та інфраструктури. Крім того, міграція населення та масовий голод унаслідок військових конфліктів мають несприятливі та часто довгострокові наслідки для продовольчої безпеки постраждалого населення. Хронічна відсутність продовольчої безпеки, в свою чергу, може стати вирішальним чинником затягування чи загострення військових конфліктів, провокуючи порочне коло насильства та голоду [5].

Виділяючи чотири аспекти того, як ці військові конфлікти впливають на продовольчу безпеку: руйнування, спричинене конфліктом, міграція, контроль над продовольством та голод як зброя війни. Ці параметри є ключовими підсилювачами порочного кола між станом продовольчої безпеки та насильницьким конфліктом. Навмисне використання чотирьох складових війни веде до посилення відсутності продовольчої безпеки та сприяє підвищенню структурної вразливості постраждалих суспільств. Зростання цін на продовольство, посилення соціальної нерівності, виключення з процесів прийняття політичних рішень та зростаюча нестабільність держави, у свою чергу, є потенційними рушійними силами насильницьких конфліктів. На це порочне коло прямо або опосередковано впливають зовнішні фактори, такі як пандемії, економічні потрясіння, стихійні лиха або зміна клімату.

Причинно-наслідковий зв'язок між громадянськими війнами та конфліктами із застосуванням насильства, з одного боку, та відсутністю продовольчої безпеки та голодом, з іншого, складний і залежить від контексту. Відсутність продовольчої безпеки є не лише побічним продуктом війни, а й перебуває у центрі логіки насильницьких конфліктів, наприклад, для того, щоб нагодувати озброєні групи, отримати ренту для військової організації або нашкодити ворогові. Міжнародна спільнота, як і раніше, стикається з проблемами, що не дозволяють розірвати це порочне коло насильства та голоду, що стає ще більш невідкладною сферою дій, оскільки ми стали свідками різкого зростання відсутності продовольчої безпеки та голоду за умов конфліктів протягом останніх кількох років.

Для цієї проблеми необхідно, по-перше, на юридичному та політичному рівні домогтися дотримання всіма конфліктуючими сторонами гарантії доступу до їжі, як беззаперечного права людини. Резолюція 2417 Ради Безпеки ООН дає новий імпульс у проведенні політичних дій і повинна використовуватися агентствами ООН та міжнародною спільнотою для ретельного моніторингу та звітності про те, чи забезпечують національні уряди продовольством все своє населення, а також чи сприяють вони або сторони конфлікту гуманітарному доступу до продовольства, щоб мати можливості запобігти чи пом'якшити продовольчу кризу. По-друге, потрібна тісна співпраці між гуманітарними агенціями, організаціями з розвитку та інших міжнародних організацій. Продовольча допомога, якщо вона здійснюється належним чином, має вирішальне значення для пом'якшення руйнівних наслідків конфліктів у короткостроковій перспективі та для сприяння встановленню миру у довгостроковій перспективі. Таким чином, продовольча безпека має бути ключовим питанням у забезпеченні міжнародної безпеки. По-третє, покращення співпраці та координації між цими суб'єктами також потребує значно кращого розуміння місцевих механізмів реагування на продовольчі кризи та конфлікти, а також місцевих поглядів на світ, і це слід враховувати під час планування та здійснення операцій з надання допомоги та національних стратегій реагування. Нарешті, зв'язок між раннім попередженням і ранніми діями, що покращився за останнє десятиліття, необхідно більш систематично застосовувати в контексті конфліктів для захисту населення і засобів до існування до того, як кризи стануть реальними.

Прийняття до уваги цих чотирьох ключових понять може допомогти місцевим співтовариствам, національним урядам, міжнародним гуманітарним організаціям та організаціям з розвитку, а також агенціям ООН у прийнятті ефективних превентивних, запобіжних та надзвичайних заходів проти продовольчих криз в умовах насильницьких конфліктів, водночас інтегруючи підхід світобудування в (довгострокові) продовольчі заходи для боротьби з голодом та конфліктами [2].

Також, цікавим та позитивним буде досвід України щодо вирішення продовольчої безпеки на тлі широкомасштабного військового конфлікту. Так, урядом було розроблено «План заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану», затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 327-р. Яким передбачено наступні заходи: а) здійснення моніторингу стану продовольчої безпеки, що включає проведення аналізу прогнозних балансів попиту та пропозиції на

основні види сільськогосподарської продукції та регулювання граничних рівнів цін (тарифів), торговельних надбавок, нормативів рентабельності на окремі види продукції, товарів і послуг, що мають істотну соціальну значущість; б) забезпечення безперервного виробництва сільськогосподарської продукції та харчових продуктів; в) задоволення нагальних потреб функціонування держави щодо забезпечення населення територіальних громад в регіонах, на території яких тривають активні бойові дії, продовольчими товарами тривалого зберігання; г) формування розгалуженої мережі зберігання резервів сировини та продовольчих ресурсів для задоволення стратегічних потреб держави ; д) створення можливостей для самозабезпечення харчовими продуктами територіальних громад та домогосподарств ; е) забезпечення повноцінного функціонування підприємств агропромислового комплексу, зокрема шляхом задоволення потреби в імпортних складових ; є) регулювання наповнення внутрішнього ринку продукцією власного виробництва та забезпечення експортного попиту[4]. Реалізація вищезазначених заходів, дозволить забезпечити продовольчу безпеку для нашої держави.

Отже, враховуючи міжнародний досвід, щоб пом'якшити майбутні продовольчі кризи, потрібно: поважати харчування як право людини; подолати розрізненість мислення між організаціями з надання допомоги; об'єднати місцеві можливості.

Список використаної літератури:

1. Аграрная политика /В.И.Назаренка. – М. : ВНИИТЭИагропром. – 2000. – Ч. 1. – С. 50–58.
2. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку (1990–2000) / За ред. П.Т. Саблука, М.Я. Дем'яненко, М.Ф. Кропивка. – К.: ІАЕ УААН, 1999. – 335 с.
3. Бакай С.С. Адаптація підприємств до ринкового середовища. Соціально-економічна модель постреформованого розвитку агропромислового виробництва в Україні /Бакай С.С.// Матеріали Других Всеукраїнських зборів (конгресу) вчених економістів-аграрників 24–25 січня 2000 р. – К., 2000. – С. 316–319.
4. “Про затвердження плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану” : розпорядження КМУ від 29 квітня 2022 р. № 327-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/3JFYUjH>.
5. С.Р. Martin-Shields, W. Stojetz Food security and conflict: empirical challenges and future opportunities for research and policy making on food security and conflict World Dev., 119 (2019), pp. 150-164, 10.1016/j.worlddev.2018.07.011.